

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM II. KADEME 6. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTABINDAKİ SÖZCÜK TÜRLERİNİN İNCELENMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİHAL BORA

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. MEHMET GEDİZLİ

AĞUSTOS 2016

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM II. KADEME 6. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTABINDAKİ SÖZCÜK TÜRLERİNİN İNCELENMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİHAL BORA

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. MEHMET GEDİZLİ

AĞUSTOS 2016

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Nihal Bora

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

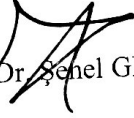
“İlköğretim II. Kademe 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Sözcük Türlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Engin YILMAZ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GEDİZLİ (Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Şenel GERÇEK

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

09/09/2016

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bireyler duygu ve düşüncelerini dil yoluyla ifade ederler. Dil ile ifade etmekte en önemli unsur; ana dildir. Ana dilin doğru edinimi bireylerin kendilerini açık, net ve anlaşılır bir şekilde ifade etmelerinin sağlayacaktır. Bu nedenle ana dili öğretimi büyük önem arz etmektedir.

Sözcükler; varlıkları, nesnelere ve kavramları karşılayan anlamlı yapılardır. Türlü anlam ilişkileriyle sözcükler gruplara ayrılarak, tasnif edilmiştir. Türkçe öğretiminde sözcük türlerinin kavratılması yalnızca dil bilgisi kurallarını öğrenmek değil, aynı zamanda dilin doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunacaklardır.

Bu çalışmanın amacı; 6. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan sözcük türlerinin metinler yoluyla yaşantı kazandırılarak sezdirilmesinin daha etkili olacağını ifade etmektir. Metinlerdeki sözcük türleri taranarak metinlerin bu anlamda değerlendirilmesi amaçlanmıştır,

Çalışmamın meydana gelme süreci ve her aşamasında sürekli yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen Değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet GEDİZLİ' ye, hayatımın her anında yanımda olan aileme ve özellikle canım annem Nafiye BORA' ya teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

İLKÖĞRETİM II. KADEME 6.SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ SÖZCÜK TÜRLERİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bora, Nihal

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gedizli

Ağustos, 2016. xiv+133 Sayfa.

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli araçtır. Dil ediniminde en önemli unsurlardan biri; sözcüktür. Türkçe öğretiminde sözcük türleri bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma MEB yayınlarının okullarda kullanılan ilköğretim 6.sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndan seçilmiş farklı türlerde metinlerde yer alan sözcük türlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Yapılan taramada ders kitabındaki metinlerin programda yer alan sözcük türlerini örneklendirdiği görülmüştür. Metinlerde en çok kullanılan sözcük türünün isimler, en az kullanılanın ise ünlemler olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, metinlerin tamamı değerlendirildiğinde hitap ettikleri yaş grubunun dil özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. Ders kitabında yer alan metinlerin sözcük türü öğretiminde kullanılmasının daha etkili bir öğrenme gerçekleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sözcük Türleri, Türkçe Ders Kitabı, Metin, Dil.

ABSTRACT

EXAMINATION AND EVALUATION OF FORMS OF WORDS IN 6TH GRADE TURKISH TEXTBOOKS

Bora, Nihal

Master Thesis, Institute Of Education Sciences, Turkish Education Department

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet Gedizli

August, 2016. xiv+133 Pages.

Language is the most important tool for communication between people. One of the most important elements in language acquisition is the word. In this respect types of words in Turkish Education is very important. This study was conducted to examine and evaluate the 6th grade textbooks from the selected text in different species in forms of words used in school publications of the Ministry of Education. The descriptive method was used in this study. In this scanning it's seen that, texts, located in 6th grade Turkish textbooks, illustrate the types of words in the program. It's determined that the most widely used types of words in the text are words, the least used forms of words in the text are exclamations. As a result, considering all of the text , It was found to be appropriate to the age group they cater to the language features. Texts which is located in the textbook, is thought to be more effective for teaching word types.

Keywords: Types of Words, Turkish Textbooks, Text, Language.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	ii
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	iii
Önsöz ve Teşekkür	iv
Özet	v
Abstract	vi
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi.....	xiv
Bölüm I, Giriş	1
1.1 Problem	3
1.1.1 Problem Cümlesi.....	3
1.2 Alt Problemler.....	3
1.3 Önem	4
1.4 Varsayımlar	5
1.5 Sınırlılıklar	5
1.6 Tanımlar	5
1.7 Kısaltmalar	6
Bölüm II, Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi Ve İlgili Araştırmalar	7
2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	7
2.1.1 Sözcük	7
2.1.2 Sözcük Türleri.....	8
2.1.2.1 İsimler	11
2.1.2.1.1 Varlıkların Oluşlarına Göre İsimler	11
2.1.2.1.1.1 Somut İsim	12
2.1.2.1.1.2 Soyut İsim	12

2.1.2.1.2 Varlıklara Verilişlerine Göre İsimler	12
2.1.2.1.2.1 Özel İsim	12
2.1.2.1.2.2 Cins İsim	13
2.1.2.1.3 Varlıkların Sayılarına Göre İsimler.....	13
2.1.2.1.3.1 Tekil İsim	13
2.1.2.1.3.2 Çoğul İsim.....	13
2.1.2.1.3.3 Topluluk İsmi	13
2.1.2.1.4 Takma İsimler	13
2.1.2.1.5 Adlaşma	14
2.1.2.1.6 İsim Tamlamaları	14
2.1.2.1.6.1 Belirtili İsim Tamlaması	14
2.1.2.1.6.2 Belirtisiz İsim Tamlaması	14
2.1.2.1.6.3 Takısız İsim Tamlaması	15
2.1.2.1.6.4 Zincirleme İsim Tamlaması	15
2.1.2.1.7 İsim Çekimi.....	15
2.1.2.1.7.1 Hal Ekleri	15
2.1.2.1.7.1.1 Yalın Hali ‘Nominatif’	16
2.1.2.1.7.1.2 Yönelme Hali ‘Datif’(-A)	16
2.1.2.1.7.1.3 Bulunma Hali ‘Lokatif’ (-DA)	16
2.1.2.1.7.1.4 Ayrılma Hali ‘Ablatif’ (-Dan)	16
2.1.2.1.7.1.5 Belirtme Hali ‘Akuzatif’(-I)	16
2.1.2.1.7.2 İyelik Ekleri.....	16
2.1.2.1.7.3 İlgi Eki.....	17
2.1.2.1.7.4 Çoğul Eki	17
2.1.2.1.7.5 Eşitlik Eki.....	17
2.1.2.1.7.6 Vasıta Eki.....	17

2.1.2.1.7.7 Soru Eki.....	18
2.1.2.1.8 Yapı Bakımından Kelimeler	18
2.1.2.1.8.1 Basit İsimler	18
2.1.2.1.8.2 Türemiş İsimler	18
2.1.2.1.8.3.Birleşik İsimler.....	19
2.1.2.1.9 Yapım Ekleri	19
2.1.2.1.9.1 İsimden İsim Yapan Ekler.....	19
2.1.2.1.9.2 Fiilden İsim Yapan Ekler	19
2.1.2.1.9.3 İsimden Fiil Yapan Ekler	20
2.1.2.1.9.4 Fiilden Fiil Yapan Ekler.....	20
2.1.2.2 Sıfatlar	20
2.1.2.2.1 Sıfat Tamlamaları.....	20
2.1.2.2.1.1 Niteleme Sıfatları	21
2.1.2.2.1.2 Belirtme Sıfatları.....	21
2.1.2.2.1.2.1 İşaret Sıfatları.....	22
2.1.2.2.1.2.2 Sayı Sıfatları.....	22
2.1.2.2.1.2.2.1 Asıl Sayı Sıfatları	22
2.1.2.2.1.2.2.2 Sıra Sayı Sıfatları	23
2.1.2.2.1.2.2.3 Üleştirme Sıfatları	23
2.1.2.2.1.2.2.4 Kesir Sayı Sıfatları	23
2.1.2.2.1.2.3 Belgisiz Sıfatlar	24
2.1.2.2.1.2.3 Soru Sıfatları	24
2.1.2.2.2 Karşılaştırma Sıfatları	24
2.1.2.2.3 Pekiştirme Sıfatları.....	25
2.1.2.2.4 Küçültme Sıfatları	25
2.1.2.2.5 Unvan (San) Sıfatları	25

2.1.2.3 Zamirler.....	25
2.1.2.3.1 Kişi Zamirleri.....	26
2.1.2.3.2 İşaret Zamirleri.....	26
2.1.2.3.3 Soru Zamirleri.....	26
2.1.2.3.4 Belgisiz Zamirler.....	27
2.1.2.3.5 Dönüşlülük Zamirleri.....	27
2.1.2.3.6 Ek Durumundaki Zamirler.....	27
2.1.2.3.6.1 İyelik Zamirleri.....	27
2.1.2.3.6.2 İlgili Zamirleri.....	28
2.1.2.4 Fiiller.....	28
2.1.2.4.1 Fiillerde Zaman.....	29
2.1.2.4.2 Fiillerde Biçim.....	29
2.1.2.4.3 Fiil Kipleri.....	29
2.1.2.4.3.1 Bildirme Kipleri.....	30
2.1.2.4.3.1.1 Görülen (-Di'li) Geçmiş Zaman.....	30
2.1.2.4.3.1.2 Duyulan (-Miş'li) Geçmiş Zaman.....	30
2.1.2.4.3.1.3 Şimdiki Zaman.....	30
2.1.2.4.3.1.4 Gelecek Zaman.....	31
2.1.2.4.3.1.5 Geniş Zaman.....	31
2.1.2.4.3.2 Dilek Kipleri.....	31
2.1.2.4.3.2.1 Gereklilik Kipi.....	31
2.1.2.4.3.2.2 İstek Kipi.....	31
2.1.2.4.3.2.3 Dilek-Şart Kipi.....	32
2.1.2.4.3.2.4 Emir Kipi.....	32
2.1.2.4.4 Yapılarına Göre Fiiller.....	32
2.1.2.4.4.1 Basit Fiiller.....	32

2.1.2.4.4.2 Türemiş Fiiller.....	32
2.1.2.4.4.3 Birleşik Fiiller	33
2.1.2.4.5 Fiilimsiler	33
2.1.2.4.5.1 İsim-Fiiller	33
2.1.2.4.5.2 Sıfat-Fiiller.....	33
2.1.2.4.5.3 Zarf-Fiiller.....	33
2.1.2.5 Zarflar(Belirteçler)	34
2.1.2.5.1 Durum (Hal) Zarfi.....	34
2.1.2.5.2 Zaman Zarfi.....	34
2.1.2.5.3 Yer-Yön Zarfi.....	34
2.1.2.5.4 Miktar Zarfları.....	35
2.1.2.5.5 Soru Zarfları	35
2.1.2.6 Edatlar(İlgeçler)	35
2.1.2.7 Bağlaçlar	36
2.1.2.7.1 Yalın Bağlaçlar.....	37
2.1.2.7.2 Türemiş Bağlaçlar	37
2.1.2.7.3 Birleşik Bağlaçlar.....	37
2.1.2.7.4 Öbekleşmiş Bağlaçlar.....	37
2.1.2.7.5 Tamlama Biçiminde Kullanılan Bağlaçlar.....	37
2.1.2.7.6 Yinelenen Bağlaçlar	37
2.1.2.8 Ünlemler.....	37
2.1.2.8.1 Ünlem Olan Sözcükler (Ünlem Soylu Sözcükler)	38
2.1.2.8.2 Yansıma Ünlemleri	38
2.1.2.8.3 Ünlem Öbekleri.....	38
2.2 İlgili Araştırmalar.....	38
Bölüm III, Yöntem.....	41

3.1.Araştırmanın Modeli	41
3.2Verilerin Toplanması	41
3.3Verilerin Analizi.....	41
Bölüm IV, Bulgular Ve Yorum.....	42
4.1 İsimler	42
4.1.1 Varlıklara Oluşlarına Göre.....	42
4.1.1.2 Somut İsimler	42
4.1.1.2 Soyut İsimler	59
4.1.2 Varlıkların Verilişlerine Göre İsimler.....	63
4.1.2.1 Özel İsim	63
4.1.2.2 Cins İsim	63
4.1.3 Varlıkların Sayılarına Göre İsimler.....	63
4.1.3.1 Tekil İsim	63
4.1.3.2 Çoğul isim	63
4.1.4 İsim Tamlamaları	63
4.1.4.1 Belirtili İsim Tamlaması	63
4.1.4.2 Belirtisiz İsim Tamlaması	69
4.1.4.3 Zincirleme İsim Tamlaması	73
4.1.5 Yapı Bakımından İsimler	75
4.1.5.1 Basit İsimler	75
4.1.5.2 Türemiş İsimler	94
4.1.5.3 Birleşik İsimler.....	95
4.2 Sıfatlar	96
4.2.1 Niteleme Sıfatları	96
4.2.2 Belirtme Sıfatları.....	103
4.2.2.1 İşaret Sıfatları	103

4.2.2.2 Sayı Sıfatları.....	105
4.2.2.2.1 Asıl Sayı Sıfatları	105
4.2.2.2.2 Sıra Sayı Sıfatları	107
4.2.2.2.3 Üleştirme Sıfatları	107
4.2.2.2.4 Kesir Sayı Sıfatları	107
4.2.2.3 Belgisiz Sıfatlar	107
4.2.2.4 Soru Sıfatları	109
4.2.3 Unvan (San) Sıfatları.....	109
4.2.4 Karşılaştırma Sıfatları	110
4.3 Zamirler.....	111
4.3.1 Kişi Zamirleri.....	111
4.3.2 İşaret Zamirleri.....	115
4.3.3 Belgisiz Zamirler.....	116
4.3.4 Dönüşlülük Zamiri	116
4.4 Edatlar	117
4.5 Bağlaçlar	120
4.6 Ünlemler.....	123
4.7 Sözcük Türleri.....	125
4.7.1 isimler.....	125
4.7.2 Sıfatlar	126
4.7.3 Zamirler.....	127
4.7.4 Edat-Bağlaç-Ünlem.....	127
5.1.1 Sonuçlar	128
5.1.2 Öneriler	129
Kaynakça.....	130
Özgeçmiş Ve İletişim Bilgileri.....	133

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. İsimler Tablosu	125
Tablo 2. Sıfatlar Tablosu.....	126
Tablo 3. Zamirler Tablosu.....	127
Tablo 4. Edat, Bağlaç, Ünlem Tablosu	127

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli varlıktır. Dilin etkin kullanımı için bir takım kurallar çerçevesi bulunmaktadır. Bir dilin ses, biçim ve içerik yönünden inceleyen bilim dalı, dilbilgisidir. Bir dili öğrenirken öncelikli olarak dil bilgisel yapılar incelenmektedir. Bu bağlamda okullarımızda verilen Türkçe eğitiminde dinleme, anlama, konuşma ve yazma beceri alanlarında bireylerin gelişimi hedeflenmektedir. Bu hedeflerin yerine getirilmesinde birçok etken rol almaktadır. Dilin en önemli yapılarından biri; sözcüktür.

Kelime, manası veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur (Ergin, 1998: 95).

Sözcükler birleşerek daha büyük yapıları meydana getirmektedirler. Bu anlamda sözcük türleri dil kullanımında büyük öneme sahiptir.

Dilbilimciler sözcük türlerini farklı sayı ve şekillerde belirtmişlerdir. Ancak bu çalışmada en güncel dilbilgisi kitaplarından olan Kerim Demirci'nin 'Kelime Bilgisi' adlı kitabındaki gibi sözcük türlerini sekiz alt başlıkta toplayan çalışmaları referans olarak değerlendireceğiz.

Bu çalışmada 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan farklı türden metinlerden örnekler alınarak tümündeki 6. Sınıf Türkçe Öğretim Programı'ndaki sözcük türlerinin belirlenmesi ve metinlerin bu anlamda değerlendirilmesinin yapılması hedeflenmektedir.

Dilbilgisi, dili doğru ve etkili kullanmak için varlık gösteren bir çalışma alanıdır. Dilin temelinde ise sözcükler bulunmaktadır.

Dil bilgisi öğretimi ise, dilin ses, şekil ve cümle yapılarını birtakım yöntemler kullanarak öğrencilere sezdirme ve bu yolla onların dili etkili, doğru ve düzgün kullanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler yapma sürecidir (Dolunay, 2010: 277).

Dilbilgisi öğretiminin temeli Türkçe derslerinde oluşturulmaktadır. Bu temel aşamalı ve basitten karmaşığa doğru bir ilerleme göstermektedir.

6. Sınıf düzeyindeki dil bilgisi kazanımlarında yer alan sözcük türleri bu dönemde kavranıp, dil ediniminde etkili bir yol izlenmelidir. Bu anlamda en önemli kaynak ise ders kitabındaki metinlerdir. Çünkü dilbilgisi kitaplarında amaç, kuralları ezberletmek değil, bireylerin farkında olmadan kullanmakta olduğu belli başlı kuralları sezmesi ve bu şekilde dili farkındalık içinde doğru ve etkili kullanması ve dil becerilerini gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

6. sınıf Türkçe derslerinde sözcük türleri anlatılırken metinlerin etkinlik düzeyini belirlemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

6. sınıf düzeyinde eğitim gören öğrencilerin buldukları yaş dönemi gereği dil ediniminin somut dönemden soyuta geçiş aşamasında olduğu düşünülerek metin üzerinden alıştırmalar yapılarak ve sezdirilerek daha etkin yaşantı üzerinden öğretim gerçekleştirilebilecektir. Bu dönemde dil kurallarını öğrenmeye başlar ve basitten zora doğru olan, karmaşık dil yapılarını anlamlandırabilir.

Dil ediniminde kritik dönem erişkinliğe kadar devam ettiği için bu dönemde bu becerilerin geliştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu anlamda sözcük türleri öğretimi yapılırken ders kitabındaki metinlerle bu bilgiler sezdirilip, ilişkilendirilmeli ve öğrencilerin bu metinlerdeki türleri kavrayıp, içselleştirerek dil gelişiminin başarıyla ilerlemesine yardımcı olmak hedeflenmektedir.

Metinlerin genel anlamda dilbilgisi 6. Sınıf düzeyinde sözcük türü öğretiminde etkin kullanımıyla ilgili 1981 Türkçe Öğretim programında şu ifadeler yer almaktadır:

Metin incelemesi sırasında kelimeler, deyimler vb. dil ve anlatım özellikleri üzerinde durulurken, dil bilgisinden o gün işlenecek konu ile ilgili küçük örneklere kısaca öğrencilerin dikkatleri çekilebilir, onlara küçük tespitler yaptırılabilir; metin üzerinde çalışmalar sonuçlandıktan sonra anlatım çalışmalarına geçmeden, yeniden metne dönülerek önceden yapılmış olan tespitler, bir kurala, bir tüme varacak biçimde birleştirilip işlenebilir (1981 Türkçe Programı , 36).

1.1 PROBLEM

1.1.1 Problem Cümlesi

Bu tez çalışması, ilköğretim ikinci kademe altıncı sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin, 6.sınıf Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan sözcük türleri açısından incelenmesi ve bu anlamda ders kitabındaki metinlerin değerlendirmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışma, konunun bir bütün hâlinde incelenmesi ve sözcük türlerinin tümünün bir arada incelenmesi ve ders kitabının bu anlamda değerlendirilmesi bakımından önemlidir.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin en çok başvurduğu temel kaynak ders kitaplarıdır. Öğretmenlerin dersleri ve sınıf içi tartışmaları, büyük ölçüde ders kitaplarındaki metinler üzerinden gerçekleştirdiklerini yapılan araştırmalar doğrulamaktadır (Özbay, 2003: 27).

İsviçreli dilbilimci F. De Saussure, kuramında sözcüğün gerek biçim, gerek ses, gerekse anlam bakımından farklı çağrışımlara yol açtığını ifade etmiştir. Onun ortaya koyduğu en önemli ilkelerden biri, dilin bir dizge olduğu ve sözcüğün de bu dizge içerisinde yer aldığıdır (Saussure, 1985: 71).

Bu araştırmanın temel problemi ' İlköğretim II. kademe 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin dilbilgisi bölümünde ele alınan konularla dağılım gösterme miktarı nedir?' sorusu üzerine kuruludur.

1.2 ALT PROBLEMLER

- 1.Sözcük türlerinin metinlerdeki dağılımı nasıldır?
- 2.Zamirlerin 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki dağılımı nasıldır?
- 3.Sıfatların 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki dağılımı nasıldır?
- 4.İsimlerin 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki dağılımı nasıldır?
- 5.Edatların 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki dağılımı nasıldır?
- 6.Bağlaçların 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki dağılımı nasıldır?

7.Ünlemlerin 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki dağılımı nasıldır?

8.Metinde yer alan sözcük türüyle müfredatta yer alan türlerin uyumu nasıldır?

1.3 ÖNEM

Araştırma yapılırken alandaki temel kaynaklar taranmış ve incelenmiştir. Bu bağlamda sözcük türleri 8 temel başlık altında incelenmiştir. Alanda sözcük türleri ile ilgili çalışmalar yapılmış ancak ders kitabındaki konu-örnek bütünlüğü açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi açısından bu araştırma önem taşımaktadır.

Çalışmamızda sözcük türlerini güncel olması nedeniyle Kerim Demirci'nin Kelime Bilgisi' adlı kitabındaki sayı ve başlıklara göre belirlenmiştir. Sözcük türleri sekiz başlık altında incelenecektir.

İlköğretim II. Kademe Türkçe ders kitabındaki metinlerin farklı türlerde dokuz metin seçilmiş ve bu metinlerdeki sözcük türleri taranmıştır. Hikâye, deneme, fabl, masal, şiir, gezi yazısı, anı, efsane türlerinden metinler alınmıştır.

Türkçe milletimizin her ferdi tarafından en iyi şekilde konuşulmalı ve yazılmalıdır. Bu, millî varlığımızın birinci şartıdır (Özbay, 2004: 2806-2810).

İlköğretim programı, eğitim gören öğrencileri sekiz temel beceri alanında geliştirmeyi hedeflemekte ve buna yönelik çalışmaları desteklemektedir. Bu temel beceri alanlarından biri de , 'okuduğunu, dinlediğini, gördüğünü doğru, tam ve hızlı anlayabilme; duygu, düşünce, hayal ve isteklerini açık ve anlaşılır bir şekilde eksiksiz ifade edebilme; Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurma, zengin bir söz varlığına sahip olma ve estetik bir bakış açısı kazanma' dır.

İlköğretim ikinci kademe 6. sınıfta kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki sözcük türlerinin metinlerdeki dağılımını ve ders kitabında sözcük türlerinin konu-örnek bütünlüğü bakımından incelenmesi yönünden bu araştırma önem taşımaktadır.

1.4 VARSAYIMLAR

İlköğretim II. Kademe Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan sözcükler programda yer alan sözcük türleriyle dengeli bir dağılım göstermektedir.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcük türleriyle ve metinlere dağılımı Türkçe dersi öğretim programındaki hedeflerle eş dağılım göstermektedir.

1.5 SINIRLILIKLAR

Bu çalışmada 2015-2016 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ve İlköğretim II. Kademe 6. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan farklı türlerden seçilmiş 9 metin, 6. Sınıf Türkçe öğretim programında yer alan sözcük türleri incelenmiş olup bu bağlamda çalışma sınırlandırılmıştır.

1.6 TANIMLAR

Sözcük: Dildeki anlamlı en küçük yapıya sözcük denilmektedir. İnsanlar arasında iletişim kurulmasında bu yapılar tek başlarına veya daha fazla anlamlı yapının bir arada kullanılmasıyla sağlanmaktadır. Dilin etkin kullanılmasında sözcükler temeli oluşturmaktadırlar.

Sözcük türü: Sözcüklerin yapı, nitelik ve görevlerine sınıflandırılması sözcük türlerini meydana getirmiştir.

1.7 KISALTMALAR

c : cümle

s : sayfa

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

Vb. ve benzerleri

diğ.:diğerleri

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.1 Sözcük

Tek başına anlamı olan ve tümce kurulumunda kullanılan yapıya sözcük denilmektedir. Aşağıda farklı sözcük tanımlarına yer verilmiştir:

Haydar Ediskun, “Türk Dilbilgisi” adlı kitabında kelimeyi şöyle tanımlar: Kelime, anlamı ya da cümlede bir dilbilgisi görevi bulunan bir ya da birkaç heceli ses işaretidir (Ediskun, 2004: 87).

Ali Oğuzkan, “Örneklerle Türkçe ve Kompozisyon Bilgileri” adlı kitabında şu şekilde ifade etmektedir: Anlamı ve dil bilgisi görevli, ek olmayan ses ya da ses birliklerine sözcük denir (Oğuzkan, 2001: 125).

Tahir Nejat Gencan, ‘Dilbilgisi’ adlı kitabında sözcüğü şöyle tanımlar: “Anlamı olan ya da tümce kuruluşuna yarayan anlatım aracına sözcük denir.”(Gencan, 2001: 78).

Tahsin Banguoğlu, “Türkçenin Grameri” adlı kitabında kelimeyi şöyle tanımlar: Kelimeler bir veya birkaç heceden meydana gelmiş, her dile göre ayrı anlam birlikleridir (Banguoğlu, 2007: 144).

Prof. Dr. Muharrem Ergin, “Türk Dilbilgisi” adlı kitabında kelimeyi şöyle tanımlar: Kelime, mânâsı veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur (Ergin, 1998: 95).

Neşe Atabay, Sevgi Özel, Dr. İbrahim Kutluk, “Sözcük Türleri” adlı kitabında sözcüğü şöyle tanımlar:

Sözcük, her dilin kaynaşmış bir düşünce- ses birleşimi ve dildeki öteki öğelerle yakından ilişkili bir anlama ve anlatma birimidir. Bir toplumun, daha doğrusu bir dil birliğinin uyuşma ve anlaşmaya bağlı bir ürünü, aynı zamanda toplumsal bir değer taşıyan kültür servetidir (Atabay ve diğ., 2003: 19).

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, sözcüğün tanımını şu şekilde ifade etmektedir: Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan ve tek başlarına zihindeki belirli kavramlara karşılık olan somut veya soyut söz kalıplarıdır; somut ve soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimleridir (Korkmaz, 2007: 6).

Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu, “Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü” adlı kitabında kelimeyi şöyle tanımlar:

Tek başına anlamı olan veya anlamlı sözcükler arasında ilişki kurmaya yarayan bir veya birden çok heceden oluşan ses grubudur (Topaloğlu, 1989: 89).

John Lyons, sözcüğü şu şekilde ifade etmektedir:

Sözcük, belli bir anlamın, dilbilgisi yönünden belli bir biçimde kullanılması olanaklı belli sesler bütünüyle birleşimidir (Lyons, 1983: 183).

Sözcük, modern dil bilgisi kuramlarına göre, doğal konuşucuların sezgisel dil bilgilerine dayanması gerektiği görüşündedir (Uzun, 2006:13).

Engin Yılmaz sözcüğü şu şekilde tanımlamaktadır:

Bize göre; sözcük ile ilgili problemleri en aza indirebilmek, sözcüğün genel geçer bir tanımını yapabilmek için öncelikli olarak, sözcüğün bir birim olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Fakat sorun bununla bitmemektedir. İyi ama bu birim dilin hangi alt dizgesine aittir? Ses bilgisine mi, biçim bilgisine mi, anlam bilgisine mi, söz dizimine mi? Soruyu şöyle de sorabiliriz: Sözcüğü tanımlamak için onun hangi yönünü dikkate almalıyız? Ses yapısını mı, biçimini mi, anlamını mı, işlevini mi? Biz, sözcüğü söz dizimine ait bir birim olarak benimsemenin en doğru yaklaşım olacağı kanaatindeyiz. Böyle değerlendirildiğinde, bizce sözcük yerine “dizim birimi” teriminin kullanılması uygun olacaktır. Çünkü; sözcük henüz bir “sözlük birim” (lexeme) iken kullanımsal bir değer kazanmamıştır. Bu hâli ile sözcük, sözlüklerde salt bir “sözlük maddesi” olarak yer almakta; bizim için bilinmeyen bir birim niteliği taşımaktadır (Yılmaz, 2009: 160).

2.1.2 Sözcük Türleri

Haydar Ediskun kelimeleri yapı ve anlam bakımından ikiye ayırmış, anlam bakımından kelimeleri de ‘isim, sıfat, zamir, fiil, zarf, edat, bağlaç, ünlem’ olmak üzere sekiz sınıfa ayırmıştır (Ediskun, 2004:103).

Oğuzkan (2001:129-130) “ Örneklerle Türkçe ve Kompozisyon Bilgileri” adlı eserinde sözcük türlerinin tasnifiyle ilgili şunu ifade etmektedir:

Anlam ve görevleri yönünden sözcükleri 'isim' ve 'isim soylu', 'fiil ve fiil soylu' olmak üzere ikiye ayrılanlar olduğu gibi; bu iki türe üçüncü bir tür olarak sıfatları katanlar ya da üçüncü gruba edatları ekleyenler vardır (Oğuzkan , 2001:129-130).

Ancak, dikkat edildiğinde bu gruplandırmada sözcüklerin cümle içi görevleri düşünülmemiş; kavram anlatan sözcüklere isim, hareket ve oluş anlatanlara fiil, bu iki türe yardımcı olanlara da sıfat ve edat denildiğini, kelimelerin cümle içerisindeki vazifelerinin eksik bırakıldığını ancak bu durumun göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulayarak, uygulama kolaylığı açısından ve genel geçer bir tasnif olduğundan dolayı sözcükleri sekiz başlıkta incelemek gerektiğini ifade etmiştir.

1. İsim, 2. Sıfat, 3. Zarf, 4. Zamir, 5. Edat, 6. Ünlem, 7. Bağlaç, 8. Fiil'

Prof. Dr. Muharrem Ergin, kelimeleri; mana veya vazife bakımından kelimeler olmak üzere üç gruba ayırmıştır.

1.İsimler

2.Fiiller

3.Edatlar

Türkçedeki her kelime muhakkak bu üç kelime çeşidinden birine girer. Bunlardan isimler ve fiiller manaları olan, edatlar ise vazifeleri olan kelimelerdir. İsimlerin ve fiillerin tek tek manaları vardır, her biri bir nesneyi veya hareketi karşılar. Edatların ise tek başlarına manaları yoktur. Onlar manalı kelimelerin yani isimlerin ve fiillerin yanında bir dereceye kadar manalanan, hiç bir nesneyi veya hareketi karşılamayan, fakat böyle olduğu halde dilde vazife gören kelimelerdir (Ergin, 1998:216-218).

Prof. Dr. Doğan Aksan, 'Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim' isimli eserinde sözcüklerin aralarındaki görev ve kullanım bakımından ayrımlarını göz önünde bulundurarak ayrıldığını söyleyip,

Sözcük türlerini, Türkçedeki örneklerini temel olarak 8 bölümde toplayabiliriz:

1. Ad (Lat.nomen ve Substantivum) karşılığı,
2. önad (sıfat, Lat. Adiectivum),
3. belirteç (zarf, Lat. Adverbium),
4. adıl (zamir, Lat. Pronomen),
5. ilgeç,
6. bağlaç (Lat. Coniunctio)

7. ünlem (Lat. Interiectus),

8. eylem (fiil Lat. Verbum) (Aksan, 2003: 84) şeklinde değerlendirmiştir.

Neşe Atabay, Sevgi Özel, Dr. İbrahim Kutluk:

“Sözcük Türleri” adlı kitapta: “Biçimsel dilbilgisi kitapları aracılığıyla zamanla ad, sıfat, belirteç, adıl, ilgeç, bağlaç, ünlem, eylem gibi sözcük türleri yerleşmiş, kesinleşmiştir. şeklinde belirterek sözcük türlerini sekiz gruba ayırmıştır (Atabay ve diğ., 2003:21).

Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, “Gramer Terimleri Sözlüğü” adlı kitabında sözcük türlerini şu şekilde tanımlamıştır:

‘Yapıları, görevleri ve nitelikleri bakımından, kelimelerin, cümle içindeki işleyişlerine göre ayrıldıkları her bölümü. Türkçede sekiz kelime türü vardır:

1. ad,
2. sıfat,
3. zamir,
4. zarf,
5. edat,
6. bağlaç,
7. ünlem,
8. fiil.

Bunlar, genel sınıflandırmada ilk yedisi varlık ve nesnelere ilgili ad, sekizincisi de oluş ve kılış gösteren fiil olmak üzere iki ana türde toplanabilir (Korkmaz, 2003:145).

Delice’nin (2012: 31) sözcük türlerini tasnifi ise şu şekildedir:

‘Bu bağlamda, sözcükler, isim, zamir, sıfat, zarf ve asıl fiili, sözlüksel anlamlı sözcükler; bağlama edatı, çekim edatı, ünlem edatı, pekiştirme edatı ve yardımcı fiili de, dil bilgisel anlamlı sözcükler olmak üzere on değişik sözcük türünü esas alan bir sınıflandırma ile her türlü dil bilgisel sorun çözümlenmiş olur.’

Yener ‘in(2007:610) sözcük türlerinin tasnifiyle ilgili makalesinde ise şu şekilde değerlendirilme yapılmıştır.

Sözcük türlerini değerlendirmedeki ölçütümüz Türkçenin kendi iç yapısı olmalıdır. Bu iç yapıya uygun söz-söz ilişkileri ortaya çıkarılmalıdır. Bu ilişkiler bize sözcüğün sınıfını ve diğer sözcüklerle ilişkisinden doğacak görevini (fonksiyon, işlev) verecektir ki ancak bu şekilde sağlıklı bir sınıflandırma yapılabilir (Yener,2007:610).

2.1.2.1 İsimler

Nasıl verildiği tam olarak bilinmeyen isim, kullanıldığında bir varlığı, kavramı, duyguyu, düşünceyi, durumu vs. hatırlatan, onları onlar yokken de temsil ettiği halde varlıkla doğrudan ilişkisi olmayan kelimelerdir (Demirci,2015:20).

Varlıkların sayılarına göre adlar; tekil adlar, çoğul adlar ve topluluk adları şeklinde gruplandırılır. Yalnızca bir varlığı ya da kavramı karşılayan sözcükler tekil adlardır: elma, kaşık, at, çiçek... Çoğul adlar; aynı türden birden fazla varlığı karşılayan ve ---ler, -lar çoğul eki alan sözcüklerdir: ağaçlar, kuşlar, evler, kalemler, kitaplar... Topluluk adları ise; çoğul eki almadıkları halde birçok bireyden oluşan toplulukları gösterir (Hengirmen, 1997:117).

Adlar, evrendeki canlı cansız bütün varlıkların, insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözlerdir (Korkmaz,2007:195).

Varlıkları ya da eylemleri bildiren; tanıtan kelimeye isim denir; Sokak, bulut, düşünce, Osman, Ayla (Ediskun, 2004:103).

Fiil cümlesinden yüklemi; özne, nesne, dolaylı tümleç ve açıklama tümleci olarak tamamlayan; isim cümlelerinde yüklem olabilen ve onu; nesne, dolaylı tümleç ve açıklama tümleci olarak tamamlayan ve sözcük öbekleri içinde yönetici olan sözcük dizisidir (Delice,2012: 32).

2.1.2.1.1 Varlıkların oluşlarına göre isimler

Varlıkların oluşlarına göre isimler somut isimler ve soyut isimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar.

2.1.2.1.1.1 Somut isim

Beş duyu organımıza hitap eden varlıkların isimlerini karşılayan isimlere somut varlık ismi denir.

Duyularımızla kavranır bir gerçekliği olan varlıkların, nesnelere adlarına *yoğun adlar* denir (Banguoğlu, 1995: 281).

2.1.2.1.1.2 Soyut isim

Beş duyu organıyla algılanamayan fakat var olduğu kabul edilen kavramların isimlerine soyut isim denilmektedir. Zihnimize algılayabildiğimiz isimlerdir.

Soyut adlar, görünürde madde olarak var olmayan, duyu organlarımızla kavranamayan, ancak zihnimize ve tasavvurumuzda var olan kavramlara ve niteliklere karşılık olan adlardır (Korkmaz, 2007: 196).

2.1.2.1.2 Varlıklara verilişlerine göre isimler

Varlıklara verilişlerine göre isimler; özel isim ve cins isim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

2.1.2.1.2.1 Özel isim

Özel isim anlamı gereği tek bir varlığa verilmesi gereken isimdir. Bir varlığa verilen ismin başka bir varlıkta olmaması gerekirken dillerdeki sözcük sayısı dünyadaki varlık sayısından az olduğu için özel isimler de birden fazla varlığa verilebilmektedir. Bu kısıtlılıktan dolayı birbirinden farklı şahıslara aynı isimler verilebilmektedir.

Yaradılıştaki bir tane olan varlıkları, kimi duygu ve düşünceleri karşılayan adlardır (Atabay ve diğ., 2003: 28).

Şahıs adları

Soyadları

Ülke adları millet adları

Dil adları

Şehir, ilçe, kasaba, köy, semt, sokak adları

Kitap, dergi, gazete adları

2.1.2.1.2.2 Cins isim

Aynı türden birçok varlığın yerine geçen isimlere cin isim denilmektedir. Ergin (1993: 347) cins adları, Ortak isimler aynı cinsten birçok varlıkların ortak adlarıdır, şeklinde tanılamaktadır.

2.1.2.1.3 Varlıkların sayılarına göre isimler

Varlıkların sayılarına göre isimler tekil isimler ve çoğul isimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar.

2.1.2.1.3.1 Tekil isim

Çoğul eki almamış olup bir tek varlığı karşılayan isimlere tekil isim denir.

Aynı türden varlıkların bir tanesini karşılayan isimlerdir (Kaplan,215:143)

Ev, okul, bahçe, kapı, gözlük vb.

2.1.2.1.3.2 Çoğul isim

Türkçede çoğul isimler –lAr eki vasıtasıyla yapılır. Büyük ünlü uyumuna göre bu ek –ler ve –lar alt biçimlerine ayrılır.

Evler, ağaçlar, öğrenciler, kalemler vb.

2.1.2.1.3.3 Topluluk ismi

İçerisinde aynı türden birçok varlık, kişi, nesne vb. şeyler bulunduran grupları karşılayan isimlere topluluk ismi denir. Topluluk isimleri de çoğul eki alabilirler.

2.1.2.1.4 Takma isimler

Takma isimlerin birden çok çeşidi vardır. Bunların arasında lakaplar, mahlaslar ve kod adlar ön plana çıkmaktadır. Bu tür isimler önceden ismi olan varlıklara veya kişilere verilen isimlerdir.

2.1.2.1.5 Adlaşma

Yaygın tarife göre adlaşma ismi niteleyen bir sıfatın önündeki ismin düşmesiyle bu veya söylenmemesiyle sıfatın ad olarak kullanılmasıdır. Yani sıfat ad olmaktadır.

2.1.2.1.6 İsim tamlamaları

İsim tamlaması, birden fazla ismin belirli bir anlamı karşılamak maksadıyla bir araya gelmesiyle oluşan öbek/kelime grubu demektir.

Bir isim unsurunun iyelik sistemi içinde bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubudur (Karahan, 2005: 13).

Tamlamanın ilgi eki alan tarafına tamlayan, iyelik eki alan tarafına tamlanan denir. İsim tamlaması türleri şu şekildedir:

2.1.2.1.6.1 Belirtili isim tamlaması

Tamlayanı ve tamlananı eklerini muhafaza eden bu yüzden de ötekilere göre daha kesinlik gösteren isim tamlamalarıdır.

Belirtili isim tamlamasının sentagmatik formülü şöyledir:

İsim-ilgi eki isim-iyelik eki

Ev-in duvar-ı

2.1.2.1.6.2 Belirtisiz isim tamlaması

Belirtisiz isim tamlamaları tamlayanın aldığı ilgi eki olmayan fakat tamlanan eklerini muhafaza eden isim tamlamalarıdır. Bu yüzden belirtili isim tamlamasındaki kesinlik bu tür tamlamalarda yoktur. Tamlanan ile verilen bilgi daha belirsizdir. Konuşucu ile dinleyici arasında konuşulan varlık/nesne hakkındaki bilgi belirtili isim tamlamasına göre daha muğlaktır (Demirci, 2015:36). Belirtisiz ad tamlamaları bazen birleşik sözcük şeklinde adlar yapmaktadır: Korkuteli, ekmek ayvası gibi. Ancak bunlar öbek olarak adlandırılmaz (Delice, 2003).

2.1.2.1.6.3 Takısız isim tamlaması

Gerçek anlamda takısız isim tamlaması ilgi ve iyelik ekleri –semantik olarak mevcut olsa da- ya hiç telaffuz edilmemiş veya zaman içinde düşmüş olan tamlamalardır.

2.1.2.1.6.4 Zincirleme isim tamlaması

İsim tamlamasında ikiden fazla isim varsa bu tür tamlamalara zincirleme isim tamlaması adı verilir. Bu tamlamaların ilgi ve iyelik ekleri düşmüş de olabilir düşmemiş de olabilir.

Bu durum onların zincirleme isim tamlaması olmaları gerçeğini değiştirmez.

Ayrıca zincirleme isim tamlamalarının arasına sıfatlar da girebilir.

2.1.2.1.7 İsim çekimi

İsimler tek başlarına anlam taşıyıcılar da sözlüklerde veya zihinlerde boş boş durmak için var olmuş sözcükler değildir. Diğer bir ifadeyle isimler sözlüklerde ve zihinlerde yığın halinde beklerken değil başka dil unsurlarıyla kullanıma girdiklerinde daha çok anlam kazanırlar. İsimlerin başka unsurlarla kullanıma girmesi demek tamlamalar veya sözcük grupları oluşturarak en derli toplu anlam birimi olan cümleler içerisinde kullanılmaları gerekmektedir. İsimlerin başka sözcüklerle ilişki kurmalarını sağlayan eklerle isim çekim ekleri, bu ekleri alma işleme isim çekimi adı verilir.

2.1.2.1.7.1 Hal ekleri

Türkçede isimlerin ve isim pozisyonunda kullanılan unsurların alabileceği hal ekleri vardır. İsmi eksiz olan yalın halinin dışında ekli olan yönelme, bulunma, ayrılma ve belirtme halleri mevcuttur (Demirci, 2015:52).

İncelenen kaynaklarda hal eklerinin altı başlık altında incelendiği belirlenmiştir.

Korkmaz'ın (2007:23-24) hal ekleri tanımları ve Demirci'nin (2015:52) sıralaması řu şekildedir:

2.1.2.1.7.1.1 Yalın hali ‘nominatif’

Adın hiçbir çekim eki almamış ve nesne görevi yüklenmemiş olan durumudur: başak, dağ, tepe, kuş, eğlence gibi.

2.1.2.1.7.1.2 Yönelme hali ‘datif’(-A)

Kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur. +(y)A ekiyle karşılanır: dağ+ a, tepe+ ye, hava+ ya, bahçe+ ye gibi.

2.1.2.1.7.1.3 Bulunma hali ‘lokatif’ (-DA)

Fiildeki oluş ve kılışım yerini bildiren durumdur. İlgili ada +DA eki getirilerek karşılanır: akıl+ da, açık+ ta, beşik+ te, su+ da, yol +da gibi.

2.1.2.1.7.1.4 Ayrılma hali ‘ablatif’ (-Dan)

Fiilin hareketi çıkma durumundaki addan dışarıya doğru yönelmiştir. +DAn ekiyle karşılanır: dağ+ dan, ağaç+ tan, Edirne+ den, uzak+ tan, gürültü+ den, sessizlik+ ten vb.

2.1.2.1.7.1.5 Belirtme hali ‘akuzatif’(-I)

Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur. Bu durum ya eksiz yahut da +(y)I l+(y)U ekiyle karşılanır: anlam+ ı, ateş+ i, bey+ i, tarla+ yı, tepe+ yi, yol+ u vb.

2.1.2.1.7.2 İyelik ekleri

İsim tamlamalarında tamlananın aldığı eklere iyelik ekleri denir. Bu ekler sıklıkla tamlanan eki olarak da adlandırılırlar.

İsim ve isim soylu sözcüklere eklendiğinde varlığın, nesnenin, kavramın kime, neye, kaçınıcı kişiye ait olduğunu belirten eklere iyelik ekleri denir (Kaplan,215:159)

	Tekil	Çoğul
1.şahıs	ben-im araba-m	biz-im araba-mız
2.şahıs	sen-in araba-n	siz-in araba-nız
3.şahıs	o-nun araba-(s)ı	onlar-ın araba-ları

2.1.2.1.7.3 İlgı eki

İlgı ekine batı dillerinde genitif eki, Türkçede ise sıklıkla tamlanan eki adı verilir. İsim tamlamalarında tamlayanın aldığı ekler ilgı ekleridir. İyelik ekleri gibi şahıslara göre morfolojik değişiklik gösterirler (Demirci, 2015:54).

2.1.2.1.7.4 Çoğul eki

Türkçede en sık kullanılan isim çekim eklerinden biri çoğul ekidir.-lAr morfemiyle yapılır. Türkçede batı dillerindeki şekliyle bir sayı kategorisi olmadığı için neredeyse her isme çoğul eki getirilebilir (Demirci, 2015:55).

2.1.2.1.7.5 Eşitlik eki

Eşitlik ekine batı dillerinde ekvatif eki adı verilir.-CA morfemiyle yapılır. Günümüz Türkçesinde ismin hal eklerinden sayılmayan eşitlik ekleri Türkçenin eski devirlerinde işlek bir hal eki olarak kullanılırdı. Bugün bu ek çekim eki olmaktan uzaklaşıp yapım eki durumuna gelmiştir. Bazen kalıcı isimler de yapmıştır.Hastalar doktorlardan insanca bir muamele bekliyor (Demirci,2015:5).

Korkmaz'a (2007:27) göre bu ekteki durum ;eklendiği ad ile fiil veya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur

2. 1.2.1.7.6 Vasıta eki

Araç eki de denilen vasıta ekine batı dilinde enstrümantal eki derler. Eskiden –(I)n morfemiyle yapılırdı. Bu ek de Türkçenin eski devirlerinde daha işlek olarak kullanılırken bugün sadece birkaç kelimeye sığınarak hayatta kalmıştır.

yaz-ın, kış-ın, güz-ün, öğle-yin.

Bugün -(I)m morfemi yerine ile edatından eklenen -IA morfemi araç bildiren ek durumundadır.

Adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki harekette "aracı" olarak kullanıldığını yahut "birliktelik" bildirdiğini gösteren durumudur (Korkmaz,2007:25).

2.1.2.1.7.7 Soru eki

İsimleri kullanıma sokmak için kullanılan unsurlardan biri de soru ekidir. Bu dil malzemesi isimlerle de fiillerle de kullanılabilir bir özelliğe sahiptir. Doğrusu bazen pekiştirme bildirir de esasen soru bildiren ve mi, mi, mu, mü versiyonları olan bu unsurun kelime mi ek mi olduğu tartışmalıdır. Gramer kitaplarında hem soru eki hem soru edatı olarak adlandırılır (Demirci, 2015:56).

2.1.2.1.8 Yapı bakımından kelimeler

2.1.2.1.8.1 Basit isimler

Kökünü daha fazla morfolojik olarak bilmediğimiz isimlere basit isimler denir. Başka bir ifadeyle, herhangi bir yapım eki almamış olan veya birleşme yoluyla yapılmamış olan isimlerdir. Bu tanım aslında bütün basit yapılar için geçerlidir (Demirci,2015:74).

Korkmaz'a (2007:30) göre basit isimler; kök niteliğinde oldukları ve dilin oluşma dönemlerine ait buldukları için sayıları sınırlıdır, yeni kökler yaratılamaz. Ancak, kelime yapımında temel görev bunların üzerindedir.

2.1.2.1.8.2 Türemiş isimler

En az bir yapım eki olarak morfolojik olarak gövde durumuna gelmiş isimlerdir.

Türemiş bir isimde birden fazla yapım eki de olabilir ama en az bir yapım eki şarttır (Demirci,2015:74).

2.1.2.1.8.3.Birleşik İsimler

Birleşik isimler birden fazla kelimedenden meydana getirilen isimlerdir. Birleşik bir isimde en az iki kelimenin olması gerekir. Birleşik isimler oluşum yolları bakımından çok çeşitlilik gösterir. İsim tamlaması, sıfat tamlaması, iki çekimli fiil, isim artı çekimli fiil türü bunlardan sadece birkaçıdır (Demirci, 2015:75).

Korkmaz'a (2007:30) göre türemiş isimler; kelime türetme yoluyla elde edilir. Bu yol, kelime kök ve gövdelerine ekler getirerek değişik anlamda yeni kelimeler yapma yoludur.

2.1.2.1.9 Yapım Ekleri

Yapım ekleri, sözcük kök ve gövdelerine gelerek yeni ve kalıcı sözcükler üretmek için kullanılmaktadır.

Gedizli'ye (2012: 3354) göre; Türkçe yapım ekleri bakımından oldukça verimli bir dildir. Yeni sözcük üretimi ya da kavramları karşılayabilme becerisi açısından, kendine özgü yapısı ve işlevselliği doğrultusunda, dışarıdan gelen baskın tesirler karşısında, direnç gösterebilecek yetkinliğe sahip görünmektedir.

Türkçede yapım ekleri dört gruba ayrılmaktadır:

2.1.2.1.9.1 İsimden isim yapan ekler

Bu ekler isimlere eklenerek onlardan yeni isimler türetirler.

Addan ad türeten ekler, ad kök ve gövdelerine getirilen eklerdir. Ad kök ve gövdeleri ya kaç, yaş, baş+ lık, yaş+ lı örneklerinde görüldüğü gibi doğrudan doğruya ad kökenli sözlerdir (Korkmaz, 2007:33).

2.1.2.1.9.2 Fiilden isim yapan ekler

Fiilden isim yapan ekler, fiil kök ve gövdelerine gelerek onlardan yeni isimler türetirler.

Addan ad türeten eklerde olduğu gibi, fiilden ad türeten ekler de ya fiil kök ve gövdelerine yahut da ad kök ve gövdelerinden oluşturulmuş fil gövdelerine getirilen eklerdir (Korkmaz, 2007:67).

2.1.2.1.9.3 İsimden fiil yapan ekler

Bu gruba giren eklerin en önemli özelliği, eklendikleri ad kök ve gövdelerini "olma, oluş bildirme", "yapma, yapış bildirme" özelliğinde birer fiile dönüştürmeleridir (Korkmaz,2007:110).

2.1.2.1.9.4 Fiilden fiil yapan ekler

Fiilden fiil yapan ekler de fiil kök ve gövdelerinden fiil üretmek için kullanılırlar. Fiil gövdeleri, fiilden fiil veya isimden fiil yapım ekleriyle oluşturulmuştur. (Gedizli,2012: 3355).

2.1.2.2 Sıfatlar

Sıfat bir nesnenin, varlığın veya durumun özelliklerini gösteren kelimedir.

Bu özellikler şekil, renk, miktar, nicelik, nitelik, hisse, sıra, yer, kavram vs. olabilir.

Ergin'e göre sıfatlar, "niteleme ve belirtme adlarıdır" Sıfatlar, asıl isimleri başka olan nesnelere bir vasfını belirttikleri zaman sıfat, tek vasıftan ibaret olan nesnelere karşılıkları zaman isimdirler (Ergin, 1998:362).

Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklere sıfat denir (Gencan, 2001: 196).

Korkmaz'ın (2007:333) sıfat tanımı ise şu şekildedir: Türkiye Türkçesinde çok geniş bir yeri olan sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlerdir

2.1.2.2.1 Sıfat tamlamaları

Sıfat hiçbir ek almaksızın vasıfladığı veya belirlediği adın önüne gelerek onunla bir takım teşkil eder. Buna *sıfat takımı* adını veririz (Banguoğlu, 1995:298).

Bir veya daha fazla sıfatla bir isimden meydana gelen tamlamalara sıfat tamlaması

denir. Bu tür tamlamalarda sıfatlar önce, isimler ise daha sonra gelir (Toparlı, 2000: 92).

Türkiye Türkçesinde çok geniş bir yeri olan sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlere (Korkmaz, 2007:333).

2.1.2.2.1.1 Niteleme sıfatları

Niteleme sıfatları, bir varlığa veya duruma ait özellikleri gösteren ve geleneksel gramerde ismin 'nasıl' olduğu sorusuna cevap veren sıfat türüdür. Tasvir özelliği olan bu sıfatlar dilde en çok kullanılan kelime türlerindedir. Niteleme sıfatları uzun ve ayrıntılı anlatı türleri olan hikâye ve romanların vazgeçilmez malzemeleridir. Öteki sıfat türleriyle mukayese edildiğinde niteleme sıfatları niteledikleri şeylerin bünyesinde olan özellikleri gösterirler. Belirtme sıfatları daha çok maddenin /varlığın/olayın dış yönünü gösterirken, niteleme sıfatlarıysa kabuktan içe nüfuz ederek iç yönünü nitelerler. Bu fark nedeniyle birçok gramer kitabı sıfatları niteleme ve belirtme başlıkları altında iki temel gruba ayırırlar. Niteleme sıfatlarının dışındaki tüm sıfatları belirtme grubuna dahil ederler.

Vasıflandırma sıfatları nesnelere vasıflarını bildiren sıfatlardır (Ergin, 1993:363).

Vasıflandırma sıfatları bir varlığa bilindiklerinde onun bir vasfını gösterirler (Banguoğlu, 1995:297).

2.1.2.2.1.2 Belirtme sıfatları

Belirtme sıfatları nesnelere belirten sıfatlardır. Nesnenin ya yerine işaret edilir ya sayısı gösterilir ya nesne soru çeklinde belirtilir veya belirsiz şekilde ifade edilir (Ergin, 1993:364).

Belirtme sıfatları, bir nesneye ilindiklerinde onu bir yönünden belirlerler (Banguoğlu, 1995:297).

Varlıkları işaret, sayı, belirsizlik, soru yoluyla belirten sıfatlara belirtme sıfatları denir.

Belirtme sıfatları, dörde ayrılmaktadır:

a)İşaret Sıfatları

b)Sayı Sıfatları

c)Belgisiz sıfatlar

d)Soru Sıfatları

2.1.2.2.1.2.1 İşaret sıfatları

İşaret sıfatları, varlıkları işaret yoluyla belirten sıfatlardır.

Temelde zamir kökenli olan bu, şu ve o kelimeleri işaret için kullanılan dil varlıklarıdır. Bu temel sıfatların dışında öteki, beriki, karşıdaki, karşıki, diğer, öbürü gibi kelimelerde işaret sıfatı gibi kullanılabilir.

İşaret sıfatları fiziksel mesafe bildirirler. Konuşan kişiye göre sıralama yapına bu: en yakın; şu: biraz uzak; o:en uzak mesafeyi gösterir (Demirci:2015,84).

İşaret sıfatları varlıkları gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Belirme, varlıkların buldukları yeri mekandaki, zamandaki veya tasavvurdaki uzaklık derecelerine göre göstererek yapılır (Korkmaz, 2007:385).

2.1.2.2.1.2.2 Sayı sıfatları

Varlıkları sayı, sıra, topluluk ve benzeri yönlerden belirten sıfatlara sayı sıfatları diyoruz (Banguoğlu, 1995: 306). Sayı sıfatları, nesnelere sayılarını bildirmek suretiyle belirten kelimelerdir (Ergin, 1993: 366).

Sayı sıfatları, adları sayı gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar aslında birer sayı adı iseler de, adlar önünde artık tam bir sıfat görevi yüklenmişler, kalıcı birer sıfata dönüşmüşlerdir (Korkmaz,2007:387).

Yani adları sayı yönünden belirten sözcüklere sayı sıfatları denir. Sayı sıfatlarının beş türü vardır.

2.1.2.2.1.2.2.1 Asıl sayı sıfatları

Asıl sayı sıfatları nesnelere sayısını gösteren sıfatlardır (Ergin, 1993: 367).

Banguoğlu (1995:307), ‘Nesneleri miktarca belirtmek işleyişleri sebebiyle onları asıl sayı sıfatları adıyla anarız.’ şeklinde ifade etmektedir.

Korkmaz' a (2007:388) göre asıl sayı sıfatları şu şekildedir: 'Dilimizin bağlı bulunduğu bu basamaklı sayı sistemi içinde yer alan ve birden ona kadar olan sayılar ile yirmi, otuz, kırk, yüz, bin, milyon, tümen (on bin), gibi tekli sayılar, adla sıfat tamlaması kuran sayılar; yani sayı sıfatlarıdır.'

2.1.2.2.1.2.2.2 Sıra sayı sıfatları

Asıl sayı sıfatlarına -inci eki getirilerek sıra sayı sıfatları yapılır (Banguoğlu:1995, 307) .

Sayı sıfatlarının sonuna -ıncı eki getirilerek sıra sayı sıfatlarını oluşturulur.

Bir sıra sayı sıfatı ile tamlama oluşturmuş bir ad, yalın veya bir kısaltma grubu halinde yine başka bir ada da sıfat olabilir: birinci sınıf terzi, ikinci sınıf işçilik, beşinci sıradan değerlendirme gibi (Korkmaz, 2007:391).

2.1.2.2.1.2.2.3 Üleştirme sıfatları

Asıl sayılardan -er eki ile üleştirme sayı sıfatları yaparız (Banguoğlu, 1995: 308).

Yani pay ve parça gösteren sıfatlara üleştirme sıfatları denir. Üleştirme sıfatları, sayılara -ar (-er) ekleri getirilerek oluşturulur. Yedişer tahta, dörder sandalye vb. örnek olarak verilebilir.

Üleştirme sıfatları, sayıları bölüştürme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar ünsüz ile biten sayılara +Ar, ünlü ile biten sayılara +şAr ekinin getirilmesi ile oluşturulur: bir-er, dörder, beş-er, iki-şer, altı-şar, yedi-şer gibi (Korkmaz, 2007:391).

2.1.2.2.1.2.2.4 Kesir sayı sıfatları

Ergin (1998: 370) kesir sayı sıfatlarını, —kesir sayı sıfatları nesnelere parçalarını belirten sayı sıfatlarıdır. Şeklinde ifade etmiştir. Banguoğlu ise (1995: 308), 'Tam sayıların bir parçasını, kesirli sayıları gösteren sayı sıfatlarına kesirli sayı sıfatları adını veririz.' demektedir.

Kesirli sayı sıfatları, belirttikleri adların sayısını kesirli olarak gösteren sıfatlardır. Bunların öteki sıfat türlerinden ayrılan yanı, tek kelimeye değil bir kelime grubuna dayanmış olmalarıdır (Korkmaz, 2007:392).

2.1.2.2.1.2.3 Belgisiz sıfatlar

Belgisiz sıfatlar, varlıkları belirsiz olarak belirten sıfatlardır: Bütün okullar, bazı kimseler, başka ülkeler, her ağaç, kimi insan, çok para, herhangi bir öğrenci, hiçbir öğretmen, fazla toz, birtakım kimseler vb. (Ediskun, 2004:137) .

Başlıcaları şunlardır:

buçuk, başka, bazı, belli başlı, bir, biraz, birçok, birkaç, bir hayli, birtakım, bir sürü, bir yığın, bunca, bütün, çok, çoğu fazla, her, hiç, hiçbir, hudutsuz, kaç, kimi, nice nice, sınırsız, yığın yığın vb.(Korkmaz,2007:396).

2.1.2.2.1.2.3 Soru sıfatları

Soru sıfatları isimleri soru yoluyla gösteren sıfatlardır (Demirci:2015, 86).

Banguoğlu(1995:305), ‘Adları soru yoluyla belirten sıfatlara soru sıfatları adını veririz.’ şeklinde tanımlamaktadır

Varlıkların durumlarını, yerlerini, sayılarını soru yoluyla belirten sıfatlardır.

Belli başlı soru sıfatları şunlardır:

Kaç, nasıl, ne, ne kadar, ne gibi, neredeki (Ediskun,2004:143).

Soru sıfatları, varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır. Sıfatın bu işlevi, adın önüne getirilen kaç, kaçar, kaçınıcı ,hangi, ne, nasıl, neredeki gibi soru sözleri ile karşılanır (Korkmaz, 2007:393).

2.1.2.2.2 Karşılaştırma sıfatları

Varlıkları karşılaştırarak niteleyen sıfatlara karşılaştırma sıfatları denir. Karşılaştırma sıfatları, adları üç derecede niteler; büyük havuz, daha büyük havuz, en büyük havuz gibi. Varlıkları karşılaştırmak istediğimiz zaman niteleme sıfatlarının önüne daha, en sözcüklerini getiririz. Bu durumda daha ve en sözcükleri belirteç görevini üstlenir.

2.1.2.2.3 Pekiştirme sıfatları

Bir varlığın niteliklerinin üstünlüğü ve en yüksek derecesi pekiştirme sıfatları ile

gösterilir. Kırmızı – kıpkırmızı; en kırmızı, çok kırmızı kelimeleri bu durumu örneklendirmektedir.

2.1.2.2.4 Küçültme sıfatları

Bir kavramı küçülten sıfatlara küçültme sıfatları denir. Küçültme ekleri, sıfatlardan sonra gelerek sıfatın gösterdiği anlama yakın ya da benzer yeni bir anlam verir. Küçültme sıfatları ekleri; -ca (-ce), -cık (-cik, -cuk, -cük), -ımsı (-imsi, -umsu), -ımtırak (-imtrak, - umtrak) dır. Sarımtırak, küçücük, fazlaca, beyazımsı vb. örneklerde küçültme ekleri kullanılmıştır.

2.1.2.2.5 Unvan (San) sıfatları

Özel isimlerden önce veya sonra kullanılan rütbe, meslek veya saygı belirtilen kelimelere unvan sıfatları denir.

Tarihte yer edinmiş kişilerin unvanları o kişilerin adlarıyla özel ad durumuna geçmiştir (Demirci,2015:91).

2.1.2.3 Zamirler

Cümlede gerektiğinde isimlerin yerini tutan, onlara elçilik eden kelimelere zamir denir.

Aktardıkları anlam da gerçek dünyada karşılığı somut olarak bulunan varlık anlamıdır. Yani, zamirleri dil bilimsel sözcük değil; de, sözlüksel anlamlı sözcük saymak daha yerinde bir değerlendirme olacaktır (Delice,2012: 32).

İsim olmadıkları halde cümlede isimlerin, kavram ve varlıkları yerini tutan kelimelere zamir denir (Kaplan,2015:143).

Zamirler adların yerlerini tutan. kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir (Korkmaz,2007:399).

Zamir hangi ismin yerini tutuyorsa, anlamı o isimle olan ilgisi sırasında belirir, kavranır. Zamiri, sırasına göre, yerini tutar, onlara elçilik eder, hemen hemen bütün varlıkların ya da niteliklerinin adlarının yerini tutar, onlara elçilik eder (Ediskun,2004:156) .

Zamirlerin kavram alanının geniş olduğu bu şekilde belirtilmiştir. Zamir çeşitleri ise şu şekildedir:

2.1.2.3.1 Kişi zamirleri

Kişi zamirleri, söz söyleyen, dinleyen, kendisinden söz edilen kişi adlarının yerini tutan zamirlerdir (Ediskun, 2004:156).

Korkmaz'a (2007:405) göre şahıs zamirleri; varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir. Bütün varlıklar teklik ve çokluk biçimleri ile üç şahısta toplanmaktadır.

Tekil

1.şahıs: ben

2.şahıs: sen

3.şahıs: o

Çoğul

1.şahıs: biz

2.şahıs: siz

3.şahıs: onlar

2.1.2.3.2 İşaret zamirleri

İşaret zamirleri, varlıkları işaret ederek, göstererek karşılayan zamirlerdir: bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar gibi (Korkmaz, 2007:420).

Tekil

1.bu

2.şu

3.o

Çoğul

1.bunlar

2.şunlar

3.onlar

2.1.2.3.3 Soru zamirleri

Soru zamirleri nesnelere ve kavramların yerini SORU şeklinde temsil eden kelimelerdir (Demirci:2015:108).

Yerini tuttıkları adı soru yoluyla temsil eden zamirlere *soru zamirleri* adını veriyoruz

(Banguoğlu, 1995: 318).

Bunlar nesnelere soru şeklinde temsil eden, onların soru Şeklindeki karşılıkları olan, onları soru hâlinde ifade eden, onları sormak için kullanılan zamirlerdir. Neye. Neyi, neyin, nesi, neden, kimi, kimin, kime, kimde, kimden, kimler, kaç, kaç, kaçta, kaçtan, kaçın, kaçınıcı, kaçınıcıdan, hangisi, hangisinin, hangisine, hangisinde, hangisinden (Ergin, 1998: 276).

2.1.2.3.4 Belgisiz zamirler

Belgisiz zamirler, hangi isimlerin yerlerini tuttukları açıkça belli olmayan zamirlerdir: Herkes-kimse-biri-hepsi-birtakımı-başkası-bazısı-bazıları-her birimiz-her biri-birçoğu—kimisi-kimileri-birkaçı... vb.

Belgisiz zamirlerin kimisi belirtilen olunca belirten –in eki yerine –den eki alabilir: Elmaların (elmalardan)bazısı (Ediskun:2004,167).

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir (Korkmaz,2007:433).

2.1.2.3.5 Dönüşlülük Zamirler

Dönüşlü zamir olan *kendi* sözcüğü de kişi zamirleri gibidir.

Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamiridir (Korkmaz,2007:414).

2.1.2.3.6 Ek durumundaki zamirler

Ek durumundaki zamirler ikiye ayrılmaktadır.

2.1.2.3.6.1 İyelik zamirleri

İyelik zamirleri, belirteni kişi zamiri olan isim takımlarında belirtilene ulanan ve o belirtilenin ben, sen, o, biz, siz, onlar’ dan biriyle ilgisi ve ilişkisi olduğunu anlatan eklerdir.

İyelik ekleri şunlardır:

1.tekil kişi:-(i)m :ev-im,

1.çoğul kişi: -(i)miz: ev-imiz

2.tekil kişi:-(i)n: ev-in

2.çoğul kişi: -(iniz):ev-iniz

3.tekil kişi:-(s)i: ev-i

3.çoğul kişi: -leri: ev-leri

2.1.2.3.6.2 İlgı (Aitlik) zamirleri

İlgı zamiri, bir belirtili isim takımından, kaldırılmış olan belirtilenle ilgisini göstermek üzere belirtene ulanan –ki ekine denir (Ediskun, 2004:169).

Korkmaz'a (2007:430) göre; şahıs ve işaret zamirleriyle kurulan ad tamlamalarında tanınan ögesinin kaldırılarak yerine +ki aitlik ekinin getirilmesiyle oluşturulan zamirler aitlik zamirleridir.

2.1.2.4 Fiiller

İş, oluş, kılış, hareket bildiren sözcüklere fiil denir.

Fiil, iş demektir. Böyle olunca fiil diyeceğimiz bir kelimedede:

1)İşi gösteren bir ögenin bulunması gerekir: Git-,oku-...

2)İşin yapıldığı zamanı ya da yapılma biçimini gösteren bir ögenin bulunması gerekir: Gitti, okuyacak, giyinin, çalışmalı...

3)İşi yapanı gösteren bir ögenin bulunması gerekir: Gittim, okuruz, geliyorsunuz...

Bu duruma göre fiili şöyle tanımlayabiliriz: Fiil, varlıkların yaptıkları işleri zamana, biçime ve kişiye bağlayarak anlatan kelimedir (Ediskun, 2004:170).

Türkçede fiil türü sözcükler, anlatım sürecinde iki işlev görürler; çekim ve anlamı tek sözcükte gösterirler, ikinci olarak da anlamı beraber kullandıkları sözcüğe bırakıp anlatımın gerçekleştirilmesini sağlarlar (Gedizli, 2013:902).

Fiilin dil yapısındaki önemine dikkat çeken Gedizli (2013:902) şu şekilde ifade etmektedir: 'Anlatım etkinliği açısından sözcüklerdeki işlevsellik, sentaks/cümle/sözdizimi yapısında farklılaşır. Türkçede cümle fiilden ya da fiil işlevli yapıdan bağımsız olamaz. Fiil cümlelerin/anlatımın asıl unsurunu oluşturur.'

2.1.2.4.1 Fiillerde zaman

Dilbilgisinde terim olarak zaman denince, akla, eylemin yapılmakta olduğunu, yapıldığını, yapılacağını haber veren soyut süre kavramı gelir.

Eylemin yapılmakta olduğunu bildiren soyut süre şimdiki zaman, eylemin yapılmış olduğunu bildiren soyut süre ise geçmiş zaman, eylemin yapılacağını gösteren soyut süre ise gelecek zamandır. Bunlar dilbilgisinde üç ana zamandır. Bu üç ana zamandan geçmiş zaman eylemin yapıldığını ya kesin ya da şüpheli olarak bildireceğine göre, onu iki anlamlı bir geçmiş zaman olarak benimseyebiliriz. Bundan başka geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanları kapsayan bir de her zaman ya da geniş zaman vardır. Bu duruma göre biz her eylemi bu beş zamana bağlayabileceğiz demektir (Ediskun, 2004:170).

2.1.2.4.2 Fiillerde biçim

Fiillerde biçim, işin yapılışını gösterir. Bu yapılış bir bildirme, bir istek, bir dilek-şart, bir gereklilik, bir emir ile ilgili olarak olumlu, olumsuz, olumlu-soru, olumsuz-soru biçimlerinde olabilir.

Kip, kök veya gövde durumundaki fiilin bildirdiği hareketin, oluş ve kılışın, konuşan, dinleyen veya kendisinden söz edilen açısından ne biçimde, ne tarzda yansıtıldığını gösteren bir gramer kalıbı, bir anlatım biçimidir (Korkmaz, 2007:569).

2.1.2.4.3 Fiil kipleri

Kip, fiil kök ya da gövdelerinin –zaman ve biçimlerine göre- türlü morfemlerle, yani eklerle girdikleri kalıplara denir.

Türkçe’ de bütün fiiller iki büyük kipte toplanırlar:

a)Bildirme kipleri

b)Dilek kipleri

2.1.2.2.4.3.1 Bildirme kipleri

Bildirme kipleri, bir eylemin yapıldığını, yapılmakta olduğunu, yapılacağını bildiren

kiplerdir.

Korkmaz'a (2007:583) göre, bu kipler yapılmış, yapılmakta veya yapılacak olan işleri haber verme, yargı halinde bildirme niteliği taşıyan kiplerdir.

Bildirme kiplerinin ekleri, fiil kök ya da gövdelerini –zaman kavramı kazandırarak – biçimlendirirler. Bu ekler şunlardır:-di,-miş,-(i)yor,-ecek,-(r).

Bildirme kipleri beşe ayrılırlar:

2.1.2.4.3.1.1 Görülen (di'li)geçmiş zaman

Eylemin konuşma anından önce yapıldığını, konuşanın, eylemin yapılıp bittiğini kesin olarak bildiğini bildirir. Fiil kök ya da gövdelerine- ünlüler uyumuna ve ünlüler benzeşmesine göre- -di eki getirilerek yapılır.

Korkmaz'a (2007:584) göre, özel kullanımları dışında, genel olarak fiildeki oluş ve kılışın söylendiği andan yani içinde bulunulan zamandan daha önceki bir zamanda bitmiş, tamamlanmış olduğunu gösteren bir zaman kesimini içine alır.

2.1.2.4.3.1.2 Duyulan (-miş'li) geçmiş zaman

Eylemin konuşma anından önce yapıldığını, konuşanın eylemin yapılıp bittiğini kesin olarak bilmediğini ya da başkasından işittiğini ya da sonradan farkına vardığını haber verir. Fiil kök ya da gövdelerine –ünlüler uyumuna göre- -miş eki getirilerek yapılır.

Görülen geçmiş zaman ile duyulan geçmiş zaman arasındaki en önemli fark, gerçekleşen olayı görüp-görmeme, bilip bilmeme ve duyma dayanma noktasında toplanmaktadır (Korkmaz,2007:600).

2.1.2.4.3.1.3 Şimdiki zaman

Genellikle eylemin konuşma anında yapılmakta olduğunu ya da yapılmaya başlanacağını bildirir.

Fiil kök ya da gövdelerine –ünlüler uyumuna aykırı olarak- -yor eki kullanılarak yapılır.

2.1.2.4.3.1.4 Gelecek zaman

Eylemin konuşma anından sonra yapılacağını, sonsuzluğa uzanan bir gelecek zamanın herhangi bir anında bir eylemi yapmaya niyetli oluşu bildirir.

Fiil kök ya da gövdelerine –ecek eki ulanarak yapılır.

2.1.2.4.3.1.5 Geniş zaman

Geniş zaman, eylemin başlayıp devam ettiğini ve edeceğini gösterir. Geniş zamanda hiçbir sınırlama ve kesinlik yoktur; geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanları içine alan bir ektir.

Geniş zaman, en çok, gelecek ve şimdiki zamanlar yerine kullanılır. Eki –r’dir.

2.1.2.4.3.2 Dilek kipleri

Dilek kipleri, istenilen ya da tasarlanan bir eylemi anlatan kiplerdir. Bu kiplerde açık bir zaman anlamı yoktur.

Dilek kiplerinin ekleri şunlardır:-meli,-e,-se,-sin.

Dilek kipleri, dörde ayrılırlar:

2.1.2.4.3.2.1 Gereklilik kipi

İstenilen ya da tasarlanan eylemin yapılması gerekeceğini bildirir. Belirli bir zaman göstermez.

Fiil kök ya da gövdelerine –meli eki getirilerek kullanılmaktadır.

2.1.2.4.3.2.2 İstek kipi

Eylemin yapılmasındaki isteği ya da niyeti gösterir. İstek kipinde de, gelecek zaman kipindeki gibi, eylemi yapmaya niyet ediş anlamı vardır.

İstek kipinde bir istek, bir dilek anlamı da bulunduğu için kalıplaşmış iyi dilek sözleri bu kiple kurulmuştur: Kolay gele!-Uğurlar ola!-Rasgele!-Hayrola!...vb.

2.1.2.4.3.2.3 Dilek-şart kipi

Eylemin yapılması dileğini bildirir. Başka bir eylemin yapılabilmesi için kendi eylemi şart olur.

Dilek-şart kipi şart bildirdiği zaman, dilek anlamı kaybolur.

Fiil kök ya da gövdelerine –ünlüler uyumuna göre- -se ulanarak yapılır.

2.1.2.4.3.2.4 Emir kipi

Eylemin yapılmasını buyurur; buyurma olduğu için kendisinde tam bir hitap biçimi vardır. Emirde öğüt vericilik de bulunduğu için birçok atasözlerimiz ve deyimlerimiz bu kiple kurulmuştur.

Fiil kök ya da gövdelerine getireceğimiz III. Tekil ve III. çoğul şahıs ekleri, emir kipini oluşturur: Gel-,gelsin-gelin-geliniz-gelsinler...

Korkmaz'a (2007:572) göre emir kipinde; kip ekleri ile şahıs ekleri iç içe girmiştir. Fiil kök ve gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda şahsı da karşılar. Bu nedenle kip eklerinden sonra ayrıca şahıs ekleri gelmez.

2.1.2.4.4 Yapılarına göre fiiller

Yapılarına göre fiiller üç başlık altında incelenmektedir.

2.1.2.4.4.1 Basit fiiller

Basit fiiller yapısal olarak daha fazla bölünemeyen, en küçük anlam taşıyıcısı durumundaki fiillerdir.

2.1.2.4.4.2Türemiş Fiiller

Türemiş fiiller isim veya fiil köklerine yapım eklerine yapım eki getirilerek yapılan fiillerdir. Dolayısıyla gövde halindedirler.

2.1.2.4.4.3 Birleşik fiiller

Türkçede birleşik fiiller sayı bakımından büyük bir yer tutarlar. Birleşik fiil yapmanın birden fazla yolu vardır. Birleşik fiil kavram olarak birden fazla dil unsurunun bir anlam üzerinde birleşmesiyle oluşan fiil türüdür.

Korkmaz'a (2007:530) göre birleşik fiiller, bir ad veya ad soylu Türkçe veya yabancı kılmak, kılınmak, yapmak yardımcı fiillerinin birleşmesinden ya da belirli kurallar içinde bir araya gelmiş iki ayrı fiilin anlamca kaynaşmasından oluşmuş birleşik yapıdaki fiil türleridir

2.1.2.4.5 Fiilimsiler

Bir eylem adı oldukları için isim; bir ismi niteledikleri için bağlaç olan; özne, nesne, tümleç aldıkları için de cümlede yüklem görevinde bulunan kelimelere fiilimsi denir (Ediskun, 2004:246).

2.1.2.4.5.1 İsim-fiiller

İsim-fiiller hem isimler hem de fiiller konusunda anlatılabilir. Bu kelime türü fiil kökenli olup bazen isim bazen fiil gibi algılanmaktadır. Fiiller –Ma,-Iş,-MaK ekleri getirilerek yapılırlar. Bu ekler isim yapım ekleri olduklarından morfolojik açıdan bakılınca isim-fiiller fiilden yapılmış isimlerdir. Diğer fiilimsiler gibi isim-fiiller de birleşik cümle kurmakta kullanılabilirler (Demirci,2015:31).

2.1.2.4.5.2 Sıfat-fiiller

Dil bilimsel olarak sıfat-fiiller fiil tabanlarına bazı ekler getirilerek yapılan kelimelerdir. Sıfat- fiillere partisipler de denir. Bu ekler –An,-AsI,-MaZ,-Ar,-Dık,-AcAk,-mİş ekleridir (Demirci,2015:125).

2. 1.2.4.5.3 Zarf-fiiller

Zarf-fiiller, fiil kök ya da gövdelerine –Ip,-Ya,-a...a,-(Y)ALI,-(y)IncA,-Arak,-İKEN, -mAdAn,-dığında,-dıkça,-maksızın,-R...-MaZ,-yorcasına,-mişcasına,-ırcasına vs. ekleri getirilerek yapılır (Demirci,2015:125).

2.1.2.5 Zarflar(Belirteçler)

Fiillerin ya da fiilimsilerin, sıfatların anlamlarını zaman, yer ve yön, durum, nicelik, soru kavramlarıyla belirleyen ya da kısip sınırlayan kelimelere zarf denir (Ediskun,2004:273).

Zarflar gramer kitaplarında belirteç olarak da adlandırılmaktadır.

2.1.2.5.1 Durum (Hal) Zarfı

Hal zarflarına durum zarfı da denir. En kısa tanımıyla hal zarfı fiilin nasıl gerçekleştiğini gösteren zarftır. Hal zarfları fiillere sorulan nasıl sorusunun cevabıdır. Hal zarfları fiilleri veya fiilimsileri, neden, nitelik, kesinlik, ihtimal, tekrar, yaklaşıklık gibi yönlerden belirten kelimelerdir.

Durumda benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, tekrarlama, sebep, sınırlama, süreklilik gösterme, şüphe bildirme, yanıt verme gibi türlü işlevler yüklenmiştir (Korkmaz,2007:502).

2.1.2.5.2 Zaman zarfı

Fiilin ne zaman yapıldığını belirten kelimelere zaman zarfı denilmektedir. Fiillere sorulan ne zaman sorusunun cevabıdır.

Korkmaz'a (2007:495) göre zaman zarfları; bir oluş ve kılışın zaman içindeki yerini bildiren, daha açık bir anlatımla fiillerin, sıfat-fiillerin ve zarf-fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlerdir.

2.1.2.5.3 Yer-yön zarfı

Yer-yön zarfları fiillere sorulan nereye sorusunun cevabıdır. Yer yön zarfları ek almamaktadırlar. İçeri, dışarı, ileri, geri, yan, aşağı, yukarı, beri gibi.

Ya yer ve yön gösteren adların zarf olarak kullanılmalarından yahut da yer ve yön gösteren kelimelerin bazı ad çekimi ekleri alarak zarflaşmalarından oluşmuştur (Korkmaz,2007:498).

2.1.2.5.4 Miktar zarfları

Fiillere sorulan ‘ne kadar’ sorusunun cevabıdır. Zarfların miktarını ve derecelerini bildiren zarflara miktar zarfı denir.

2.1.2.5.5 Soru zarfları

Ediskun’ a (2004:282) göre; bir sıfatı, bir fiili, bir fiilimsiyi ya da bir zarfı soru ilgisiyle belirleyen zarflara soru zarfı denilmektedir.

Ne, nasıl, niçin, neden, ne ile niye, ne biçim, ne kadar, kiminle vs.

2.1.2.6 Edatlar(İlgeçler)

Ediskun’ a (2004:284) göre edatlar, başlı başlarına anlamları olmayan, anlamlı kelimelere, kelime öbeklerine ulandıkları ya da bir cümleye girdikleri zaman çeşitli anlam ilgileri kuran ve böylece kendi anlamları sezilen kelimelerdir. Edatlar isim ve fiiller kadar yeni kelimeler türetmeye imkân vermemektedirler.

‘Edatlar tek başlarına hiçbir şeyi karşılamayan kelimelerdir. Yani edatların tek başlarına mânâları yoktur. Edatlar ancak isimler ve fiillerle birlikte kullanılırken bir mânâ kazanan, bir şey ifade eden kelimelerdir. Demek ki edatlar mânâlı kelimelerin, yani isimlerin ve fiillerin münasebetleri sırasında onlara yardım eden, böylece bazı gramer vazifeleri gören kelimelerdir.’ (Ergin, 1998:216-218).

Muharrem Ergin fonksiyonlarına göre edatları aşağıdaki gruplara ayırmaktadır(1998:345):

- 1.Vasıta ve beraberlik edatları: ile birle
- 2.Sebep edatları: için, üzere, dolayı, ötürü, naşi, diye
- 3.Benzerlik Edatları: gibi, bigi, tek
- 4.Başkalık Edatları: başka, özge, gayri, mada.
- 5.Miktar edatı: kadar
- 6.Diğer hal edatları: göre, nazaran, dair, ait, rağmen
- 7.Zaman Edatları: beri, önce, evvel, böyle, sonra, geri.

8.Yer ve yön edatlar: kadar, değin, dek, karşı, doğru, daha, yana, taraf, içeri, içre, sıra, üzre, öte, ara.

Edatların cümle içindeki kullanımın aşağıdaki gibi inceleyebiliriz:

Gibi: Bu ilgeç çoğunlukla benzetmelerde kullanılır: Osman kurt gibi acıkmıştı.

Kadar: Bu ilgeç çoğunlukla benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir: Akın kadar karizmatik birini görmedim.

İçin: Bu ilgeç çoğunlukla sebep ve amaç bildirir: Senin için kaç gece sabahladım.

İle: Bu ilgeç çoğunlukla birlik, beraberlik anlamı verir. Hem ilgeç hem bağlaç olarak kullanılır. İlgeç olarak sözcükler arasında ilgi kurar: Kitaplarımı kargo ile gönderiniz.

Göre: Bu ilgeç görecelik ve karşılaştırma anlamları verir. Göre ilgeci yönelme eki almış sözcüklerle kullanılır: Bana göre bu yıl Eskişehirspor şampiyon olacak göre ilgeci yerine bazen eşitlik eki -ca (-ce) kullanılır: Bana göre bu yıl Eskişehirspor şampiyon olacak. — Bence bu yıl Eskişehirspor şampiyon olacak.

Üzere (üzre): Bu ilgeç çoğunlukla için ilgeci gibi sebep ve amaç bildirir: Anneme yollamak üzere bir paket hazırladım (Hengirmen, 1997: 175) .

2.1.2.7 Bağlaçlar

Ediskun'a (2004:302) göre; başlı başlarına anlamları olmayan, fakat cümleleri ya da eş görevli kelimeleri ya da kelime öbeklerini birbirine bağlayan kelimelere bağlaç denilmektedir. Edatlar ile bağlaçlar arasındaki ayrımı ise şu şekilde belirtilmektedir:

Bir edatın ilk görevi, kelimelere, kelime öbeklerine ya da cümlelere şu ya da bu anlam ilgisini kazandırmaktır. Hiç kuşkusuz bu anlam ilgisini kurarken edatın bağlayıcılık görevi de sezilir; ama bu görev ikinci planda kalır. Bir bağlacın ilk görevi ise, cümleleri, kelimeleri ya da kelime öbeklerini bağlayıcılıktır. Hiç kuşkusuz bu bağlayıcılığı yaparken birtakım anlam ilgileri de sezilir, ancak bu ilgiler ikinci planda kalır.

Bağlaçlar, yapı ve biçim bakımından farklı özellikler gösterir. Bu özelliklere göre bağlaçlar aşağıdaki bölümlere ayrılır:

2.1.2.7.1 Yalın Bağlaçlar

ve, ile, de, dahi, ama, bile, eğer, lâkin, yani, meğer, hem...

2.1.2.7.2 Türemiş Bağlaçlar

üstelik, yalnız, ancak, örneğin, gerçekten, açıkçası, kısacası...

2.1.2.7.3 Birleşik Bağlaçlar

öyleyse, oysa, neyse, kim bilir, yoksa, veyahut, meğerse, nitekim.

2.1.2.7.1.4 Öbekleşmiş Bağlaçlar

Bazı bağlaçlar ve sözcükler bir araya gelerek bağlaç öbeğini oluşturur. Özellikle -ki bağlacı birçok sözcük ve bağlaçla bir araya gelerek çeşitli bağlaç öbekleri oluşturur. Bu bağlaç öbekleri aşağıdaki bölümlere ayrılabilir:

ki bağlacı ile kurulan bağlaçlar: Oysaki hâlbuki mademki, sanki yeter ki, demek ki, farz et ki, tut ki, şu var ki, nerde kaldı ki, ne var ki, değil mi ki

2.1.2.7.5 Tamlama biçiminde kullanılan bağlaçlar

Bunun için, bundan dolayı, bu yüzden, bu bakımdan, buna göre, görünüşe göre, o hâlde, şu hâlde, bundan başka, sözün kısası, bununla birlikte

2.1.2.7.6 Yinelenen bağlaçlar

ne...ne, hem...hem, gerek...gerek, ya...ya, olsun...olsun, ama...ama, kâh...kâh, ister...ister gibi (Demirbükten,2011:38).

2. 1.2.8 Ünlemler

Bir coşkunun etkisiyle içten kopup gelen; sevinç, korku, üzüntü, acı, şaşma... gibi duyguları canlı canlı anlatmaya yarayan sözcüklerdir (Gencan, 1992:245).

Sevinme, acıma, şaşma, kızma, korku...gibi duyguları anlatan; çağrı, buyruk,yasaklama gibi özel durumları bildiren ya da bir doğa sesini yansıtan sözcüklere ünlem denir (Koç, 1990:208).

Ünlemler Hengirmen' e (1997:199) üç başlık altında incelenmektedir:

Ünlem olan sözcükler (Ünlem soylu sözcükler)

Yansıma Ünlemleri

Ünlem Öbekleri

2.1.2.8.1 Ünlem olan sözcükler (Ünlem soylu sözcükler)

Bir kimseye seslenmek, onu çağırmak için kullanılan ünlemler: Önümde durmasana be! Buraya gelsene be! Olur, böyle be Hasan! Eee, olmadı ama! Eee, sus artık! Ha, öyle miydi? Haydi, gel benimle ol! Hey, birader! Hı, demek öyle! Hişt, bana baksana sen! Sevinç, üzüntü, kızgınlık, korku, şaşkınlık gibi duyguları belirten ünlemler: A, çok hoş ev! Aaa, saçına ne olmuş! Aman sakın size bir şey olmasın! Aman Allah'ım,

gerçekten çok korkunç bir kaza! Ay, dişim çok ağrıyor! Bravo, çok gerekli bir iş yaptın! Eh, artık evleniriz! Ey Türk Gençliği! Eyvah, yine su kesildi!

2.1.2.8.2 Yansıma Ünlemleri

Doğa seslerini yansıtan ve hayvan seslerinin taklidine dayanan sözcüklerdir: Sular şırl şırl akıyordu! Güm, güm, güm! Kapıya vurdu. şelâlenin suları gürül gürül çağlıyordu!

2.1.2.8.3 Ünlem Öbekleri

Bu ünlemler birden çok sözcükten oluşur: Allah aşkına, artık bu işi bitiriver! Aman Tanrım, bu ne güzel manzara! Aman Yarabbi, başıma bunlar da mı gelecekti! Bırak Allah'ını seversen, sen bu işi yapamazsın! Hadi canım sen de, sen bu işten ne anlarsın! Hadi oradan, seni bir daha buralarda görmeyeyim! (Hengirmen, 1997: 199).

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırma konusu ile ilgili yurt içinde yapılmış çalışmalardan bazıları aşağıda yer almaktadır:

Gül'ün (2008), yaptığı tez çalışmasında Türkçe dil bilgisindeki sözcük türleri ve tür sınıflandırmaları konusuyla incelemiştir. Yapılan bu çalışmada, eğitim kurumlarında okutulan Türkçe dil bilgisi ders kitaplarındaki ve alanla ilgili diğer dil bilgisi kitaplarındaki farklılıkları, bir bütün halinde ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Sözcük ve türleriyle ilgili görüşler, bu görüşlerdeki benzerlik ve farklılıklar, tür sınıflandırmalarındaki sorunlarla ilgili tespitler ve öneriler beş bölümde incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda sözcük türlerinin sınıflandırmalarındaki farklılıkların temelinde Arapça ve Batı dillerinin etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye Türkçesindeki türler arasındaki geçiş esnekliği ve gramer yazarlarının konuyla ilgili olarak yüzeysel çalışmalarla yetinmiş olmaları tür sınıflandırmalarını tartışmalı duruma getiren diğer nedenler olarak görülmüştür. Tür sınıflandırmalarında eylemler içinde yer alan eylemsilerle, ilgeçler içinde yer alan bağlaçlar ve ünlemlerin de yeri hakkında kesin bir sonuca ulaşamadığı saptanmıştır..

Dönmez'in (2008),yapılan çalışmada çalışmada dilin en önemli parçası olan kelimeler, türlerine göre incelenmiştir. Araştırma, Bolvadin ilçesi merkez ilköğretim

okullarındaki 8. sınıfa giden öğrencilerin yazılı kompozisyonlarında kullandıkları sözcük türlerini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Öğrencilerin sözcük türlerini öğrenmeleri üzerinde cinsiyet, sözel akademik benlik düzeyi, Türkçe dersi başarı durumu, sosyo-ekonomik durum ile anne-baba eğitim durumu gibi faktörlerin etkili olup olmadığı da dikkate alınmıştır.

Yersüren'in (2009), yaptığı tez çalışmasında Türkiye Türkçesinde kelime türleri üzerine yapılan tanımlama ve sınıflandırmaları incelemiştir. İkili durumları tespit ederek, yapılan tanımlar ve içeriklerle verilen örnekler arasındaki ilişkiyi sorgulamış ve özellikle kelime kavramı ve tür tasniflerinin ilköğretim düzeyinde anadil öğretiminde ne gibi zorluklara yol açtığına dikkatleri çekmeye çalışılmıştır.

Fil'in (2006) 'İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarında Sözcük Türlerinin Öğretimi' adlı çalışması öğrencilerin sözcük türlerinin öğreniminde güçlük çektikleri ve sonunda başarısız oldukları konuların anlatımında görülen eksiklikler veya yanlışlıkların neler olduğunun belirlenip, bunların nedenlerinin tespit edilip, sözcük türlerinin daha iyi öğretimi için yapılması gerekenlerin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada, İlköğretim ikinci kademe de okutulan Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Sözcük türlerinin öğretimi konusunda bu ders kitaplarında eksiklikler, yetersizlikler, yanlışlıklar ortaya konmuş, bunların giderilebilmesi için bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu yolla ilköğretim ikinci kademe sözcük türlerinin öğretiminde bir adım daha ileriye gidilmeye çalışılmıştır.

Karadüz'ün (2004) 'İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sözcük Türlerini Öğrenme ve Kullanma Düzeyleriyle Kavram Edinimleri' adlı çalışmasında İlköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencilerinin sözcük türlerini öğrenme düzeyleri ve kavram edinimleri araştırılmıştır. Yapılan bu çalışmada; öğrencilerin sözcük türlerini öğrenme düzeylerinin düşük olduğu, öğrencilerin yazılı anlatımlarında belirli birkaç kavramı kullanmakta olduğu, kavram edinimlerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Demirbüken'in (2011) 'İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Sözcük Türleri Bakımından İncelenmesi' adlı çalışması ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcük türlerinin metin türlerine göre dağılımını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada; kelime türlerinin temalara göre farklılaştığı ancak genel olarak sırasıyla isim, fiil, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç ve ünlem şeklinde sıralandığı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Uygulanan tarama modeli araştırma konusuyla ilgili incelemeyi amaçlamaktadır. Betimsel yöntemde; araştırılmak istenen var olan mevcut durumu kendi şartları içerisinde değerlendirilmektedir.

3.2 VERİLERİN TOPLANMASI

İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden seçilen dokuz metindeki sözcük türleri taranarak, incelenmiştir. Metinler; anı, hikâye, gezi yazısı, destan, fabl şiir, efsane ve masal olmak üzere farklı türlerden seçilmiştir.

3.3 VERİLERİN ANALİZİ

İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerden seçilmiş farklı türlerdeki dokuz metinde yer alan sözcükler,6. Sınıf Türkçe Öğretim Programı, Dil Bilgisi Kazanımlarında yer alan sözcük türlerine göre taranmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Aşağıda 6. sınıf Türkçe ders kitabından seçilmiş metinlerdeki sözcük türlerinin taranması ile ilgili bulgular yer almaktadır.

4.1 İSİMLER

Metinlerde en çok kullanılan sözcük türü; isimlerdir. Bu durum dilbilgisi açısından normal bir durumdur. Bir eylemi oluşturan ilk kavramın iş, oluş ve durum bildiren fiiller olduğu bilinmektedir. Fakat bu fiiller arasındaki akışı sağlayan ve bağlantıların kurulmasına yardımcı olan da isimler olduğundan Türkçe Ders kitabındaki metinlerde en çok kullanılan tür olmuştur.

4.1.1 Varlıklara Oluşlarına Göre

4.1.1.2 Somut isimler

683 tane somut isim tespit edilmiştir.

Yaz akşamlarında açık pencerelerin önünde yahut *balkonlarda* oturmak ne güzel olur! (s.1:c1)

Bir zaman var ki *akşam* vakitleri, *şehri* hemen hemen kuş bakışı gören *balkonumda* oturup yavaş yavaş kararan *göğün altında* telaşlı bir *parlaklığa* gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c2)

Bu saatlerde öyle hissediyorum ki, aşağıda, karşıda görünen, benim dışımda, bana yabancı bir alemdir ve ben onu sanki bir *bulut* kenarından, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c3)

Daima *fesleğen, yasemin, hanımeli kokularının* eşliğinde, nisan ve mayısta *kiraz, çilek*; haziran ve temmuzda *şeftali, kayısı, domates, salatalık*; ağustosta *incir, üzüm*; böyle bir eylül akşamı ise *kavun kokuları* duyuyorum. (s.1:c 4)

Kavun kokuları... (s.1:c 5)

Ardından *caddeye iki sıra boyu* dizilmiş *kavuncuların* coşkun *sesleri...* (s.1:c 6)

İşte bu *kokuları*, bu *sesleri* duyduktan sonradır ki yabancı bir *diyara bir bulut kenarından* bakan dünya dışı bir varlık olmadığımı anlıyor; bereketli *memleketimde*, sevgili *evimde, balkonumda* oturmuş, *mahallemi* seyrettiğimi fark ederek bundan büyük bir memnunluk duyuyorum. (s.1:c 7)

Belki geniş bir *nefes* alıyorum ve bu eylül *akşamının ılıklığında* onları biraz daha içime çekmek için *balkonun demirlerine* yaklaşıyorum. (s.1:c 8)

Yüksek binaların ardında bir yerlerden, *bir alay kuş* havalanıyor. (s.1:c 9)

Kızıl ile *sarı* arasında gidip gelen *gökyüzü*, bir an *kanat sesleriyle* karışıyor; sonra yine sükûnet buluyor. (s.1:c 10)

İnsana alışkın, yarı evcil *şehir kuşları*, *akşamla* birlikte *insanlar* gibi *evlerine* çekiliyor. (12)

Evler... (s.1:c 13)

İşte *yemek kokuları...* (s.1:c 14)

Açık mutfak pencerelerinden, bir *ev kadını* telaşını, *gündüzün* ayrılığından sonra bir araya gelen *aile fertlerinin* mutluluğunu, *sofra başındaki* sevimli *yüzleri* düşündüren *kokular* yayılıyor. (s.1:c 15)

Biliyorum ki şu köşedeki *üst katındaki patates*, *alt katta balık* kızarıyor. (s.1:c 16)

Bitişimizde *taze fasulye* pişti. (s.1:c 17)

Altımızdaki teyze *soğan* kavuruyor. (s.1:c 18)

Sakine Hanım, az önce *oğlunun köşeden* aldığı *kavunu* kesti. (s.1:c 19)

İhtimal bir *yarımını buzluğa* koyuyor. (s.1:c 20)

Kokusuna bakılırsa **kavun** iyi çıktı. (s.1:c 21)

Kavuncular finali oynayan **opera sanatçıları** gibi iştahla bağıyorlar. (s.1:c 22)

Camı açık, perdeleri çekilmiş **salon pencerelerinden** sıcak bir **ışıkla** beraber **gökyüzüne** yayılan hoş **sesler** duyuyorum. (s.1:c 23)

Radio sesi, televizyon sesi, çocuk sesi... (s.1:c 24)

Beki bir **uğultu** fakat güzel **sesler...** (s.1:c 26)

O **sesleri** sahiplerine, o **ışıklı odalara**, kokulu **mutfaklara** doğru gönlüm büyüdükçe büyüyor.(s.2:c 27)

Küçük bir **şehirde**, bu telaşlı akşam vakitleri beraberliğin, **dostluğun**, cemiyet olmanın tecessüm edip **göze** görüldüğü, elle tutulduğu, hazzını iliklere geçirdiği saatlerdir. (s.2:c 29)

Güneş yüzünü çekti, şimdi **şehirde** başka türlü bir **aydınlık** var. (s.2:c 30)

İşten dönenlerin **kapı önlerinde, sokak başlarında** iki çift laf etmeleri... (s.2:c 31)
Unutulmuş önemli bir şey için çabuk çabuk –kapanmadan- **bakkala, manava** gidip gelmeler... (s.2:c 32)

Paketler, zil sesleri... (s.2:c 34)

Bir telaş, **damakta** lezzet bırakan, gönülde bir şeylerin yerini değiştiren, bir **kiri** yıkayan, bir ağrıyı dindiren, bir susuzluğu gideren koşuşma... (s.2:c 35)

Bir an **insan** hüviyetimi aşip aşağıya inmek, bu sevimli **insanları** bir bir kucaklamak, **alınlarından** öpmek, yine öpmek, “Sizleri çok seviyorum.” diye haykırmak istiyor, **bulut** kenarında oturan bir **dünya** dışı **varlık** olmadığımı o zaman üzülyorum. (s.2:c 36)

Bugün **şehrin pazarıydı.** (s.2:c 37)

Şu **cadde**, ilerideki **meydan, ara sokaklar** bir iki saat öncesine kadar insanla kaynıyordu. (s.2:c 38)

Pazar, ne şenlikli oluyor! (s.2:c 39)

Bu **akşam** sakinliğinde **yollar** harekettten, o **kalabalıktan**, o **gürültüden** kurtulduğuna memnun, geniş geniş **nefes** alıyor. (s.2:c 40)

Epeydir **mahalle komşularımız** arasında katılan **kavun, karpuzcular** mesaiyi henüz bitirmediler. (s.2:c 41)

Yalnız artık **sesleri** çıkmıyor. (s.2:c 42)

Akşamın sakinliğine hürmetle, **beyaz** bir **ışık** saçan lüks **lambalarının** başında oturuyorlar. (s.2:c 43)

O **kırmızı önlüklü**, genç olanı ne güzel bağıyor bütün gün! (s.2:c 44)

Bunlar **karpuzu, kavunu** kendi isimleriyle satmazlar. (s.2:c 46)

Malları ya **baklavadır** ya **kadayıftır** ya soyup soyup yenecek **muzdur, kurabiyedir.** (s.2:c 47)

Onların rekabeti, öyle görüyorum ki en çok **mal** satmaktan öte, en ilgi çekici sözlerle bağırmakta, çığırkanlıklarında... (s.2:c 48)

“**Bal** bunlar, **bal** bunlar.(s.2:c 49)

Kesmece bunlar, **kesmece...**” (s.2:c 50)

Alışverişten başka bir münasebetimiz olmadığı halde aramızda görünmez bir bağ, bir dostluk bağı var. (s.2:c 51)

Akşam vakitleri bu dostluk ziyadeleşiyor. (s.2:c 53)

Akşam, dağların üzerindeki son **kızıllığa** da örtüp **şehre** tamamen hakim olunca **hava** biraz daha serinliyor. (s.2:c 54)

Artık **yemekler** yenmiştir. (s.2:c 55)

Şimdi **mutfaklarda** yeni bir telaş hissediyorum. (s.3:c 56)

Ardından **sokaklar** tekrar canlanıyor. (s.3:c 57)

Şimdi **park, sinema,** misafirlik vaktidir veya yenilen **yemeklerin** hazmolunması için küçük gezintiler... (s.3:c 58)

İlerideki **havuzlu parktan şarkılar** duyuluyor. (s.3:c 59)

Pikap, teyp, her ne ise sonuna kadar açılmış. (s.3:c 61)

Komşu **parkların** karşılıklı salıverdikleri, çok kere birbirine benzeyen bu **şarkılara, fısıkiyelerin şakırtıları** da karışınca biraz garip ama **insanı** hiç rahatsız etmeyen, **kulağı** tırmalamayan bir **ses** yayılıyor. (s.3:c 62)

Misafirliğe giden *aileler*, *sinemaya* giden *gençler*... (s.3:c 62)

Ardından *yazlık sinemaların* önce *şarkıları*, *reklamları*, derken *film* başlıyor. (s.3:c 64) *Parkların şarkılarına*, *su seslerine* bu defa *filmin* kimi acıklı, kimi gülünç *konuşmaları* karışıyor. (s.3:c 65)

Şimdi *fıstıkçıların*, *mısırıcıların*, *dondurmacıların* vaktidir. (s.3:c 66)

Ana *caddenin* üzerini görür gibiyim. (s.3:c 67)

Yol boyunca *renkli ışıklar* yürür. (s.3:c 68)

Işıklı arabalar... (s.3:c 69)

Cadde ışıl ışıl. (s.3:c 73)

Bizim *caddemiz* sadece *kavuncuların lambalarıyla* aydınlık. (s.3:c 74)

Sokak lambaları insana yakın olmadığı, *insan sesiyle* karışmadığı için bana pek *aydınlık* gelmez.(s.3:c 75)

Onlar, iki sıra, ağaçların üzerinden, kibirli, donuk, öylece bakarlar. (s.3:c 76)

Fakat o küçük lüks *lambaları* mahalle halkındadır. (s.3:c 77)

İnsana yakın, *insana* arkadaş. (s.3:c 78)

Çamlık üzerinden yükselen *ayı* da unutmamak lazım. (s.3:c 79)

Mahalle halkından. (s.3:c 81)

Tüp gazı, *televizyonu*, *ütüyü* kontrol ettikten sonra *pencerelerden ışıklar* çekiliyor. (82 s.3:c)

Ay, limon renkli *elbisesiyle* ilerliyor. (s.3:c 84)

Artık bütün bir günün artıklarının ilk kontrolünü yapmak üzere *köpekler* gündüzden çok *geceye* yakışan, *kalabalıktan* ziyade *tenhaları* seven köpekler gelebilir. (s.3:c 85)

Serin *ırmaktan toprak testi* ile içme *suyu* almaya giden küçük Alparslan, döndüğünde Emir dedeyi dalgın ve düşünceli görünce *adımlarını* kısarak uzaktan onu seyretti.(s.5:c 1)

Sonra yakınlaşıp *su* dolu *testiyi* saygıyla önüne bırakırken çekingen çekingen sordu. (s.5:c 2)

Alparslan, Emir dedenin düşüncelerini bölmek için sessizce **çayırlar** üzerine çöküp oturdu. (s.5:c.7)

Başını yere eğdi. (s.5:c.8)

Uzaklarda bir yerde bir **horoz sesi** duyuldu. (s.5:c.9)

Az sonra **saçlarında** sevgi ile gezinen yumuşak bir **elin** sıcaklığını hissetti. (s.5:c.11)

Emir dedenin gururundan şimşeklenmiş bakışları, bir ışık **rüzgarı** gibi bir daha dolandı Zeho Ovası'nı. (s.5:c.22)

İlk tekbirin, ilk **süngünün** coşkusu, heyecanı ile... (s.6:c.37)

Alparslan **apak elbiseler** giymişti. (s.6:c.45)

Gökyüzünde sürü sürü **kuşlar** dolanıyordu. (s.6:c.47)

Malazgirt Ovası'nın üzerinde **beyaz bulutlar** kümelenmişti ve cesur **süvariler** sabırsızlıkla **komutanları** Alparslan'ın emirlerini bekliyordu. (s.7:c.48)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya cesaret edemeyecekler!" diyerek **iki yüz bin kişilik ordusu** ile Zeho Ovası'na gelmiş olan mağrur Romen Diyojen'e iyi bir ders vermek istiyorlardı. (s.7:c.50)

Beyaz harmanisi içinde düşünceli durmakta olan Sultan Alparslan ,yüksekçe bir **tepeye** çıkarak merakla onu dinleyen **askerlerine** şu kısa konuşmayı yaptı: (s.7:c.51)

Cenkte ölürsem beni üzerimdeki bu **beyaz elbise** ile gömünüz! (s.7:c.54)

Emir dede, aklaşmış **sakallarını** sıvazlayarak sözlerini tamamladı. (s.7:c.57)

Bizans ordusu bunu bir kaçış sanıp **siperlerinden** sökülerek dağıldı. (s.7:c.59)

Bu sırada daha önce pusuya yatmış **askerler** de meydana çıkmıştı. (s.7:c.61)

Bizans **ordusu** ne yapacağını şaşırarak büyük bir paniğe kapıldı ve bozguna uğradı(s.7:c.62)

Gök, Türk **mavisi rengindeydi**. (s.7:c.67)

Sanki **tepeler** asırlar öncesinin seslerini dinliyordu ve ürperen gelincikler de Anadolu yurt olurken şehit düşen **askerlerin** çiçeklenmiş **kanlarıydı**. (s.7:c.68)

Bir *şehri* iyice tanıyabilmek, içini dışını görebilmek için bütün kayıtlardan azade ve avare avare onun *sokaklarında* dolaşmak, *şehri* kendi içinde hissetmek lazımdır. (s.8:c.1)

Mesela Bursa'yı size *mor salkımların, yeşil asmaların* birbirine bağladığı ve türkülerde dile gelen “*ufak tefek taşlı*” *sokakları* söyler. (s.8:c.2)

Bütün mazi, güzel hatıralar, tatlı maceralar bu sokaklara sinmiş, bu *sokakların* şahsiyetini yapan belli başlı unsurlardandır. (s.8:c.3)

Sırtında yüklü *çantası, sokağın ufak tefek taşlarında* seke seke *yokuşları* çıkan, yokuşları inen şu *postacıyı* kim tanımaz? (s.8:c.4)

O, bu *sokakların* bir parçası olmuştur. (s.8:c.5)

Onu bu *sokaklarla* beraber görmek, beraber düşünmek zaruridir; başka türlü olamaz. (s.8:c.6)

Geniş *asfalt caddeler*, büyük modern *binalar*, son nakil *vasıtaları* da yeni Bursa'nın yeni şahsiyetini meydana getirir. (s.8:c.8)

Bunlardan biri seyyar *fotoğrafçılardır*. (s.8:c.11)

Bursa'nın hemen her köşe başında sizi bir seyyar *fotoğrafçı* selamlar. (s.8:c.12)

Siyah nakışlı perdesinde “Bursa Hatırası” yazılı olan ve *resminizi* ille de bu *perdenin* önünde çekmek isteyen bu *fotoğrafçılar*, hoşsohbet, tatlı, nüktedan *insanlardır*. (s.8:c.13)

Hiç *müşterileri* yoksa birbirinin *resmini* çekerler. (s.8:c.14)

Bursa *sokakları* demek, biraz da *şerbetçiler* demektir. (s.8:c.18)

Sırtlarında kocaman *güğümleri*, ellerinde pırl pırl *bardakları* ve *zilli, boncuklu ibrikleriyle* bu *şerbetçiler* ne kadar da güzeldir! (s.8:c.19)

Biraz uzunca yürüyüp de “*Dişleri* donduruyor. Harareti söndürüyor. Buuz!” diye dikkatinizi çeken bu zarif *şerbetçilere* rastlamazsanız, insan içinde tuhaf bir eksiklik duyar; adeta bir huzursuzluk... (s.9:c.22)

Mevsimine göre *limonata, nar şerbeti, vişne şerbeti* satan bu insanlar, Bursa sokaklarının belli başlı hususiyetlerindedir. (s.9:c.23)

Bu sefer “**Diş** donduruyor. Buz gibi!” değil, “**Sıcak salep**. Kaynar kaynar!” diye sizi kendine davet eden bu *ses* de Bursa *sokaklarına* aykırı değildir. (s.9:c.24)

Bende *kitap* merakının ne zaman başladığını bulmak için *gözlerimi* geçmişe çevirdiğimde, çocukluğuma kadar inmek gereğini duyuyorum.(s.10:c.1)

İlk *kitaplığım*, elime geçirebildiğim bir *ayakkabı kutusu* olmuştur. (s.10:c.2)

Bütün özen ve dikkatimle, burada sakladığım değerler de sanırım *sokaklarda* satılan *destanlar*, Aşık Garip ve Kerem *hikayeleri* idi. (s.10:c.3)

Daha sonraları, *marangoz* yapımı ufak bir *kitaplığım* olduğu vakit de oynarken içine girebilecek kadar küçüktüm. (s.10:c.4)

Oyun ve *oyuncak*... (s.10:c.5)

Ama *kitaplarla* oynamak için özendirilmeme pek gerek yoktu. (s.10:c.8)

Yemekten sonra, babam *kahvesini* içerken biraz konuşulurdu. (s.10:c.11)

Sonra babamın bir işareti üzerine ablam eline bir *kitap* alır; *gaz lambasının* yanına oturur; bir gece önce bıraktığı yerden okumaya başlardı.(s.10:c.12)

Annem, babam sessizce dinlerlerken ben hikâyeyi izlemeye uğraşır; sonunda yorulup *minderin* üzerinde derin bir uykuya dalarım. (s.10:c.13)

Bu gece okumalarından hatırladığım ilk *romanlardan* biri, “Felatun Beyle Rakım Efendi” dir. (s.10:c.14)

Ahmet Mithat Efendi’nin *romanları* okunurken annemle babam arasında *romanları* daha çok ilgiyle küçük tartışmalar olurdu. (s.11:c.19)

Ama kolayca uykum gelmediği için *romanları* daha çok ilgiyle izleyebiliyordum. (s.11:c.25)

Monte Kristolar, Hasan Mellahlar, Hüseyin Fellahlar ve adlarını şimdi unutmuş olduğum daha birçok *roman*...(s.11:c.26)

O günlerde babam, görevle gittiği Selanik’ten dönerken bana Ahmet Mithat Efendi’nin “Hayret” *romanını* getirdiği vakit, akla gelebilecek bütün armağanlardan daha çok sevindirmişti beni. (s.11:c.28)

Yaşım ilerledikçe yalnız geceleri okunan *kitaplarla* yetinmemeye başlamışım.

(s.11:c.29)

Babamın küçük **kitaplığı**, aslında benim duyduğum gereksinmeyi karşılamaktan uzaktı. (s.11:c.31)

Çünkü onun **kitaplarının** hemen hiçbirinden bir şey anlamıyordum. (s.11:c.32)

Sonunda bir gün, **kurşun kalemimi** elimde buldum. (s.11:c.37)

Okuduğum **eserlerden** aklımda kalmış bir cümle ile ”Afıtab-ı cihan-tab tulu etmiş. (Dünyaya sıcaklık ve ısıveren **güneş** doğmuş.)” diye başladığımı hatırlıyorum.

(s.12:c.41)

Yazık ki bu üstün **eserin müsveddesi** yırtılmıştır. (s.12:c.42)

Serez’den ayrılırken beni en çok sevindiren şey, istediğim **kitaplara** kavuşma olanağının artık gerçekleşmesiydi. (s.12:c.44)

Gündeliklerimden başka babamdan kopardığım bütün **paraları**, Babıali Caddesi’ndeki **kitapçı** Kirkor Efendi’ye verirdim. (s.12:c.45)

Benim de bir **kitaplığım** olmuştu. (s.12:c.47)

Ciltsiz durumlarıyla birbirlerine dargın gibi, yan yana dizilmeleri pek zor olan bizim Türkçe **kitapları**, **kitaplığımız boş raflarına** âşıkça bir özenle dizip karşılıklarına geçer; mutlulukla kendimden geçercesine uzun uzun seyredirdim. (s.12:c.8)

Rafların boş tarafları içime derin bir sıkıntı verirdi. (s.12:c.49)

Kitapların irili ufaklı düzensizliğine de üzülürdüm. (s.12:c.50)

O yıllarda yayımlanan **romanlar** on altışar **sayfalık formalar** halinde, haftada bir kez, Perşembe günleri çıkardı.(s.12:c.52)

Beyazıt’taki **köşede** dururdu.(s.12:c.54)

Orası öteki dağıtıcıların da **toplantı yeri** gibiydi.(s.12:c.55)

Perşembe günleri ortalıkta epeyce **roman alcısı** birikirdi.(s.12:c.56)

Yağmurlu havalarda **tramvayla** geçerken bile **pencereden** benim **romanlarımı** uzatırdı.(s.13:c.59)

Hepsi Xavier de Montepin (Havyer dö Montepin)’in, Emile Gaborieau(Emil Gaboru)’nun ve bu gibi yazarların **romanlarıydı**.(s.13:c.60)

Sayfalarını yırtmamaya özen göstererek dikkatle açar; *okulda derslerde öğretmenin, teneffüs* sıralarında *belleticinin gözünden* kaçmaya çalışarak ilgiyle okurdum.

(s.13:c.61)

Özellikle bazı *dersler, roman* ve *gazete* okumaya elverişliydi.(s.13:c.62)

Bu söz üzerine, ön *sıradaki arkadaşlar* arkaya doğru bakışır; gülüşürlerdi.

(s.13:c.65)

Ben bozulduğumu belli etmemeye çalışarak hiç iştitemiş gibi davranır, *gözlerim kara tahtada* iken bir yandan da *sıranın* altındaki *gazeteyi* yavaşça toplar, gözün içine tıkdım.(s.13:c.66)

Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, gümüş *söğütler* altında görünmeyen *derenin* hazin şırlıtısını işitirdik.(s.14:c.1)

Evimiz, iç *çitin* büyük *kestane ağaçları* arkasında kaybolmuş gibiydi. (s.14:c.2)

Sabahleyin erkenden *ahıra* koşuyorduk.(s.14:c.5)

En sevdiğimiz şey *atlardı*; Dadaruh'la beraber onları *suya* götürmek, *çıplak sırtlarına* binmek ne doyulmaz bir zevkti! (s.14:c.6)

Torbalar arpa koymak, *yemliklere ot* doldurmak, *ahırı* süpürmek, *gübreleri* kaldırmak, en eğlenceli bir oyundan daha fazla bizim hoşumuza gidiyordu.(s.14:c.9)

Dadaruh eline *kaşağıyı* alıp işe başladı mı, tıktık, tıktık, tıpkı bir *saat* gibi, yerimde duramaz:

-O vakit Dadaruh beni Tosun'un *sırtına* kor, elime *kaşağıyı* verir:

Bu demir aleti, hayvanın *çıdağısına* sürter fakat o ahenkli tıktıyı çıkaramazdım. (s.14:c.14)

-*Kuyruğunu* sallıyor mu? (s.14:c.15)

Lakin *atın sağrısından kuyruğu* görünmezdi.(s.14:c.19)

At, ahır işlerinde yalnız tımarı beceremiyordum. (s.15:c.28)

Boynum, atın karnına bile varmıyordu. (s.15:c.29)

Sanki *kaşağının* düzenli tıktısı Tosun'un hoşuna gidiyor, *kulaklarını* kısıyor, *kuyruğunu* kocaman bir püskül gibi sallıyordu. (s.15:c.31)

Tam **tumar** biteceğine yakın huysuzlanır; oynar; o zaman Dadaruh ,”Höyt, kereta!” diye sağırsına bir tokat indirir; sonra öteki **atları tumara** başlardı. (s.15:c.32)

Ben de bir gün **ahırda** yalnız başıma kaldım.(s.15:c.33)

Hasan’la Dadaruh **dere kenarına** inmişlerdi. (s.15:c.34)

İçimde bir **tumar** etmek hissi uyandı. (s.15:c.35)

Kaşığı aradım, bulamadım.(s.15:c.36)

Ahırın köşesinde Dadaruh’un **penceresiz**, küçük **odası** vardı.(s.15:c.37)

Rafları aradım. (s.15:c.39)

Eyerlerin arasına falan baktım, yok.(s.15:c.40)

Yatağın yanında yeşil **tahtadan** bir **sandık** duruyordu. (s.15:c.41)

Annemin bir hafta evvel İstanbul’dan gönderdiği **hediyeler** içinde çıkan **fakfon**, parıl parıl parlıyordu. (s.15:c.43)

Karnına sürtmek istedim.(s.15:c.45)

Dönüp **burnuyla** bana vurdu. (s.16:c.47)

Öteki **atlar** da durmuyorlardı. (s.16:c.48)

Gümüş gibi parlayan bu güzel **kaşağının** dişlerine baktım. (s.16:c.50)

Biraz köreltmek için **duvarın taşlarına** sürmeye başladım. (s.16:c.52)

Yine **atların** hiçbiri durmuyordu. (s.16:c.54)

Öfkemi sanki **kaşağıdan** çıkarmak istedim. (s.16:c.56)

On **adım** ilerideki **çeşmeye** koştum. (s.16:c.57)

Kaşığıyı **yalağın taşına** koydum. (s.16:c.58)

Sonra **yalağın** içine attım. (s.16:c.61)

Babam her sabah dışarı giderken bir kere **ahıra** uğrar, öteye beriye bakardı. (s.16:c.62)

Hasan **evde hizmetçimiz** Pervin’le kalmıştı. (s.16:c.64)

Babam **çeşmeye** bakarken **yalağın** içinde kırılmış **kaşağı**ı gördü. (s.16:c.66)

Kırılmış **kaşağı** meydana çıkınca babam bunu kimin yaptığını sordu. (s.17:c.73)

Babamın **gözleri** bana döndü. (s.17:c.75)

Sandıktan aldı. (s.17:c.79)

Sonra *yalağın taşında* ezdi. (s.17:c.80)

Çitin kapısından geçtim. (s.17:c.83)

Gölgeli yoldan eve doğru koştum. (s.17:c.84)

-Pekala, *kaşağıyı* niye kırdın? (s.17:c.92)

Hasan, Dadaruh'un elinde duran *alete* şaşkın şaşkın baktı. (s.17:c.93)

Çitin kapısına doğru yürüdü. (s.18:c.105)

Artık *ahırda* yalnız oynuyordum. (s.18:c.106)

Hasan *evde* mahpustu. (s.18:c.107)

“Acaba Dadaruh *atlara* ezdirmiş olmasın!” derdi. (s.18:c.111)

Hasan'a *ahır* hala yasaktı. (s.18:c.114)

Geceleri *yatakta atların* ne yaptıklarını, *tayların* büyüyüp büyümediğini bana sorardı. (s.18:c.115)

Kasabaya at gönderdik, *doktor* geldi.(s.18:c.117)

Çiftlikteki köylü *kadınlar* eve üşüştüler. (s.18:c.119)

Babam *yatağının* dibinden hiç ayrılmıyordu. (s.19:c.120)

-*Kaşağıyı* ben kırmıştım, onu söyleyeceğim. (s.19:c.129)

-Hangi *kaşağıyı*? (s.19:c.130)

Sabaha kadar yine *gözlerimi* kapayamadım.(s.20:c.145)

Minik *kelebek kozasını* erken deldi,(s.21:c.1)

İpek *kanatlı*, irice *gözleri* biraz.(s.21:c.3)

Merakla açıp iki *gözünü*,

Birden *göğe* çevirdi *yüzünü*.(s.21:c.6)

Kar tanelerini gördü etrafında,(s.21:c.7)

Beyazdan başka *renk* yoktu yanında.(s.21:c.8)

Daha ne gündüz biliyordu ne gece. .(s.21:c.11)

Zavallı **kozasından** erken çıkmıştı, .(s.21:c.12)

Üstelik hemen **karnı** da acıkmıştı. .(s.21:c.13)

Ama ne **çiçek** vardı ortada ne de **güneş**. .(s.21:c.15)

Yeni geldim **dünyaya** ama üşüdüm azıcık,
İnan seni çok sevdim ama

Kelebekler giremezler ki dünyama. (s.22:c.20)

Sen, iyisi mi **kozana** dön geri;
Bahar gelince tanırısın, **göğü** yeri. (s.22:c.22)

Kelebeğe kar tanesi sevgiyle gülmüşü, (s.22:c.25)

Şimdi **gökte** uçuyor, yalnız bir **kelebek**;
Ne kadar da güzel, sanki bir melek. (s.22:c.27)

Bir başına öyle dolaştı durdu;
Burada olsaydı **kozası**, birazcık uyurdu. (s.22:c.28)

Yaşayacaktı tabi eğer ki
İlkbaharda gelmiş olsaydı belki. (s.22:c.34)

Evet **çocuklar**, çok ders var bunda;
Bu masalımız da bitti sonunda. (s.22:c.35)

Üç **odali ev** kiraladığım gün,
Kurtulacak **kitaplarım**,

Merdiven altındaki **şeker sandığından**. (s.24:c.1)

Belki gün geçtikçe
Bir **kitaplığım** olacak, tabanında **halı** döşeli. (s.24:c.2)

Benden söz açıldı mı
Önce **kitaplarımın sayısı** söylenecek;
Sonra, **baremdeki** derecem. (s.24:c.3)

En kalın **kitabımı** okur görünürken

Bastırarak *misafirlerim*. (s.24:c.6)

Adını soracağım,

Çıkarırken *gözlüğümü*. (s.24:c.7)

“Yabancı gelmiyor *yüzünüz*.” (s.24:c.9)

Duvardaki büyük adam *resimlerine* bakarak

Eflatun’dan satırlar okuyacağım. (s.24:c.11)

Sıcacık *yatağında*, uykunun en tatlı yerinde kulağıma gelen o kararlı *sesi* özledim;
babamın *sesini*... (s.25:c 6)

Sokağa çıktığımda benimle aynı dili konuşan *insanlarla* karşılaşmayı özledim.(s.25:c
10)

Sonra da şaşkın bakışlarına aldırmadan *el* sallayıp uzaklaşıyorum. (s.25:c 14)

Camların silinip, ovulup adeta görünmez hale getirilişini... (s.25:c 19)

Geldiğimden beri burada hiç *cam* silindiğini görmedim. (s.25:c 20)

Acaba *cam* silmek sadece bizim ülkedeki kadınlara özgü bir alışkanlık mı? (s.25:c 21)

Önceki *mektubumdan* sonra bu yazdıklarım seni şaşırtıyor eminim. (s.26:c 23)

Farklı bir ülkeye ilk defa gelen birinin şaşkınlığı ve hayranlığı ile yazmıştım ilk
mektubumu. (s.26:c 24)

Çelişiyor gibi görünse de her *iki mektupta* okudukların da tamamıyla gerçek. (s.26:c
26)

Okulum, kaldığım *yurt* ,bulduğumuz *şehir ,insanlar*... (s.26:c 27)

Bu *şehri* ben sevdim. (s.26:c 29)

Yeni bir *eve* yerleşmek ,yeni bir *semte* yerleşmek ,yeni bir düzen kurmak; yeni bir
yaşama başlamak gibidir.(s.27:c.1)

Yıllarca oturduğunuz *semitten* bir başkasına taşınmışsınızdır. (s.27:c.2)

Eski *eviniz* artık ,iyi kötü anılarda, geçmişte ve bir başka yerde kalmıştır. (s.27:c.3)

Yıllarca oturduğunuz, her *köşesinde* anıların bulunduğu bir *evden* çıkmak, oldukça
hüzünlüdür. (s.27:c.4)

Bu, bir renktir ve yaşamımızdaki bir *rengi* yitirivermişsinizdir. (s.27:c.6)

Belki bir yenisi eklenecek, belki o rengi yine bulacaksınızdır ama **ton** farkı her zaman olacak, oturduğunuz **ev** ve anılar bir kez daha yinelenmeyecektir. (s.27:c.7)

Yinelenmeyecektir çünkü bu **doğaya** ve **insana** aykırıdır. (s.27:c.8)

Bazen isteğinizle bazen zorunluluk başka bir **semte**, bir başka **eve** gitmenize neden olmuştur. (s.27:c.9)Ayrılık sizinle **ev** arasında yaşanan. (s.27:c.10)

Anılar **ev** renkleri, son **eşya** taşındıktan sonra **boş odalara** bakarken **gözlerinin** önündedir. Taşınmalar, bazen mutlu, bazen de mutsuz “ayrılıklar” dır. (s.27:c.11)

Her zaman hüznün kokar **kapıyı** üzerine çekip artık **boş evi** kilitlemenin bir anlamı kalmadığı anda.(s.27:c.12)

Gözleriniz dolu dolu olur ama ağlayamazsınız; **gözyaşlarınızı** bir tek siz bilirsiniz, içinize dökülür. (s.27:c.13)

Evet, yaşam sürer. (s.27:c.14)Bir yenisine, renklerin belki bir yenisine kavuşacak, belki de çok mutlu olacaksınızdır. (s.27:c.15)

Ne var ki o köşelerde mutlu anılar kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse **sokak kapısından** son kez çıkarken buruk bir sesle “işte hayat” demekten kendinizi alamazsınız. (s.27:c.16)

Siz evi bırakıp bir başka **eve** yol alırken terk etmişsinizdir ama aslında anılar da sizi terk etmiş ve yalnız kalmışsınızdır. (s.27:c.18)

Belki o sırada yapılacak tek iş, **mor ampüllü lambayı** yakıp bakmaktır. (s.27:c.19)

Olan olmuş, anılar, **eviniz** bir kez daha gelmemek üzere geride ve geçmişte kalmıştır. (s.27:c.20)

Köylüler adamı alıp ağaya götürmüşler. (s.29:c.2)

Adam ağaya:

-Ağam ben **yolumu** şaşırıp da buraya gelmedim. (s.29:c.3)

Karanlık bastırınca mecburen sana geldim. (s.29:c.5)

Beni bu gecelik **misafir** eder misin, demiş. (s.29:c.6)

Adam hemen **hayvanını** ve torbasını almış, ağanın **evine** gitmişler. (s.29:c.8)

Eve varınca **sofraya** oturmuşlar. (s.29:c.9)

Adam bakmış *sofraya* oturan herkesin *elinde* bir *sopa*. (s.29:c.10)

Bir *elleriyle yemek* yerken bir *elleriyle* de *sopaları* tutuyorlar. (s.29:c.11)

Adam şaşırıp:

-Bu *sopalar* da neyin nesi, diye sormuş. (s.29:c.12)

Ağa:

-Bizim *köyü fareler* bastı. (s.30:c.13)

Bu yüzden nereye gidersek hep *sopalarla* gidiyoruz, demiş. (s.30:c.14)

Adam, “Bunların *kediden* haberleri yok herhalde, bunlarla biraz dalga geçeyim.” Diye düşünmüş. (s.30:c.15)

-Bir *manda* verelim. (s. 30:c.23)

-Bir *manda* ,bir de *yavrusunu* verelim. (s. 30:c.25)

Adam ertesi sabah erkenden kalkıp bir *sepet* bulmuş . (s. 30:c.27)

İçine *ciğer* atıp kedisini koyduktan sonra üstüne de *üzüm* koyup *sepeti* koluna takarak ağanın yanına gitmiş. (s. 30:c.28)

Derken kedi o *ev*, bu *ev*, şu *ev* gezmeye başlamış .(s.31:c.38)

Girdiği *evlerdeki fareleri* bir güzel yemiş. (s.31:c.39)

Sıra *muhtarın evine* gelmiş. (s.31:c.40)

Sonunda fırlayıp *bacadan* kaçmış. (s.31:c.48)

Derken *muhtarın evine* gitmiş oradaki *fareleri* bitirdi. (s.31:c.49)

Ne olur ne olmaz, o acıkmadan biz ona *ziyafet* verelim.” Demişler. (s.31:c.50)

Ona *ziyafet* hazırladık.” Demişler. (s.31:c.52)

Tilki, kedinin çıkardığı *sesleri* duyunca geri dönüp köylülere:

Mübarek *tespîh* çekiyor. (s.31:c.58)

Köylüler yalvarıp yakarıp “Git, bekle, *tespîh* çekmesi bitince al getir.” Diyerek tilkiyi tekrar göndermişler. (s.32:c.59)

Köylüler ziyafet veriyorlar. (s.32:c.63)

Kedi ile beraber yola çıkmışlar. (s.32:c.66)

Kedi yolda tosbağa böceklerini görüp onları bir güzel yemiş. (s.32:c.67)

Sonra da uçan bir **kuşa** saldırıp yemiş. (s.32:c.68)

Tilki hemen koşa koşa **köylülere** gidip “Aman ha! Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi **yolda tosbağa böceklerini**, gökte uçan **kuşları** tek tek yedi. Beni de yiyecekti .Zor kaçtım. Siz de **başınızın** çaresine bakın.” Diyerek bir **ağaca** tırmanmış. (s.32:c.69)

Kuzu çevirme ortada kalmış. (s.32:c.70)

Köylülerin her biri bir **yere** saklanmış. (s.32:c.71)

Kedi ağaca gidip **turnaklarını** bilemek istemiş. (s.32:c.72)

O sırada o **ağacın** tepesinde bulunan bir köylü “Eyvah!.. Bana geldi.” diyerek kendini **ağaçtan** aşağı atmış. (s.32:c.73)

Köylüler korku içinde ne yapsınlar? (s.32:c.74)

Biri,” Bir **kuyu** kazalım. İçine **kuru ot** atalım. (s.32:c.75)

Tilki korka korka **kedinin** yanına gitmiş:

-Aman efendim ,falan yerde, fişman yerde bir **düğün** var. (s.32:c.79)

Kedi, “Tamam.” demiş. (s.32:c.81)

Tilki tekrar:

“Siz çok yoruldunuz. Zahmet etmeyin. Siz şu **pöstekiye** oturun. Biz sizi görürüz.” demiş. (s.33:c.82)

Kedi itiraz etmemiş. (s.33:c.83)

Bir sıçrayışta **kuyunun** üzerindeki **pöstekiye** oturmuş. (s.33:c.84)

Köylüler sevinç içinde, o zamana kadar hep yanlış anladıkları **kediyi** alıp birkaç gün uzaklıktaki bir **köye** bırakmışlar. (s.33:c.86)

Meğer **kediyi** alıp birkaç gün uzaklıktaki bir **köye** bırakmışlar. (s.33:c.88)

Meğer **kediyi** bıraktıkları köyde **fareler cirit** atmıyor muymuş!(s.33:c.90)

4.1.1.2 Soyut isimler

105 tane soyut isim belirlenmiştir.

Açık mutfak pencerelerinden, bir ev kadını **telaşını**, gündüzün **ayrılığından** sonra bir araya gelen aile fertlerinin mutluluğunu, sofraya başındaki **sevimli** yüzleri düşündüren kokular yayılıyor. (s.1:c.15)

Küçük bir şehirde, bu **telaşlı** akşam vakitleri **beraberliğin**, **dostluğun**, cemiyet olmanın tecessüm edip göze görüldüğü, elle tutulduğu, hazzını iliklere geçirdiği saatlerdir. (s.2:c.29)

Bir **telaş**, damakta lezzet bırakan, **gönülde** bir şeylerin yerini değiştiren, bir kırı yıkayan, bir ağrıyı dindiren, bir susuzluğu gideren koşuşma... (s.2:c.35)

Akşamın **sakinliğine** hürmetle, beyaz bir ışık saçan lüks lambalarının başında oturuyorlar. (s.3:c.43)

Ne **cazip** buluşları var! (s.3:c.45)

Onların **rekabeti**, öyle görüyorum ki en çok mal satmaktan öte ,en ilgi çekici sözlerle bağırarak, çığırkanlıklarında... (s.3:c.48)

Alışverişten başka bir **münasebetimiz** olmadığı halde aramızda görünmez bir bağ, bir dostluk bağı var. (s.3:c.51)

Uzaktan uzağa **samimiyet** kurduk. (s.3:c.52)

Akşam vakitleri bu **dostluk** ziyadeleşiyor. (s.3:c.53)

Şimdi mutfaklarda yeni bir **telaş** hissediyorum. (s.3:c.56)

Onlar, iki sıra, ağaçların üzerinden, **kibirli**, **donuk**, öylece bakarlar. (s.4:c 76)

İnsana yakın, insana **arkadaş**. (s.4:c.78)

Serin ırmaktan toprak testi ile içme suyu almaya giden küçük Alparslan ,döndüğünde Emir dedeyi **dalgın** ve **düşünceli** görünce adımlarını kısarak uzaktan onu seyretti.(s.5:c 1)

Sonra yakınlaşıp su dolu testiye saygıyla önüne bırakırken **çekingen çekingen** sordu: (s.5:c 2)

Zihni, **hayalinde** canlanan **hatıraların** etkisi altındaydı hala. (s.5:c 5)

Deminki **dalgın** bakışlarının yerini şimdi güven verici bir gülümseme almıştı. (s.5:c.14)

Alparslan **merakla** sordu.(s.5:c.20)

Sonra gelip küçük Alparslan'ın yeşil çakıl taşı rengindeki **duru** bakışlarında dinlendi bir süre, nefes aldı. (s.6:c.23)

Ama dün kadar yakın, bugün kadar **sıcak, canlı** asırlar! (s.6:c.35)

İlk tekbirin ,ilk süngününün **coşkusu, heyecanı** ile... (s.6:c.37)

Alparslan sorusuna **pişman** olmuş, **mahcup mahcup** susmuştu. (s.6:c.38)

-Yirmi beş Ağustos gecesi, en uzun ,en **heyecanlı** bir geceydi. (s.6:c.40)

Malazgirt Ovası'nın üzerinde beyaz bulutlar kümelenmişti ve **cesur** süvariler **sabırsızlıkla** komutanları Alparslan'ın emirlerini bekliyordu. (s.7:c.48)

Bir an önce ,”Size büyük bir **zaferle** döneceğime söz veriyorum. (s.7:c.49)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya **cesaret** edemeyecekler!” diyerek iki yüz bin kişilik ordusu ile Zeho Ovası'na gelmiş olan **mağrur** Romen Diyojen'e iyi bir ders vermek istiyorlardı. (s.7:c.50)

-Kimin **gönlü** savaşmak istemezse gitsin, üzerinizde kimsenin cebri yoktur. (s.7:c.52)

Bizans ordusu ne yapacağını şaşırarak büyük bir **paniğe** kapıldı ve **bozguna** uğradı(s.7:c.62).

Şimdi, Zeho Ovası'nın ekinleri, daha bir **gururla**, daha bir **hür** olarak dalgalanıyordu(s.7:c.66).

Bütün mazi, güzel **hatıralar**, tatlı **maceralar** bu sokaklara sinmiş, bu sokakların şahsiyetini yapan belli başlı unsurlardandır. (s.8:c.3)

Aralarında **tatlı** bir **rekabet** vardır ama bu duyguyu bir mücadeleye haline getirdikleri görülmemiştir. (s.8:c.16)

Biraz uzunca yürüyüp de “Dişleri donduruyor. Harareti söndürüyor. Buuz!” diye dikkatinizi çeken bu **zarif** şerbetçilere rastlamazsanız, insan içinde tuhaf bir eksiklik duyar; adeta bir **huzursuzluk**... (s.9:c.22)

Bende kitap **merakının** ne zaman başladığını bulmak için gözlerimi geçmişe çevirdiğimde, çocukluğuma kadar inmek gereğini duyuyorum.(s.10:c.1)

Hepsi birer birer, aile **ocağımızın** o durgun, sessiz ve **içten** yaşamına güzellik ve coşku kattılar. (s.11:c. 27)

O günlerde babam, görevle gittiği Selanik'ten dönerken bana Ahmet Mithat Efendi'nin "Hayret" romanını getirdiği vakit, **akla** gelebilecek bütün armağanlardan daha çok sevindirmişti beni. (s.11:c.28)

Bir gün, ansızın içimde garip bir **istek** canlandı. (s.11:c.33)

Ciltsiz durumlarıyla birbirlerine dargın gibi, yan yana dizilmeleri pek zor olan bizim Türkçe kitapları, kitaplığımız boş raflarına **aşıkça** bir **özenle** dizip karşılıklarına geçer; **mutlulukla** kendimden geçercesine uzun uzun seyredirdim. (s.12:c.8)

Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin **hazin** şırıltısını işitirdik.(s.14:c.1)

En sevdiğimiz şey atlardı; Dadaruh' la beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek ne doyulmaz bir **zevki!** (s.14:c.6)

Bu en **zevкли** şeydi. (s.14:c.11)

Halbuki en **keyifli**, en **eğlenceli** şey bu idi. (s.15:c.30)

Onu açtım, azıcık daha **sevincimden** haykıracaktım. (s.15:c.42)

Hasan, Dadaruh'un elinde duran alete **şaşkın şaşkın** baktı. (s.17:c.93)

Ben içimdeki zehirden **azabı** boşaltmak için **acele** ediyordum. (s.20:c.148)

Öyle küçük, öyle **sevimli**, öyle beyaz,

İpek kanatlı, irice gözleri biraz.(s.21:c.3)

Merakla açıp iki gözünü,

Birden göğe çevirdi yüzünü.(s.21:c.6)

Bu ne **mutluluk**, bu ne güzellik Tanrı'm

Artık gezer dolaşır, dünyayı tanırım." .(s.21:c.9)

Böylece kapıldı tarifsiz bir **sevince**, der, .(s.21:c.10)

Pişman oldu sonunda, boş yere yandı. (s.22:c.30)

Çare yoktu ki artık neye yarardı(s.22:c.32)

Boşa gitmesin tüm **umutlar** bir anda,

Mutluluk dolmalı her yere bu zamanda. (s.23:c.39)

En yakın **dostumun** bile

Dalgın dalgın bakıp yüzüne

Adını soracağım,

Çıkarırken gözlüğümü. (s.24:c.7)

Dalgınlığım onları güldürmeyecek, (s.24:c.10)

Vatan **hasretini** bu kadar derinden yaşadığım bir günü daha hatırlamıyorum. (s.25:c 3)

Burnumun **direğini** sızlatan bir **hasret**... (s.25:c 4)

Bazen sırf **özlemimi** biraz hafifleteyim diye buradaki arkadaşlardan ayrılırken “Allaha ısmarladık.” diyorum. (s.25:c 13)

Sonra da **şaşkın** bakışlarına aldırmadan el sallayıp uzaklaşıyorum. (s.25:c 14)

Evdeki haftalık temizlik **telaşını** bile özledim. (s.25:c 18)

Farklı bir ülkeye ilk defa gelen birinin **şaşkınlığı** ve **hayranlığı** ile yazmıştım ilk mektubumu. (s.26:c 24)

Şimdi ise o ilk **şaşkınlığı** atmış, vatan **sevgisinin** ne demek olduğunu **gurbette** anlamış birinin kaleminden dökülenleri okuyorsun. (s.26:c 25)

Hepinizi **hasretle** kucaklıyorum. (s.26:c 31)

Ayrılık sizinle ev arasında yaşanan. (s.27:c.10)

Anılar ev renkleri, son eşya taşındıktan sonra boş odalara bakarken gözlerinin önündedir; taşınmalar, bazen **mutlu**, bazen de **mutsuz** “**ayrılıklar**” dır. (s.27:c.11)

Her zaman **hüzün** kokar kapıyı üzerine çekip artık boş evi kilitlemenin bir anlamı kalmadığı anda.(s.27:c.12)

Bir yenisine, renklerin belki bir yenisine kavuşacak ,belki de çok **mutlu** olacaksınızdır. (s.27:c.15)

Ne var ki o köşelerde **mutlu anılar** kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse sokak kapısından son kez çıkarken **buruk** bir sesle “işte hayat” demekten kendinizi alamazsınız. (s.27:c.16)

Belki her ikisinin de verdiği **haz** ve **mutluluk** başka başkadır ama yitirilen bir şeyin ardında hep **hüzün** vardır. (s.28:c.22)

Köylüler hep **korku** içinde, fareler biterse ne yiyecek.” Diye. (s.31:c.41)

Köylüler *korku* içinde ne yapsınlar? (s.32:c.74)

Böylece de *korkularından* kurtulmuşlar. (s.33:c.89)

4.1.2 Varlıklara Verilişlerine Göre İsimler

4.1.2.1 Özel isim

178 adet özel isim tespit edilmiştir.

4.1.2.2 Cins isim

788 tane cins isim tespit edilmiştir.

4.1.3 Varlıkların Sayılarına Göre İsimler

4.1.3.1 Tekil isim

859 tane tekil isim tespit edilmiştir.

4.1.3.2 Çoğul isim

468 tane çoğul isim tespit edilmiştir.

4.1.4 İsim Tamlamaları

4.1.4.1 Belirtili isim tamlaması

106 tane belirtili isim tamlaması bulunmuştur.

Yaz akşamlarında açık *pencerelerin önünde* yahut balkonlarda oturmak ne güzel olur!
(s.1:c.1)

Bir zaman var ki akşam vakitleri, şehri hemen hemen kuş bakışı gören balkonumda oturup yavaş yavaş kararan *göğün altında* telaşlı bir parlaklığa gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c.2)

Daima fesleğen, yasemin, hanımeli *kokularının eşliğinde*, nisan ve mayısta kiraz, çilek; haziran ve temmuzda şeftali, kayısı, domates, salatalık; ağustosta incir, üzüm; böyle bir eylül akşamı ise kavun kokuları duyuyorum. (s.1:c.4)

Ardından caddeye iki sıra boyu dizilmiş *kavuncuların* coşkun *sesleri*... (s.1:c.6)

Belki geniş bir nefes alıyorum ve bu eylül **akşamının ılıklığında** onları biraz daha içime çekmek için **balkonun demirlerine** yaklaşıyorum. (s.1:c.8)

Yüksek **binaların ardında** bir yerlerden, bir alay kuş havalanıyor. (s.1:c.9)

Bu, **günün** son **uçuşudur**. (s.1:c.11)

Açık mutfak pencerelerinden, bir ev kadını telaşını, **gündüzün ayrılığında** sonra bir araya gelen aile **fertlerinin mutluluğunu**, sofraya başındaki sevimli yüzleri düşündüren kokular yayılıyor. (s.1:c.15)

Bir telaş, damakta lezzet bırakan, gönülde bir **şeylerin yerini** değiştiren, bir kiri yıkayan, bir ağrıyı dindiren, bir susuzluğu gideren koşuşma... (s.2:c.35)

Bugün **şehrin pazarıydı**. (s.2:c.37)

Akşamın sakinliğine hürmetle, beyaz bir ışık saçan lüks **lambalarının başında** oturuyorlar. (s.3:c.43)

Komşu parkların karşılıklı salıverdikleri, çok kere birbirine benzeyen bu şarkılara, **fiskiyelerin şakırtıları** da karışınca biraz garip ama insanı hiç rahatsız etmeyen, kulağı tırmalamayan bir ses yayılıyor. (s.3:c.62)

Parkların şarkılarına, su seslerine bu defa filmin kimi acıklı, kimi gülünç konuşmaları karışıyor. (s.4:c.65)

Şimdi **fıstıkçuların, mısırcuların, dondurmacuların vaktidir**. (s.4:c.66)

Ana **caddenin üzerini** görür gibiyim. (s.4:c.67)

Gezginci **satıcıların** mesai **saati**... (s.4:c.70)

Bizim caddemiz sadece **kavuncuların lambalarıyla** aydınlık. (s.4:c .74)

Artık bütün bir **günün artıklarının** ilk kontrolünü yapmak üzere köpekler gündüzden çok geceye yakışan, kalabalıktan ziyade tenhaları seven köpekler gelebilir. (s.4:c.85)

Emir dede, bir süre **Alparslan'ın sözlerini** duymamış gibi cevapsız ona baktı. (s.5:c 4)

Zihni, hayalinde canlanan **hatıraların etkisi** altındaydı hala. (s.5:c 5)

Alparslan, Emir **dedenin düşüncelerini** bölmek için sessizce çayırılar üzerine çöküp oturdu. (s.5:c 7)

Az sonra saçlarında sevgi ile gezinen yumuşak bir **elin sıcaklığını** hissetti. (s.5:c.11)

Emir *dedenin gururundan* şimşeklenmiş bakışları, bir ışık rüzgârı gibi bir daha dolandı Zeho Ovası'nı. (s.5:c.22)

O büyük *zaferin* yarım gün *evvelindeyiz.*” diye söze başladı Emir dede. (s.6:c.28)

İlk *tekbirin*, ilk *süngünün coşkusu*, *heyecanı* ile... (s.6:c.37)

Çünkü ertesi gün, yani yirmi altı Ağustos 1071'de on birinci *yüzyılın* en büyük *savaşı* başlayacaktı. (s.6:c.42)

Malazgirt Ovası'nın üzerinde beyaz bulutlar kümelenmişti ve cesur süvariler sabırsızlıkla komutanları *Alparslan'ın emirlerini* bekliyordu. (s.7:c.48)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya cesaret edemeyecekler!” diyerek iki yüz bin kişilik ordusu ile Zeho Ovası'na gelmiş olan mağrur Romen Diyojen'e iyi bir ders vermek istiyorlardı. (s.7:c.50)

Sanki tepeler *asırlar öncesinin seslerini* dinliyordu ve ürperen gelincikler de Anadolu yurt olurken şehit düşen *askerlerin* çiçeklenmiş *kanlarıydı*. (s.7:c.68)

Bütün mazi, güzel hatıralar, tatlı maceralar bu sokaklara sinmiş, bu *sokakların şahsiyetini* yapan belli başlı unsurlardandır. (s.8:c.3)

O, bu *sokakların* bir *parçası* olmuştur. (s.8:c.5)

Bursa sokaklarının gediklileri dedik. (s.8:c.10)

Sanatlarının aşığıdır bu adamlar. (s.8:c.15)

Mevsimine göre limonata, nar şerbeti, vişne şerbeti satan bu insanlar, *Bursa sokaklarının* belli başlı *hususiyetlerindendir*. (s.9:c.23)

Ev *yaşamımızın* bendeki en eski *anıları*, gece okumalarıyla karışıktır.(s.10:c.10)

Sonra *babamın* bir *işareti* üzerine ablam eline bir kitap alır; *gaz lambasının yanına* oturur; bir gece önce bıraktığı yerden okumaya başlardı.(s.10:c.12)

Annem, babam sessizce dinlerlerken ben hikayeyi izlemeye uğraşır; sonunda yorulup *minderin üzerinde* derin bir uykuya daldım. (s.10:c.13)

Ahmet Mithat Efendi'nin romanları okunurken annemle babam arasında romanları daha çok ilgiyle küçük tartışmalar olurdu. (s.11:c.19)

Çünkü *onun kitaplarının* hemen hiçbirinden bir şey anlamıyordum. (s.11:c.32)

Yeşil Serez Ovası'nın uzaklıklarında Tahyanos Gölü parlardı.(s.12:c.39)

Yazık ki bu üstün *eserin müsveddesi* yırtılmıştır. (s.12:c.42)

O bana *Ahmet Mithat Efendi'nin* bütün *eserleri* sattı. (s.12:c.46)

Rafların boş tarafları içime derin bir sıkıntı verirdi. (s.12:c.49)

Kitapların irili ufaklı *düzensizliğine* de üzülürdüm. (s.12:c.50)

Beyazıt'ta Mürekkepçiler Çarşısı'ndaki Ciltçi Sait Efendi, kırmızı meşin üzerine yaldızlı en iyi ciltleri gerçi beş kuruşa yapıyorsun ama hem kitap alabilmek hem onları ciltlemek, küçük bir *öğrencinin* dar *bütçesi* için çözülmesi en güç sorundu. (s.12:c.51)

Orası öteki *dağıtıcıların* da toplantı *yeri* gibiydi.(s.12:c.55)

Ben *bunların* en *bağlılarından* biriydim.(s.13:c.57)

Yağmurlu havalarda tramvayla geçerken bile pencereden *benim romanlarımı* uzatırdı.(s.13:c.59)

Hepsi Xavier de Montepin (HavyerdöMontepin)!in , EmileGaborieau(Emil Gaboru)'nun ve bu gibi *yazarların romanları*ydı.(s.13:c.60)

Sayfalarını yırtmamaya özen göstererek dikkatle açar; okulda derslerde öğretmenin, teneffüs sıralarında *belleticinin gözünden* kaçmaya çalışarak ilgiyle okurdum.
(s.13:c.61)

Ben bozulduğumu belli etmemeye çalışarak hiç işitmemiş gibi davranır, gözlerim kara tahtada iken bir yandan da *sıranın altındaki* gazeteyi yavaşça toplar, *gözün içine* tıkardım.(s.13:c.66)

Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, gümüş söğütler altında görünmeyen *derenin* hazin *şırlıtısını* işitirdik.(s.14:c.1)

Bu adam, *babamın seyisi*, ihtiyarca bir Çerkez'di. (s.14:c.4)

O vakit Dadaruh beni *Tosun'un sırtına* kor, elime kaşağıyı verir:

Bu demir aleti ,*hayvanın çıdağısına* sürter fakat o ahenkli tıkırtıyı çıkaramazdım.
(s.14:c.14)

Lakin *atın sağrısından* kuyruğu görünmezdi.(s.14:c.19)

Boynum, *atın karnına* bile varmıyordu. (s.15:c.29)

Sanki *kaşağının* düzenli *tıkırtısı* Tosun'un hoşuna gidiyor, kulaklarını kısıyor, kuyruğunu kocaman bir püskül gibi sallıyordu. (s.15:c.31)

Ahırın köşesinde Dadaruh'un penceresiz, küçük *odası* vardı.(s.15:c.37)

Eyerlerin arasına falan baktım, yok.(s.15:c.40)

Yatağın yanında yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. (s.15:c.41)

Hemen kaptım, *Tosun'un yanına* koştum.(s.15:c.44)

Biraz köreltmek için *duvarın taşlarına* sürmeye başladım. (s.16:c.52)

Yine *atların hiçbiri* durmuyordu. (s.16:c.54)

Kaşağıyı *yalağın taşına* koydum. (s.16:c.58)

Sonra *yalağın içine* attım. (s.16:c.61)

Babam çeşmeye bakarken *yalağın içinde* kırılmış kaşağıyı gördü. (s.16:c.66)

Babamın gözleri bana döndü. (s.17:c.75)

Sonra *yalağın taşında* ezdi. (s.17:c.80)

Çitin kapısından geçtim. (s.17:c.83)

Hasan, *Dadaruh'un elinde* duran alete şaşkın şaşkın baktı. (s.17:c.93)

Çitin kapısına doğru yürüdü. (s.18:c.105)

Babam *yatağının dibinden* hiç ayrılmıyordu. (s.19:c.120)

Dalar dalmaz *Hasan'ın hayali gözümün önüne* geliyor, "İftiracı, iftiracı!" diye karşımda ağlıyordu. (s.19:c.123)

-Ben *Hasan'ın yanına* gideceğim, dedim. (s.19:c.125)

Önce *kitaplarımın sayısı* söylenecek;

Sonra, baremdeki derecem. (s.24:c.3)

Bense her şeyden uzak,

Kitaplarımın arasında, kendimi unutacağım. (s.24:c.4)

Burnumun direğini sızlatan bir hasret... (s.25:c 4)

Alışageldiğimiz hatta sıkıldığımızı zannettiğimiz adetlerimizi, geleneklerimizi meğer ne severmişim ben! (s.25:c 5)

Sıcacık yatağında, **uykunun en tatlı yerinde** kulağıma gelen o kararlı sesi özledim;
babamın sesini... (s.25:c 6)

Gözlerimi ovuşturarak kalkıp alelacele yüzümü yıkadıktan sonra ilk iş evdeki
büyüklerin elini öpmeyi özledim. (s.25:c 8)

Farklı bir ülkeye ilk defa gelen **birinin şaşkınlığı** ve **hayranlığı** ile yazmıştım ilk mektubumu. (s.26:c 24)

Şimdi ise o ilk şaşkınlığı atmış, vatan sevgisinin ne demek olduğunu gurbette anlamış
birinin kaleminden dökülenleri okuyorsun. (s.26:c 25)

Anılar ev renkleri, son eşya taşındıktan sonra boş odalara bakarken **gözlerinin önündedir**; taşınmalar, bazen mutlu, bazen de mutsuz “ayrılıklar” dır. (s.27:c.11)

Adamın biri, bir köye gelip köylülere,” Bu **köyün ağası** kim?” demiş. (s.29:c.1)

Adam hemen hayvanını ve torbasını almış, **ağanın evine** gitmişler. (s.29:c.8)

Adam bakmış sofraya oturan **herkesin elinde** bir sopa. (s.29:c.10)

Onun bir **şerefi, haysiyeti** var. (s. 30:c.22)

Adam:

-O öyle kolay kolay çıkmaz ortaya, **onun şerefi, haysiyeti** büyüktür. (s. 30:c.31)

Sıra **muhtarın evine** gelmiş. (s.31:c.40)

Derken **muhtarın evine** gitmiş oradaki fareleri bitirdi. (s.31:c.49)

Tilki gitmiş, bakmış kedi bir evde, **ocağın başında** yatıyor . (s.31:c.54)

Tilki, **kedinin çıkardığı sesleri** duyunca geri dönüp köylülere:

Kedinin hırıldısı bitince :

-Efendim, demiş. (s.32:c.62)

Köylülerin her biri bir yere saklanmış. (s.32:c.71)

O sırada o **ağacın tepesinde** bulunan bir köylü “Eyvah!.. Bana geldi.” diyerek kendini ağaçtan aşağı atmış. (s.32:c.73)

Tilki korka korka **kedinin yanına** gitmiş:

Bir sıçrayışta **kuyunun üzerindeki** pösteğe oturmuş. (s.33:c.84)

4.1.4.2 Belirtisiz isim tamlaması

70 tane belirtisiz isim tamlaması bulunmaktadır.

Yaz akşamlarında açık pencerelerin önünde yahut balkonlarda oturmak ne güzel olur!
(s.1:c.1)

Bir zaman var ki **akşam vakitleri**, şehri hemen hemen **kuş bakışı** gören balkonumda oturup yavaş yavaş kararan göğün altında telaşlı bir parlaklığa gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c.2)

Bu saatlerde öyle hissediyorum ki, aşağıda, karşıda görünen, benim dışımda, bana yabancı bir alemdir ve ben onu sanki bir **bulut kenarından**, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

Daima fesleğen, yasemin, **hanımeli kokularının** eşliğinde, nisan ve mayısta kiraz, çilek; haziran ve temmuzda şeftali, kayısı, domates, salatalık; ağustosta incir, üzüm; böyle bir eylül akşamı ise kavun kokuları duyuyorum. (s.1:c.4)

Kavun kokuları... (s.1:c.5)

Belki geniş bir nefes alıyorum ve bu **eylül akşamının** ılıklığında onları biraz daha içime çekmek için balkonun demirlerine yaklaşıyorum. (s.1:c.8)

Kızıl ile sarı arasında gidip gelen gökyüzü, bir an **kanat sesleri**yle karışıyor; sonra yine sükunet buluyor. (s.1:c.10)

İnsana alışkın, yarı evcil **şehir kuşları**, akşamla birlikte insanlar gibi evlerine çekiliyor. (s.1:c.12)

İşte **yemek kokuları...** (s.1:c.14)

Açık **mutfak pencerelerinden**, bir **ev kadını** telaşını, gündüzün ayrılığından sonra bir araya gelen **aile fertlerinin** mutluluğunu, sofraya başındaki sevimli yüzleri düşündüren kokular yayılıyor. (s.1:c.15)

Kavuncular finali oynayan **opera sanatçıları** gibi iştahla bağıyorlar. (s.2:c.22)

Camı açık, perdeleri çekilmiş **salon pencerelerinden** sıcak bir ışıkla beraber gökyüzüne yayılan hoş sesler duyuyorum. (s.2:c.23)

Radio sesi, televizyon sesi, çocuk sesi... (s.2:c.24)

Küçük bir şehirde, bu telaşlı **akşam vakitleri** beraberliğin, dostluğun, cemiyet olmanın teecessüm edip göze görüldüğü, elle tutulduğu, hazzını iliklere geçirdiği saatlerdir. (s.2:c.29)

İşten dönenlerin **kapı önlerinde**, **sokak başlarında** iki çift laf etmeleri... (s.2:c.31)

Paketler, **zil sesleri**... (s.2:c.34)

Bir an insan hüviyetimi aşıp aşağıya inmek, bu sevimli insanları bir bir kucaklamak, alınlarından öpmek, yine öpmek,” Sizleri çok seviyorum.” diye haykırmak istiyor, **bulut kenarında** oturan bir dünya dışı varlık olmadığımı o zaman üzülyorum. (s.2:c.36)

Epeydir **mahalle komşularımız** arasında katılan kavun, karpuzcular mesaiyi henüz bitirmediler. (s.3:c.41)

Alışverişten başka bir münasebetimiz olmadığı halde aramızda görünmez bir bağ, bir **dostluk bağı** var. (s.3:c.51)

Akşam vakitleri bu dostluk ziyadeleşiyor. (s.3:c.53)

Şimdi **park, sinema, misafirlik vaktidir** veya yenilen yemeklerin hazmolunması için küçük gezintiler... (s.3:c.58)

Parkların şarkılarına, **su seslerine** bu defa filmin kimi acıklı, kimi gülünç konuşmaları karışıyor. (s.4:c.65)

Mahalle halkından. (s.4:c 81)

Serin ırmaktan toprak testi ile **içme suyu** almaya giden küçük Alparslan, döndüğünde Emir dedeyi dalgın ve düşünceli görünce adımlarını kısarak uzaktan onu seyretti.(s.5:c 1)

Uzaklarda bir yerde bir **horoz sesi** duyuldu. (s.5:c.9)

Emir dedenin gururundan şimşeklenmiş bakışları, bir **ışık rüzgarı** gibi bir daha dolandı **Zeho Ovası'nı**. (s.5:c.22)

Sonra gelip küçük Alparslan'ın **yeşilçakıl taşı rengindeki** duru bakışlarında dinlendi bir süre, nefes aldı. (s.6:c.23)

Bizans ordusu bunu bir kaçış sanıp siperlerinden sökülerek dağıldı. (s.7:c.59)

Gök, **Türk mavisi** rengindeydi. (s.7:c.67)

Geniş asfalt caddeler, büyük modern binalar, son **nakil vasıtaları** da yeni Bursa'nın yeni şahsiyetini meydana getirir. (s.8:c.8)

Bu sefer “Diş donduruyor. Buz gibi!” değil, ”Sıcak salep. Kaynar kaynar!” diye sizi kendine davet eden bu ses de **Bursa sokaklarına** aykırı değildir. (s.9:c.24)

Bende **kitap merakının** ne zaman başladığını bulmak için gözlerimi geçmişe çevirdiğimde, çocukluğuma kadar inmek gereğini duyuyorum.(s.10:c.1)

İlk kitaplığım, elime geçirebildiğim bir **ayakkabı kutusu** olmuştur. (s.10:c.2)

Bütün özen ve dikkatimle, burada sakladığım değerler de sanırım sokaklarda satılan destanlar, **Aşık Garip** ve **Kerem hikayeleri** idi. (s.10:c.3)

Ev yaşamımızın bendeki en eski anıları, **gece okumalarıyla** karışıktır.(s.10:c.10)

Sonra babamın bir işareti üzerine ablam eline bir kitap alır; **gaz lambasının** yanına oturur; bir gece önce bıraktığı yerden okumaya başlardı.(s.10:c.12)

Bu **gece okumalarından** hatırladığım ilk romanlardan biri,”Felatun Beyle Rakım Efendi” dir. (s.10:c.14)

Bu, **gece okumaları** orada da sürdü. (s.11:c.24)

Hepsi birer birer, **aile ocağımızın** o durgun, sessiz ve içten yaşamına güzellik ve coşku kattılar. (s.11:c. 27)

O günlerde babam, görevle gittiği Selanik'ten dönerken bana Ahmet Mithat Efendi'nin **“Hayret” romanını** getirdiği vakit, akla gelebilecek bütün armağanlardan daha çok sevindirmişti beni. (s.11:c.28)

O bana Ahmet Mithat Efendi'nin **bütün eserleri** sattı. (s.12:c.46)

Ciltsiz durumlarıyla birbirlerine dargın gibi, yan yana dizilmeleri pek zor olan bizim **Türkçe kitapları**, kitaplığımız boş raflarına aşıkça bir özenle dizip karşılıklarına geçer; mutlulukla kendimden geçercesine uzun uzun seyredirdim. (4 s.12:c.8)

Orası öteki dağıtıcıların da **toplantı yeri** gibiydi.(s.12:c.55)

Perşembe günleri ortalıkta epeyce **roman alıcısı** birikirdi.(s.12:c.56)

Artın bana güvendiği için bir **alacak verecek hesabı** açmıştı.(s.13:c.58)

Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin **hazin şırlıtısını** işitirdik.(s.14:c.1)

Hasan'la Dadaruh *dere kenarına* inmişlerdi. (s.15:c.34)

Minik *kelebek kozasını* erken deldi,(s.21:c.1)

Artık *uçmak zamanı* geldi sandı,(s.21:c.4)

Kar tanelerini gördü etrafında,(s.21:c.7)

Kar tanesi seslenir, yere düşmeden.(s.21:c.18)

Kelebeğe *kar tanesi* sevgiyle gülmüştü, (s.22:c.25)

Üç odalı ev kiraladığım gün,

Kurtulacak kitaplarım,

Merdiven altındaki *şeker sandığı*ndan. (s.24:c.1)

İlk defa bir *bayram sabahı* yabancı bir ülkede açtım gözlerimi. (s.25:c2)

Vatan hasretini bu kadar derinden yaşadığım bir günü daha hatırlamıyorum. (s.25:c3)

Evdeki haftalık *temizlik telaşını* bile özledim. (s.25:c 18)

Belki bir yenisi eklenecek, belki o rengi yine bulacaksınızdır ama *ton farkı* her zaman olacak, oturduğunuz ev ve anılar bir kez daha yinelenmeyecektir. (s.27:c.7)

Ne var ki o köşelerde mutlu anılar kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse *sokak kapısından* son kez çıkarken buruk bir sesle “işte hayat” demekten kendinizi alamazsınız. (s.27:c.16)

Sizi de *şeref konuğu* olarak davet ediyorlar. (s.32:c.65)

Kedi ile beraber yola çıkmışlar. (s.32:c.66)

Kedi yolda *tosbağa böceklerini* görüp onları bir güzel yemiş. (s.32:c.67)

Tilki hemen koşu koşu köylülere gidip “Aman ha! Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi yolda *tosbağa böceklerini*, gökte uçan kuşları tek tek yedi. Beni de yiyecekti.Zor kaçtım. Siz de başınızın çaresine bakın.” Diyerek bir ağaca tırmanmış. (s.32:c.69)

Kuzu çevirme ortada kalmış. (s.32:c.70)

4.1.4.3 Zincirleme İsim Tamlaması

29 tane zincirleme isim tamlaması bulunmaktadır.

Yaz akşamlarında **açık pencerelerin önünde** yahut balkonlarda oturmak ne güzel olur!
(s.1:c.1)

Bir zaman var ki akşam vakitleri, şehri hemen hemen kuş bakışı gören balkonumda oturup yavaş yavaş **kararan göğün altında** telaşlı bir parlaklığa gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c.2)

Daima fesleğen, yasemin, **hanumeli kokularının eşliğinde**, nisan ve mayısta kiraz, çilek; haziran ve temmuzda şeftali, kayısı, domates, salatalık; ağustosta incir, üzüm; böyle bir eylül akşamı ise kavun kokuları duyuyorum. (s.1:c.4)

Belki geniş bir nefes alıyorum ve bu **eylül akşamının ılıkliğinde** onları biraz daha içime çekmek için balkonun demirlerine yaklaşıyorum. (s.1:c.8)

Yüksek binaların ardında bir yerlerden, bir alay kuş havalanıyor. (s.1:c.9)

Açık mutfak pencerelerinden, bir ev kadını telaşını, gündüzün ayrılığından sonra bir araya gelen **ail fertlerinin mutluluğunu**, sofraya başındaki sevimli yüzleri düşündüren kokular yayılıyor. (s.1:c.15)

Akşamın sakinliğine hürmetle, beyaz bir ışık saçan **lüks lambalarının başında** oturuyorlar. (s.3:c.43)

Ana caddenin üzerini görür gibiyim. (s.4:c.67)

Artık **bütün bir günün artıklarının ilk kontrolünü** yapmak üzere köpekler gündüzden çok geceye yakışan, kalabalıktan ziyade tenhaları seven köpekler gelebilir. (s.4:c.85)

Az sonra saçlarında sevgi ile gezinen **yumuşak bir elin sıcaklığını** hissetti. (s.5:c.11)

Deminki **dalgın bakışlarının yerini** şimdi güven verici bir gülümseme almıştı. (s.5:c.14)

Emir dedenin gururundan şimşeklenmiş bakışları, bir ışık rüzgarı gibi bir daha dolandı Zeho Ovası'nı. (s.5:c.22)

Sonra gelip **küçük Alparslan'ın yeşil çakıl taşı rengindeki duru bakışlarında** dinlendi bir süre,nefes aldı. (s.6:c.23)

O **büyük zaferin yarım gün evvelindeyiz.**” diye söze başladı Emir dede. (s.6:c.28)

Çünkü ertesi gün, yani yirmi altı Ağustos 1071'de **on birinci yüzyılın en büyük savaşı** başlayacaktı. (s.6:c.42)

Malazgirt Ovası'nın üzerinde beyaz bulutlar kümelenmişti ve cesur süvariler sabırsızlıkla komutanları Alparslan'ın emirlerini bekliyordu. (s.7:c.48)

İşte ebedi yurdumuz olan *güzel Anadolu'nun ilk macerası* böyle başlamış evlat! (s.7:c.65)

Şimdi, *Zeho Ovası'nın ekinleri*, daha bir gururla, daha bir hür olarak dalgalanıyordu(s.7:c.66).

Sanki tepeler *asırlar öncesinin seslerini* dinliyordu ve ürperen gelincikler de Anadolu yurt olurken şehit düşen askerlerin çiçeklenmiş kanlarıydı. (s.7:c.68)

Geniş asfalt caddeler, büyük modern binalar, son nakil vasıtaları da yeni *Bursa'nın yeni şahsiyetini* meydana getirir. (s.8:c.8)

Bursa sokaklarının gediklileri dedik. (s.8:c.10)

Mevsimine göre limonata, nar şerbeti, vişne şerbeti satan bu insanlar, *Bursa sokaklarının belli başlı hususiyetlerindendir*. (s.9:c.23)

Ev yaşamımızın bendeki en eski *anıları*, gece okumalarıyla karışıktır.(s.10:c.10)

Ahmet Mithat Efendi'nin romanları okunurken annemle babam arasında romanları daha çok ilgiyle küçük tartışmalar olurdu. (s.11:c.19)

O günlerde babam, görevle gittiği Selanik'ten dönerken bana *Ahmet Mithat Efendi'nin "Hayret" romanını* getirdiği vakit, akla gelebilecek bütün armağanlardan daha çok sevindirmişti beni. (s.11:c.28)

Yeşil Serez Ovası'nın uzaklıklarında Tahyanos Gölü parlardı.(s.12:c.39)

Yazık ki bu *üstün eserin müsveddesi* yırtılmıştır. (s.12:c.42)

O bana *Ahmet Mithat Efendi'nin bütün eserleri* sattı. (s.12:c.46)

Gümüş gibi parlayan *bu güzel kaşağının dişlerine* baktım. (s.16:c.50)

4.1.5 Yapı bakımından isimler

4.1.5.1 Basit isimler

1077 tane basit isim belirlenmiştir.

Yaz akşamlarında açık pencerelerin önünde yahut balkonlarda oturmak ne güzel olur!
(s.1:c.1)

Bir *zaman* var ki *akşam* vakitleri, şehri hemen hemen *kuş* bakışı gören balkonumda oturup yavaş yavaş kararan göğün altında telaşlı bir parlaklığa gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c.2)

Bu *saatlerde* öyle hissediyorum ki, *aşağıda, karşıda* görünen, benim *dışında*, bana yabancı bir alemdir ve ben onu sanki bir bulut kenarından, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

Daima *fesleğen, yasemin*, hanımeli kokularının eşliğinde, *nisan* ve *mayısta kiraz, çilek; haziran* ve *temmuzda şeftali, kayısı, domates*, salatalık; *ağustosta incir, üzüm*; böyle bir *eylül* akşamı ise *kavun* kokuları duyuyorum. (s.1:c.4)

Kavun kokuları... (s.1:c.5)

Ardından caddeye iki sıra *boyu* dizilmiş kavuncuların coşkun *sesleri*... (s.1:c.6)

İşte bu kokuları, bu *sesleri* duyduktan *sonradır* ki yabancı bir *diyara* bir *bulut kenarından* bakan *dünya dışı* bir *varlık* olmadığını anlıyor; bereketli memleketimde, sevgili *evimde, balkonumda* oturmuş, *mahalle* seyrettiğimi *fark* ederek bundan büyük bir memnunluk duyuyorum. (s.1:c.7)

Belki *geniş* bir *nefes* alıyorum ve bu *eylül akşamının* ılıkliğinde onları biraz daha *içime* çekmek için *balkonun demirlerine* yaklaşıyorum. (s.1:c.8)

Yüksek binaların ardında bir *yerlerden*, bir *alay kuş* havalanıyor. (s.1:c.9)

Kızıl ile *sarı arasında* gidip gelen gökyüzü, bir an *kanat sesleriyle* karışıyor; sonra yine *sükunet* buluyor. (s.1:c.10)

Bu, *günün son* uçuşudur. (s.1:c.11)

İnsana alışkın, yarı evcil *şehir kuşları*, *akşamla* birlikte *insanlar* gibi *evlerine* çekiliyor. (s.1:c.12)

Evler... (s.1:c.13)

Açık *mutfak pencerelerinden*, bir *ev kadını telaşını, gündüzün* ayrılığında sonra bir araya gelen *aille fertlerinin* mutluluğunu, *sofra başındaki* sevimli *yüzleri* düşündüren kokular yayılıyor. (s.1:c.15)

Biliyorum ki şu *köşedeki üst katındaki patates, alt katta balık* kızarıyor. (s.1:c.16)

Bitişliğimizde *taze fasulye* pişti. (s.1:c.17)

Altımızdaki *teyze soğan* kavuruyor. (s.2:c.18)

Sakine Hanım, az önce *oğlunun köşeden aldığı kavunu* kesti. (s.2:c.19)

İhtimal bir yarımını buzluğa koyuyor. (s.2:c.20)

Kokusuna bakılırsa *kavun iyi* çıktı. (s.1:c.21)

Kavuncular *finali* oynayan *opera* sanatçıları gibi *iştahla* bağırıyorlar. (s.2:c.22)

Camı açık, *perdeleri* çekilmiş *salon pencerelerinden sıcak* bir ışıkla beraber gökyüzüne yayılan *hoş sesler* duyuyorum. (s.2:c.23)

Radyo sesi, televizyon sesi, *çocuk sesi*... (s.2:c.24)

Beki bir uğultu fakat *güzel sesler*... (s.2:c.26)

O *sesleri sahiplerine*, o ışıklı odalara, kokulu mutfaklara doğru gönlüm büyüdükçe büyüyor.(s.2:c.27)

Yalnız olmadığını hissetmek ne *güzel* şey!(s.2:c.28)

Küçük bir *şehirde* bu telaşlı *akşam* vakitleri beraberliğin, dostluğun, *cemiyet* olmanın *tecessüm* edip *göze* görüldüğü, *elle* tutulduğu *hazzını iliklere* geçirdiği saatlerdir. (s.2:c.29)

Güneş yüzünü çekti, şimdi *şehirde* başka türlü bir aydınlık var. (s.2:c.30)

İşten dönenlerin kapı önlerinde, sokak başlarında iki çift *laf* etmeleri... (s.2:c.31)

Unutulmuş önemli bir şey için *çabuk çabuk* –kapanmadan- *bakkala, manava* gidip gelmeler... (s.2:c.32)

Paketler, zil sesleri... (s.2:c.34)

Bir *telaş, damakta lezzet* bırakan, *gönülde* bir şeylerin yerini değiştiren, bir *kiri* yıkayan, bir *ağrıyı* dindiren, bir susuzluğu gideren koşuşma... (s.2:c.35)

Bir an *insan hüviyetimi* aşıp *aşağıya* inmek, bu sevimli *insanları* bir bir kucaklamak, *alınlarından* öpmek, yine öpmek,” Sizleri çok seviyorum.” diye haykırmak istiyor, *bulut kenarında* oturan bir *dünya dışı* varlık olmadığımı o *zaman* üzülyorum. (s.2:c.36)

Bugün *şehrin pazarı*ydı. (s.2:c.37)

Şu *cadde*, ilerideki *meydan*, *ara sokaklar* bir iki *saat öncesine* kadar *insanla* kaynıyordu. (s.2:c.38)

Pazar, ne şenlikli oluyor! (s.2:c.39)

Bu *akşam* sakinliğinde *yollar hareketten*, o *kalabalıktan*, o gürültüden kurtulduğuna memnun, *geniş geniş nefes* alıyor. (s.2:c.40)

Epeydir *mahalle komşularımız* arasında katılan *kavun*, karpuzcular *mesaiyi* henüz bitirmediler. (s.3:c.41)

Yalnız artık *sesleri* çıkmıyor. (s.3:c.42)

Akşamın sakinliğine *hürmetle*, *beyaz* bir ışık saçan *lüks lambalarının* *başında* oturuyorlar. (s.3:c.43)

O *kırmızı* önlüklü, *genç* olanı ne *güzel* bağıyor bütün gün! (s.3:c.44)

Ne *cazip* buluşları var! (s.3:c.45)

Bunlar *karpuzu*, *kavunu* kendi isimleriyle satmazlar. (s.3:c.46)

Malları ya *baklavadır* ya *kadayıftır* ya soyup soyup yenecek *muzdur*, *kurabiyedir*. (s.3:c.47)

Onların *rekabeti*, öyle görüyorum ki en çok *mal* satmaktan öte ,en ilgi çekici *sözlerle* bağırmakta, çığırkanlıklarında... (s.3:c.48)

“*Bal* bunlar, *bal* bunlar.(s.3:c.49)

Alışverişten başka bir münasebetimiz olmadığı halde aramızda görünmez bir *bağ*, bir dostluk bağı var. (s.3:c.51)

Uzaktan uzağa samimiyet kurduk. (s.3:c.52)

Akşam vakitleri bu dostluk ziyadeleşiyor. (s.3:c.53)

Akşam, *dağların* üzerindeki son kızılığa da örtüp *şehre* tamamen hakim olunca *hava* biraz daha serinliyor. (s.3:c.54)

Şimdi mutfaklarda *yeni* bir *telaş* hissediyorum. (s.3:c.56)

Ardından *sokaklar tekrar* canlanıyor. (s.3:c.57)

Şimdi *park*, *sinema*, misafirlik *vaktidir* veya yenilen yemeklerin hazmolunması için *küçük* gezintiler... (s.3:c.58)

İlerideki havuzlu **parktan şarkılar** duyuluyor. (s.3:c.59)

Pikap, teyp, her ne ise sonuna kadar açılmış. (s.3:c.61)

Komşu parkların karşılıklı salıverdikleri, çok kere birbirine benzeyen bu **şarkılara**, fiskiyelerin şakırtıları da karışınca biraz **garip** ama insanı hiç rahatsız etmeyen, **kulağı** tirmalamayan bir **ses** yayılıyor. (s.3:c.62)

Aşağıda kol kola, yan yana geçenler... (s.4:c.63)

Misafirliğe giden **aileler**, **sinemaya** giden **gençler**... (s.4:c.62)

Ardından yazlık **sinemaların** önce **şarkıları**, **reklamları**, derken **film** başlıyor. (s.4:c.64)

Parkların şarkılarına, **su seslerine** bu defa filmin kimi acıklı, kimi gülünç konuşmaları karışıyor. (s.4:c.65)

Ana caddenin üzerini görür gibiyim. (s.4:c.67)

Yol boyunca renkli ışıklar yürür. (s.4:c.68)

Işıklı **arabalar**... (s.4:c.69)

Gezginci satıcıların **mesai saati**... (s.4:c.70)

Anne-babalarının elinden tutmuş **küçük çocuklar** seviniyor. (s.4:c.71)

Onları sevindiren **büyükler** de seviniyor. (s.4:c 72)

Cadde ışıl ışıl. (s.4:c 73)

Bizim **caddemiz** sadece kavuncuların **lambalarıyla** aydınlık. (s4:c 74)

Sokak lambaları **insana** yakın olmadığı, **insan sesiyle** karışmadığı için bana pek aydınlık gelmez.(s.4:c 75)

Onlar, iki sıra, **ağaçların** üzerinden, kibirli, donuk, öylece bakarlar. (s.4:c 76)

Fakat o **küçük lüks lambaları** **mahalle halkı**ndadır. (s.4:c 77)

İnsana yakın , **insana arkadaş**. (s.4:c.78)

Çamlık üzerinden yükselen **ayı** da unutmamak lazım. (s.4:c.79)

Uzaktır ama o da bizdendir. (s.4:c 80)**Mahalle halkı**ndan. (s.4:c 81)

Tüp gazı, televizyonu ,**ütü**yü kontrol ettikten sonra **pencere**lerden ışıklar çekiliyor. (s.4:c.82)

Ay, limon renkli *elbisesi*yle ilerliyor. (s.4:c.84)

Artık bütün bir *gün*ün artıklarının ilk *kontrol*ünü yapmak üzere *köpek*ler gündüzden çok *gece*ye yakışan, *kalabalıktan* ziyade *tenhaları* seven *köpek*ler gelebilir. (s.4:c.85)

Serin ırmaktan toprak testi ile içme *suyu* almaya giden *küçük* Alparslan, döndüğünde Emir *dedeyi* dalgın ve düşünceli görünce *adımlarını* kısarak *uzaktan* onu seyretti.(s.5:c 1)

Sonra yakınlaşıp *su* dolu *testiyi* saygıyla önüne bırakırken çekingen çekingen sordu: (s.5:c 2)

-Neyin var Emir dede, bir şeye mi *canın* sıkıldı? (s.5:c 3)

Emir dede, bir süre Alparslan'ın *sözlerini* duymamış gibi cevapsız ona baktı. (s.5:c 4)

Zihni, hayalinde canlanan *hatıraların* etkisi altındaydı hala. (s.5:c 5)

Bir *zaman* öyle sessiz, soluksuz bakıştılar. (s.5:c 6)

Alparslan, Emir *dedenin* düşüncelerini bölmek için sessizce *çayır*lar üzerine çöküp oturdu. (s.5:c 7)

Başını yere eğdi. (s.5:c 8)

Uzaklarda bir *yerde* bir *horoz sesi* duyuldu. (s.5:c.9)

Gün, öğle üzeriydi. (s.6:c 10)

Az sonra *saçlarında* sevgi ile gezinen yumuşak bir *elin* sıcaklığını hissetti. (s.5:c.11)

Emir *dedeydi*. (s.5:c.13)

Alparslan *merakla* sordu(s.5:c.20):

Emir *dedenin gururundan* şimşeklenmiş bakışları, bir ışık *rüzgarı* gibi bir daha dolandı Zeho Ovası'nı. (s.5:c.22)

Sonra gelip *küçük* Alparslan'ın *yeşil çakıl taşı* rengindeki *duru* bakışlarında dinlendi bir süre, *nefes* aldı. (s.6:c.23)

Tarihe,1071 *senesine* yol aradı oradan. (s.6:c.24)

Aylardan *Ağustos*, Ağustos'un yirmi beşi. (s.6:c.27)

O *büyük zaferin* yarım*gün evvelindeyiz.*” diye söze başladı Emir *dede*. (s.6:c.28)

-Ama Emir **dede**, Malazgirt **Muharebesi**'nin üzerinden **asırlar** geçmedi mi? (s.6:c.32)

Sanki o **anı** yaşıyormuşuz gibi anlatıyorsun! (s.6:c.33)

Ama dün kadar **yakın**, bugün kadar **sıcak**, canlı **asırlar**! (s.6:c.35)

Her Türk, bu **muhteşem** zamanı kendi yaşamış gibi yüzyıllardan yüzyıllara böyle taşıdı işte.(s.6:c.36)

İlk tekbirin, ilk süngünün **coşkusu**, **heyecanı** ile... (s.6:c.37)

Alparslan **sorusuna pişman** olmuş, **mahcup** mahcup susmuştu. (s.6:c.38)

Emir **dede** “Üzülecek bir şey yok.” demek ister gibi **sözlerine** kesintisiz devam etti. (s.6:c.39)

-Yirmi beş Ağustos gecesi, en **uzun**, en heyecanlı bir **geceydi**. (s.6:c.40)

Kuş uçmuyor, çıt çıkmıyor ve kimse uyumuyordu. (s.6:c.41)

Çünkü ertesi **gün**, yani yirmi altı Ağustos 1071’de on birinci yüzyılın en büyük **savaşı** başlayacaktı. (s.6:c.42)

Öğle vaktiydi. (s.6:c.44)

Alparslan apak **elbiseler** giymişti. (s.6:c.45)

Gözlerinde bir **müjde** parıltısı, **yüreğinde** tarifsiz bir kıpırdama vardı. (s.6:c.46)

Gökyüzünde **sürü sürü kuşlar** dolanıyordu. (s.6:c.47)

Malazgirt Ovası’nın üzerinde beyaz bulutlar kümelenmişti ve cesur süvariler sabırsızlıkla komutanları Alparslan’ın emirlerini bekliyordu. (s.7:c.48)

Bir **an** önce ,”Size büyük bir **zafer**le döneceğime **söz** veriyorum. (s.7:c.49)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya **cesaret** edemeyecekler!” diyerek iki yüz bin kişilik ordusu ile Zeho **Ovası**’na gelmiş olan **mağrur** Romen Diyojen’e iyi bir **ders** vermek istiyorlardı. (s.7:c.50)

Beyaz harmanisi içinde düşünceli durmakta olan Sultan Alparslan, yüksekçe bir **tepeye** çıkarak **merakla** onu dinleyen **askerlerine** şu **kısa** konuşmayı yaptı: (s.7:c.51)

-Kimin **gönlü** savaşmak istemezse gitsin, üzerinizde kimsenin **cebri** yoktur. (s.7:c.52)

Ben sultanlığımı değil, **şehadetimi** düşünürüm. (s.7:c.53)

Cenkte ölürsem beni üzerimdeki bu **beyaz elbise** ile gömünüz! (s.7:c.54)

Emir **dede** sustu, **nefes tazeledi**. (s.7:c.55)

Emir **dede**, aklaşmış **sakall**arını sıvazlayarak **söz**lerini tamamladı. (s.7:c.57)

-Alparslan **ordular**ını **hilal** şeklinde açarak **düşman**ın **merkeze** doğru sokulmasını sağladı. (s.7:c.58)

Bizans **ordusu** bunu bir kaçış sanıp **siper**lerinden sökölerek dağıldı. (s.7:c.59)

Alparslan **ani** bir **saldırı emri** verdi. (s.7:c.60)

Bu **sırada** daha önce **pusuya** yatmış **asker**ler de meydana çıkmıştı. (s.7:c.61)

Bizans **ordusu** ne yapacağını şaşırarak büyük bir **paniğe** kapıldı ve bozguna uğradı.(s.7:c.62)

İmparator Diyojen, yanındakilerle birlikte **esir** düştü. (s.7:c.63)

İşte **ebedi yurdumuz** olan **güzel** Anadolu'nun ilk **macerası** böyle başlamış evlat! (s.7:c.65)

Şimdi, Zeho Ovası'nın **ekinleri**, daha bir **gururla**, daha bir **hür** olarak dalgalanıyordu(s.7:c.66)

Gök, Türk **mavisi rengindeydi**. (s.7:c.67)

Sanki **tepeler asırlar** öncesinin **seslerini** dinliyordu ve ürperen gelincikler de Anadolu **yurt** olurken **şehit** düşen **asker**lerin çiçeklenmiş kanlarıydı. (s.7:c.68)

Bir **şehri** iyice tanıyabilmek, **içini dışını** görebilmek için **bütün kayıtlardan** azade ve **avare** avare onun **sokak**larında dolaşmak, **şehri** kendi içinde hissetmek lazımdır. (s.8:c.1)

Mesela Bursa'yı size **mor salkımların**, **yeşil** asmaların birbirine bağladığı ve türkülerde dile gelen “**ufak tefek taşı**” sokakları söyler. (s.8:c.2)

Bütün **mazi**, **güzel hatıralar**, tatlı **maceralar** bu **sokak**lara sinmiş, bu **sokak**ların şahsiyetini yapan belli başlı unsurlardandır. (s.8:c.3)

Sırtında yüklü **çantası**, **sokağın ufak** tefek **taşlarında** seke seke **yokuşları** çıkan, yokuşları inen şu postacıyı kim tanımaz? (s.8:c.4)

O, bu **sokak**ların bir **parçası** olmuştur. (s.8:c.5)

Onu bu **sokak**larla beraber görmek, beraber düşünmek **zaruridir**; başka türlü olamaz. (s.8:c.6)

Geniş asfalt caddeler ,büyük modern binalar, son nakil vasıtaları da yeni Bursa'nın yeni şahsiyetini **meydana** getirir. (s.8:c.8)

Bursa, böylece **eski** ile **yeninin kucak** kucağa yaşayıp kaynaştığı bir güzellik **diyarıdır**. (s.8:c.9)

Bursa **sokak**larının gediklileri dedik. (s.8:c.10)

Bunlardan biri seyyar fotoğrafçılardır. (s.8:c.11)

Bursa'nın hemen her **köşe başında** sizi bir **seyyar** fotoğrafçı selamlar. (s.8:c.12)

Siyah nakışlı **perdesinde** “Bursa Hatırası” yazılı olan ve **resminizi** ille de bu **perdenin** önünde çekmek isteyen bu fotoğrafçılar, hoşsohbet, tatlı, nüktedan insanlardır. (s.8:c.13)

Hiç **müşterileri** yoksa birbirinin **resmini** çekerler. (s.8:c.14)

Sanatlarının **aşığıdır** bu adamlar. (s.8:c.15)

Aralarında tatlı bir rekabet vardır ama bu **duyguyu** bir **mücadele** haline getirdikleri görülmemiştir. (s.8:c.16)

Bursa **sokakları** demek, biraz da şerbetçiler demektir. (s.8:c.18)

Sırtlarında kocaman güğümleri, ellerinde pırıl pırıl bardakları ve zilli, boncuklu **ibrikleriyle** bu şerbetçiler ne kadar da **güzel**dir! (s.8:c.19)

Biraz uzunca yürüyüp de “**Dişleri** donduruyor. **Harareti** söndürüyor. Buuz!” diye dikkatinizi çeken bu **zarif** şerbetçilere rastlamazsanız, **insan** içinde **tuhaf** bir eksiklik duyar; adeta bir huzursuzluk... (s.9:c.22)

Mevsimine göre limonata, **nar şerbeti, vişne şerbeti** satan bu **insanlar**, Bursa **sokak**larının belli başlı hususiyetlerindedir. (s.9:c.23)

Bu **sefer** “**Diş** donduruyor. **Buz** gibi!” değil, ”**Sıcak salep**. Kaynar kaynar!” diye sizi kendine **davet** eden bu ses de Bursa **sokaklarına aykırı** değildir. (s.9:c.24)

Bende **kitap merakının** ne zaman başladığını bulmak için **gözlerimi** geçmişe çevirdiğimde, çocukluğuma kadar inmek gereğini duyuyorum.(s.10:c.1)

İlk kitaplığım, **elime** geçirebildiğim bir ayakkabı **kutusu** olmuştur. (s.10:c.2)

Bütün **özen** ve **dikkatimle**, burada sakladığım değerler de sanırım **sokaklarda** satılan **destanlar**, Aşık Garip ve Kerem **hikayeleri** idi. (s.10:c.3)

Daha sonraları, **marangoz** yapımı **ufak** bir kitaplığım olduğu **vakit** de oynarken içine girebilecek kadar küçüktüm. (s.10:c.4)

Başım pek **hoş** değildi onlarla.(s.10:c.6)

Ama **kitap**larla oynamak için özendirilmeme pek gerek yoktu. (s.10:c.8)

Sonunda babam **kitap**lara zarar vermediğimi anlayınca kendininkileri de bana bırakmakta **güven** gösterdi. (s.10:c.9)

Ev yaşamımızın bendeki en **eski anıları**, **gece** okumalarıyla karışıktır.(s.10:c.10)

Yemekten sonra, babam **kahvesini** içerken biraz konuşulurdu. (s.10:c.11)

Sonra babamın bir **işareti** üzerine ablam eline bir **kitap** alır; **gaz lambasının** yanına oturur; bir gece önce bıraktığı yerden okumaya başlardı.(s.10:c.12)

Annem, babam sessizce dinlerlerken ben **hikayeyi** izlemeye uğraşır; sonunda yorulup **minderin** üzerinde **derin** bir **uykuya** dalardım. (s.10:c.13)

Bu **gece** okumalarından hatırladığım ilk **roman**lardan biri,”Felatun Beyle Rakım Efendi”dir. (s.10:c.14)

Kitabının böyle **dikkatle** okunduğunu, ilgiyle izlendiğini görüp övüldüğünü işittiğim kişi de **hayalimde** yücelirdi. (s.10:c.17)

Ahmet Mithat Efendi'nin **roman**ları okunurken **annemle babam** arasında **roman**ları daha çok **ilgiyle küçük** tartışmalar olurdu. (s.11:c.19)

Mithat Efendi, anlattığı **hikayeyi** yarıda kesip başka **konulara** atlar, bilgiler vermeye girişirdi.(s.11:c.20)

O **zaman** annem, ”Buraları atlayalım, içim sıkıldı.” der ama babamı kandıramazdı. (s.11:c.21)

Doğrusu, **önceleri anneme** hak verdiğimi hatırlıyorum. (s.11:c.22)

Muhasebecilik **göreviyle babam** Serez'e giderken bizi de götürdüğü **zaman** sekiz **yaşlarındaydım**. (s.11:c.23)

Bu, **gece** okumaları orada da sürdü. (s.11:c.24)

Hepsi birer birer, **aille ocağımızın** o durgun, sessiz ve içten yaşamına güzellik ve coşku kattılar. (s.11:c. 27)

Ogünlerde **babam**, **görevle** gittiği Selanik'ten dönerken bana Ahmet Mithat Efendi'nin "Hayret" **romanını** getirdiği **vakit**, akla gelebilecek bütün armağanlardan daha çok sevindirmişti beni. (s.11:c.28)

Yaşım ilerledikçe yalnız **gece**leri okunan **kitap**larla yetinmemeye başlamıştım.(s.11:c.29)

Gündüz **elime** geçirdiklerimi **fırsat** buldukça okur, çabucak bitirirdim. (s.11:c.30)

Babamın küçük kitaplığı, aslında benim duyduğum gereksinmeyi karşılamaktan **uzaktı**. (s.11:c.31)

Çünkü onun **kitap**larının hemen hiçbirinden bir şey anlamıyordum. (s.11:c.32)

Bir gün, ansızın içimde **garip** bir **istek** canlandı. (s.11:c.33)

Sonunda bir **gün**, **kurşun kalemimi** **elimde** buldum. (s.11:c.37)

Yeşil Serez Ovası'nın **uzaklıklarında** Tahyanos Gölü parlardı.(s.12:c.39)

İşte **konu**. (s.12:c.40)

Okuduğum **eser**lerden **aklımda** kalmış bir **cümle** ile "Afitab-ı cihan-tab tulu etmiş. (Dünyaya sıcaklık ve **ısıveren güneş** doğmuş.)" diye başladığımı hatırlıyorum.(s.12:c.41)

Yazık ki bu **üstün eser**in müsveddesi yırtılmıştır. (s.12:c.42)

İstanbul'a döndüğümüz **vakit**, on üç **yaş**ındaydım.(s.12:c.43)

Gündeliklerimden başka **babamdan** kopardığım **bütün paraları**, Babiali Caddesi'ndeki kitapçı Kirkor Efendi'ye verirdim. (s.12:c.45)

O bana Ahmet Mithat Efendi'nin **bütün eser**leri sattı. (s.12:c.46)

Ciltsiz durumlarıyla birbirlerine dargın gibi, yan yana dizilmeleri pek zor olan bizim Türkçe **kitap**ları, kitaplığımız **boş raflarına** aşıkça bir **özenle** dizip karşılına geçer; mutlulukla kendimden geçercesine **uzun** uzun seyredirdim. (4s.12:c.8)

Rafların boş tarafları içime **derin** bir sıkıntı verirdi. (s.12:c.49)

Kitapların irili ufaklı düzensizliğine de üzülürdüm. (s.12:c.50)

O **yıllarda** yayımlanan **romanlar** on altışar sayfalık **formalar** halinde, haftada bir kez, Perşembe **gün**leri çıkardı.(s.12:c.52)

Beyazıt'taki **köşede** dururdu.(s.12:c.54)

Perşembe **gün**leri ortalıkta epeyce **roman** alıcısı birikirdi.(s.12:c.56)

Artin bana **güvendiği** için bir alacak verecek **hesabı** açmıştı.(s.13:c.58)

Yağmurlu **havalarda** **tramvayla** geçerken bile **pencereden** benim **romanlarımı** uzatırdı.(s.13:c.59)

Sayfalarını yırtmamaya **özen** göstererek **dikkatle** açar; **okulda** **derslerde** **öğretmenin,** **teneffüs** sıralarında belleticinin **gözünden** kaçmaya çalışarak **ilgiyle** okurdum.(s.13:c.61)

Özellikle bazı **dersler,** **roman** ve **gazete** okumaya elverişliydi.(s.13:c.62)

Bu **izni kötüye** kullandığımız da olurdu.(s.13:c.63)

Cebir öğretmenimiz Boyacıyan Efendi, **ders** anlatışının **tek** düzeliği içinde ,ara sıra kendi kendisiyle konuşur gibi şöyle derdi: "Altı yüz kırk Hüseyin Cahit Efendi gene **siyasa** ile uğraşiyor!"(s.13:c.64)

Bu **söz** üzerine, **ön sıradaki** arkadaşlar **arkaya** doğru bakışır; gülüşürlerdi.(s.13:c.65)

Ben bozulduğumu belli etmemeye çalışarak hiç işitmemiş gibi davranır, **gözlerim** kara tahtada iken bir yandan da sıranın altındaki gazeteyi yavaşça toplar, gözün içine tıkdım.(s.13:c.66)

Boyacıyan Efendi de **ders** anlatımına devam ederdi.(s.13:c.67)

Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, **gümüş söğütler** altında görünmeyen **derenin** **hazin** şırıltısını işitirdik.(s.14:c.1)

Evimiz, iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. (s.14:c.2)

Annem İstanbul'a gittiği için benden bir **yaş küçük** olan **kardeşim** Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk.(s.14:c.3)

Bu **adam,** **babamın seyisi,** ihtiyarca bir Çerkez'di. (s.14:c.4)

Sabahleyin erkenden **ahıra** koşuyorduk.(s.14:c.5)

En sevdiğimiz şey atlardı; Dadaruh' la beraber onları **suya** götürmek, **çıplak sırtlarına** binmek ne doyulmaz bir **zevkti!** (s.14:c.6)

Torbalar arpa koymak, yemliklere **ot** doldurmak, **ahır**ı süpürmek, gübreleri kaldırmak, en eğlenceli bir **oyundan** daha fazla bizim **hoşumuza** gidiyordu.(s.14:c.9)

Hele **tumar**! (s.14:c.10)

Dadaruh **eline kaşığı** alıp **işe** başladı mı, tık tık,tıkı tık,tıpkı bir **saat** gibi,yerimde duramaz:

-Ben de yapacağım, diye tutturdum. (s.14:c.12)

O **vakit** Dadaruh beni Tosun'un **sırtına** kor, **elime kaşığı** verir:

-Haydi, yap, derdi.(s.14:c.13)Bu **demir aleti**, hayvanın **çıdağı**sına sürter fakat o ahenkli tıkırtıyı çıkaramazdım. (s.14:c.14)

-**Kuyruğunu** sallıyor mu? (s.14:c.15)

Lakin **atın sağrısından kuyruğu** görünmezdi.(s.14:c.19)

Her **sabah ahıra** gelir gelmez:

-Dadaruh, **tumarı** ben yapacağım, derdim. (s.14:c.20)

At, ahır işlerinde yalnız **tumarı** beceremiyordum. (s.15:c.28)

Boynum, atın karnına bile varmıyordu. (s.15:c.29)

Sanki **kaşığımın** düzenli tıkırtısı Tosun'un **hoşuna** gidiyor, **kulaklarını** kısıyor, **kuyruğunu kocaman** bir **püskül** gibi sallıyordu. (s.15:c.31)

Tam **tumar** biteceğine yakın huysuzlanır; oynar; o zaman Dadaruh ,”Höyt, kerata!” diye sağrısına bir **tokat** indirir; sonra öteki **atları tumara** başlardı. (s.15:c.32)

Ben de bir **gün ahırda** yalnız **başım**a kaldım.(s.15:c.33)

Hasan’la Dadaruh **dere kenarına** inmişlerdi. (s.15:c.34)

İçimde bir **tumar** etmek hissi uyandı. (s.15:c.35)

Kaşığı aradım, bulamadım.(s.15:c.36)

Ahırın köşesinde Dadaruh ’un penceresiz, **küçük odası** vardı.(s.15:c.37)

Rafları aradım. (s.15:c.39)

Eyerlerin arasına falan baktım, yok.(s.15:c.40)

Yatağın yanında **yeşil tahtadan** bir **sandık** duruyordu. (s.15:c.41)

Annemin bir **hafta** evvel İstanbul’dan gönderdiği **hediyeler** içinde çıkan **fakfon kaşığı**, parıl parıl parlıyordu. (s.15:c.43)

Karnına sürtmek istedim.(s.15:c.45)

Dönüp **burnuyla** bana vurdu. (s.16:c.47)

Öteki **atlar** da durmuyorlardı. (s.16:c.48)

Gümüş gibi parlayan bu **güzel kaşağımın dişlerine** baktım. (s.16:c.50)

Çok keskin, çok **sivriydi**.(s.16:c.51)

Biraz köreltmek için duvarın taşlarına sürmeye başladım. (s.16:c.52)

Dişler bozulunca tekrar tecrübe ettim.(s.16:c.53)

Yine atların hiçbirisi durmuyordu. (s.16:c.54)

Öfkemi sanki **kaşağıdan** çıkarmak istedim. (s.16:c.56)

On adım **ilerideki çeşmeye** koştum. (s.16:c.57)

Kaşağıyı yalağın taşına koydum. (s.16:c.58)

Yerden kaldırabileceğim en **ağır** bir **taş** bularak üstüne **hızlı hızlı** indirmeye başladım. (s.16:c.59)

Sonra **yalağın içine** attım. (s.16:c.61)

Babam her **sabah** dışarı giderken bir kere **ahıra** uğrar,öteye beriye bakardı. (s.16:c.62)

Ben o **gün ahırda** yalnızdım. (s.16:c.63)

Hasan **evde** hizmetçimiz Pervin'le kalmıştı. (s.16:c.64)

Babam **çeşmeye** bakarken **yalağın** içinde kırılmış **kaşağı**yı gördü. (s.16:c.66)

Kırılmış **kaşağı meydana** çıkınca **babam** bunu kimin yaptığını sordu. (s.17:c.73)

Babamın gözleri bana döndü. (s.17:c.75)

Daha bir şey sormadan:

-Evet, **dün** Dadaruh uyurken **odaya** girdi. (s.17:c.78)

Sandıktan aldı. (s.17:c.79)

Sonra **yalağın taşında** ezdi. (s.17:c.80)

Çitin kapısından geçtim. (s.17:c.83)

Zavallının hiçbir şeyden **haberi** yoktu. (s.17:c.86)

Babam pek *sertti*. (s.17:c.88)

-Eğer *yalan* söylersen seni döverim. (s.17:c.90)

-Pekala, *kaşağı* niye kırdın? (s.17:c.92)

Hasan, Dadaruh ‘un elinde duran *alete şaşkın* şaşkın baktı. (s.17:c.93)

Yalan çok fenadır, dedi. (s.18:c.98)

Hasan *inkar*ında inat etti. (s.18:c.99)

Dadaruh *kardeşimi kucağına* aldı. (s.18:c.104)

Çitin kapısına doğru yürüdü. (s.18:c.105)

Artık *ahırda* yalnız oynuyordum. (s.18:c.106)

Zavallı anneciğim benim *iftira* atabileceğime hiç *ihtimal* veremiyordu. (s.18:c.110)

“Acaba Dadaruh *atlara* ezdirmiş olmasın!” derdi. (s.18:c.111)

Ertesi *sene yazın annem* yine İstanbul’a gitti. (s.18:c.112)

Geceleri yatakta atların ne yaptıklarını, *tayların* büyüyüp büyümediğini bana sorardı. (s.18:c.115)

Kasabaya at gönderdik, *doktor* geldi.(s.18:c.117)

Çiftlikteki köylü *kadınlar eve* üşüştüler. (s.18:c.119)

Babam yatağının dibinden hiç ayrılmıyordu. (s.19:c.120)

O *gece* uyuyamadım. (s.19:c.122)

Dalar dalmaz Hasan’ın *hayali gözümün* önüne geliyor, “*İftiracı*, iftiracı!” diye karşımda ağlıyordu. (s.19:c.123)

Lafımı tamamlayamadım. (s.19:c.133)

Derin hıçkırıklar içinde boğuluyordum. (s.19:c.134)

Sabaha kadar yine *gözlerimi* kapayamadım.(s.20:c.145)

Ben *içimdeki zehirden* azabı boşaltmak için acele ediyordum. (s.20:c.148)

Minik *kelebek kozasını erken* deldi,(s.21:c.1)

Aylardan *marttı*, zannetti ki *bahar* geldi.(s.21:c.2)

Öyle küçük, öyle sevimli, öyle beyaz,

İpek kanatlı, irice gözleri biraz.(s.21:c.3)
Kar tanelerini gördü etrafında,(s.21:c.7)
Beyazdan başka *renk* yoktu yanında.(s.21:c.8)
Daha ne *gündüz* biliyordu ne *gece*..(s.21:c.11)
Ama ne *çiçek* vardı ortada ne de *güneş*..(s.21:c.15)
Durmada *beyaz taneler* düşüyordu yere,.(s.21:c.16)
“*Yeni* geldim *dünyaya* ama üşüdüm azıcık,
Arkadaş olur musun bana birazcık?”.(s.21:c.17)
Kar tanesi seslenir, yere düşmeden.(s.21:c.18)
Sesi azalır gider, daha görüşmeden.(s.22:c.19)
Sen, iyisi mi *kozana* dön geri;
Bahar gelince tanırısın, *göğü* yeri.(s.22:c.22)
Şimdi *gökte* uçuyor, yalnız bir *kelebek*;
Ne kadar da *güzel*, sanki bir *melek*.(s.22:c.27)
Pişman oldu sonunda, boş yere yandı.(s.22:c.30)
İşte gece oldu, *hava* birden karardı,(s.22:c.31)
Çare yoktu ki artık neye yarardı(s.22:c.32)
Evet, *çocuklar*, çok *ders* var bunda;
Bu *masalımız* da bitti sonunda.(s.22:c.35)
Başlamayın hiçbir işe *hazır* değilken(s.22:c.36)
Kurtulacak *kitaplarım*,
Merdiven altındaki *şeker* sandığından. (s.24:c.1)
Belki *gün* geçtikçe
Bir kitaplığım olacak, tabanında *halı* döşeli. (s.24:c.2)
Önce *kitaplarımın* sayısı söylenecek;
Sonra, *baremdeki derecem*. (s.24:c.3)

Başka bir **gün**,

En **kalin kitabımı** okur görünürken

Bastırarak **misafir**lerim. (s.24:c.6)

En **yakın dostumun** bile

Dalgın dalgın bakıp **yüzüne**

Adını soracağım,

Çıkarırken gözlüğümü. (s.24:c.7)

Sorarlarsa **dünyanın** gidişini,

Duvardaki büyük **adam resim**lerine bakarak

Eflatun'dan **satırlar** okuyacağım. (s.24:c.11)

Ülkemden, **ailemden**, sevdiklerimden ayrı ilk **bayram**ım bu. (s.25:c1)

İlk defa bir **bayram sabahı** yabancı bir **ülkede** açtım **gözlerimi**. (s.25:c2)

Vatan hasretini bu kadar **derinden** yaşadığım bir **günü** daha hatırlamıyorum. (s.25:c3)

Burnumun direğini sızlatan bir hasret... (s.25:c 4)

Sıcacık **yatağında**, uykunun en tatlı yerinde **kulağıma** gelen o kararlı **sesi** özledim;
babamın sesini... (s.25:c 6)

Gözlerimi ovuşturarak kalkıp alelacele **yüzümü** yıkadıktan sonra **ilk iş evdeki**
büyüklerin **elini** öpmeyi özledim. (s.25:c 8)

Annemin, **babamın** ve her **bayram** ama her bayram **gurbetten** kaçıp ağabeyinin evine
koşan küçük **amcamın** ve tabi ondan sonra “Hadi bakalım, ben de senin büyüğünüm!”
diye sana, benim biricik kardeşime elimi öptürmeyi özledim. (s.25:c 9)

Sokağa çıktığımda benimle aynı **dili** konuşan **insan**larla karşılaşmayı özledim.(s.25:c
10)

Bakkalla, **kasapla**, **marketteki kasiyerle** Türkçe birkaç **kelam sohbet** etmeyi;
karşılaşınca “Merhaba.” ayrılırken “Allaha ısmarladık.” demeyi özledim. (s.25:c 11)

Küçük yaramazlıklar işe yarıyor bazen. (s.25:c 16)

Evdeki haftalık temizlik **telaşını** bile özledim. (s.25:c 18)

Camların silinip, ovulup adeta görünmez hale getirilişini... (s.25:c 19)

Acaba **cam** silmek sadece bizim **ülke**deki **kadın**lara özgü bir alışkanlık mı? (s.25:c 21)

Farklı bir **ülke**ye ilk defa gelen birinin şaşkınlığı ve hayranlığı ile yazmıştım ilk mektubumu. (s.26:c 24)

Şimdi ise o ilk şaşkınlığı atmış, **vatan** sevgisinin ne demek olduğunu **gurbette** anlamış birinin **kalem**inden dökülenleri okuyorsun. (s.26:c 25)

Okulum, kaldığım **yurt**, bulunduğumuz **şehir**, **insanlar**... (s.26:c 27)

Hepinizi **hasret**le kucaklıyorum. (s.26:c 31)

Yeni bir eve yerleşmek, **yeni** bir **semte** yerleşmek, yeni bir **düzen** kurmak; yeni bir yaşama başlamak gibidir.(s.27:c.1)

Eski eviniz artık, iyi kötü anılarda, geçmişte ve bir başka yerde kalmıştır. (s.27:c.3)

Yıllarca oturduğunuz, her **köşesinde anı**ların bulunduğu bir **evden** çıkmak, oldukça hüznüldür. (s.27:c.4)

Bu, bir **renktir** ve yaşamımızdaki bir **rengi** yitirivermişizdir. (s.27:c.6)

Belki bir **yenisi** eklenecek, belki o **rengi** yine bulacaksınızdır ama **ton farkı** her **zaman** olacak, oturduğunuz **ev** ve **anı**lar bir kez daha yinelenmeyecektir. (s.27:c.7)

Anılar **ev renk**ler, **son eşya** taşındıktan sonra **boş odalara** bakarken **göz**lerinin **önündedir**; taşınmalar, bazen mutlu, bazen de mutsuz “ayrılıklar” dır. (s.27:c.11)

Ne var ki o **köşelerde mutlu anı**lar kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse **sokak kapısından son** kez çıkarken buruk bir **sesle** “işte **hayat**” demekten kendinizi alamazsınız. (s.27:c.16)

Siz **evi** bırakıp bir başka **eve yol** alırken terk etmişsinizdir ama aslında anılar da sizi terk etmiş ve yalnız kalmışsınızdır. (s.27:c.18)

Belki o **sırada** yapılacak **tekiş**, **mor ampullü lambayı** yakıp bakmaktır. (s.27:c.19)

Olan olmuş, **anı**lar, **eviniz** bir kez daha gelmemek üzere **geride** ve geçmişte kalmıştır. (s.27:c.20)

Acaba önemli ve anlamlı olan, yeni renkler mi bulmaktır yoksa var olanı yitirmemek midir? (s.28:c.21)

Belki her ikisinin de verdiği **haz** ve mutluluk başka başkadır ama yitirilen bir şeyin ardında hep **hüzün** vardır. (s.28:c.22)

Adamın biri, bir **köye** gelip köylülere,” Bu **köyün ağası** kim?” demiş. (s.29:c.1)

Köylüler adamı alıp **ağaya** götürmüşler. (s.29:c.2)

Adama ğaya:

-**Ağam** ben **yolumu** şaşırıp da buraya gelmedim. (s.29:c.3)

Beni bu gecelik **misafir** eder misin, demiş. (s.29:c.6)

Adam hemen **hayvanını** ve **torbasını** almış, **ağanın evine** gitmişler. (s.29:c.8)

Eve varınca **sofraya** oturmuşlar. (s.29:c.9)

Adam bakmış **sofraya** oturan herkesin elinde bir **sopa**. (s.29:c.10)

Bir **elleriyle** yemek yerken bir elleriyle de **sopaları** tutuyorlar. (s.29:c.11)

-Bizim **köyü fareler** bastı. (s.30:c.13)

Bu yüzden nereye gidersek hep **sopalarla** gidiyoruz, demiş. (s.30:c.14)

Adam, “Bunların **kediden haberleri** yok herhalde, bunlarla biraz dalga geçeyim.” Diye düşünmüş. (s.30:c.15)

Değil **fare, kuş** bile uçurmaz. (s. 30:c.19)

Onun bir **şerefi, haysiyeti** var. (s. 30:c.22)

-Bir **manda** verelim. (s. 30:c.23)

Adam ertesi **sabah erkenden** kalkıp bir **sepet** bulmuş. (s. 30:c.27)

İçine **ciğer** atıp **kedisini** koyduktan sonra üstüne de **üzüm** koyup **sepeti koluna** takarak **ağanın yanına** gitmiş. (s. 30:c.28)

Adam daha fazla nazlanmadan **kediyi** dışarı çıkarmış. (s. 30:c.34)

Adama sormuşlar. (s. 31:c.36)

Adam köylüleri **alaya** almış:

-**İnsan** yeme **ihtimali** de var, demiş. (s. 31:c.37)

Girdiği **evlerdeki fareleri** bir güzel yemiş. (s.31:c.39)

Sıra muhtarın evine gelmiş. (s.31:c.40)

Kedi bıyığını bir yere çevirmiş. (s.31:c.44)

Bir diğer **tarafa** çevirmiş, bu **sefer** de o **tarafa** dönmüşler . (s.31:c.46)

Bizim **kedi** aslında kaçmaya yer arıyormuş ama ne yana dönse köylüler de o yana döndüğünden bir türlü kaçamamış. (s.31:c.47)

Sonunda fırlayıp **bacadan** kaçmış. (s.31:c.48)

Derken **muhtarın evine** gitmiş oradaki **fareleri** bitirdi. (s.31:c.49)

Tilki gitmiş, bakmış **kedi** bir evde, **ocağın başında** yatıyor .(s.31:c.54)

Tilki, kedinin çıkardığı **sesleri** duyunca geri dönüp köylülere:

Mübarek tespah çekiyor.(s.31:c.58)

Köylüler **ziyafet** veriyorlar. (s.32:c.63)

Bütün **hayvanları** çağırdılar. (s.32:c.64)

Sizi de **şeref konuğu** olarak davet ediyorlar. (s.32:c.65)

Kedi ile beraber **yola** çıkmışlar. (s.32:c.66)

Kedi yolda **tosbağa böceklerini** görüp onları bir güzel yemiş. (s.32:c.67)

Sonra da uçan bir **kuşa** saldırıp yemiş. (s.32:c.68)

Tilki hemen koşa koşa köylülere gidip “Aman ha! Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi yolda **tosbağa böceklerini**, gökte uçan **kuşları** tek tek yedi. Beni de yiyecekti **Zor** kaçtım. Siz de başınızın **çaresine** bakın.” Diyerek bir **ağaca** tırmanmış. (s.32:c.69)

Kuzu çevirme **ortada** kalmış. (s.32:c.70)

Köylülerin her biri bir **yere** saklanmış. (s.32:c.71)

Kedi ağaca gidip **turnaklarını** bilemek istemiş. (s.32:c.72)

O **sırada** o **ağacın tepesinde** bulunan bir köylü “Eyvah!.. Bana geldi.” diyerek kendini **ağaçtan aşağı** atmış. (s.32:c.73)

Biri,” Bir **kuyu** kazalım. İçine **kuru ot** atalım.(s.32:c.75)

Üstüne de **tuzak** kuralım.(s.32:c.76)

Yine **tilkiye** yalvarıp yakarmışlar. (s.32:c.78)

Tilki korka korka **kedinin yanına** gitmiş:

-Aman efendim, falan yerde, fişman yerde bir **düğün** var. (s.32:c.79)

Tilki tekrar: “Siz çok yoruldunuz. **Zahmet** etmeyin. Siz şu **pöstekiye** oturun. Biz sizi görürüz.” demiş. (s.33:c.82)

Kedi itiraz etmemiş. (s.33:c.83)

Bir sıçrayışta **kuyunun** üzerindeki **pöstekiye** oturmuş. (s.33:c.84)

Oturur oturmaz da **tuzığa** düşmüş. (s.33:c.85)

Köylüler sevinç içinde, o zamana kadar hep **yanlış** anladıkları **kediyi** alıp birkaç **gün** uzaklıktaki bir köye bırakmışlar. (s.33:c.86)

Meğer **kediyi** alıp birkaç gün uzaklıktaki bir **köye** bırakmışlar. (s.33:c.88)

Meğer **kediyi** bıraktıkları **köyde fareler cirit** atmıyor muymuş!(s.33:c.90)

4.1.5.2 Türemiş isimler

165 tane türemiş isim bulunmaktadır.

4.1.5.3 Birleşik isimler

17 tane birleşik isim belirlenmiştir.

Alışverişten başka bir münasebetimiz olmadığı halde aramızda görünmez bir bağ, bir dostluk bağı var. (s.3:c.51)

Her Türk, bu muhteşem zamanı kendi yaşamış gibi yüzyıllardan **yüzyıllara** böyle taşıdı İşte.(s.6:c.36)

Alparslan sorusuna pişman olmuş, mahcup mahcup susmuştu. (s.6:c.38)

Çünkü ertesi gün, yani yirmi altı Ağustos 1071’de on birinci **yüzyılın** en büyük savaşı başlayacaktı. (s.6:c.42)

Malazgirt Ovası’nın üzerinde beyaz bulutlar kümelenmişti ve cesur süvariler sabırsızlıkla komutanları **Alparslan**’ın emirlerini bekliyordu. (s.7:c.48)

Beyaz harmanisi içinde düşünceli durmakta olan Sultan **Alparslan**, yüksekçe bir tepeye çıkarak merakla onu dinleyen askerlerine şu kısa konuşmayı yaptı: (s.7:c.51)

Alparslan saygı ile Emir dedeye bakıp, -Sonra ne oldu dede, sonra ne oldu, dedi. (s.7:c.56)

-*Alparslan* ordularını hilal şeklinde açarak düşmanın merkeze doğru sokulmasını sağladı. (s.7:c.58)

Alparslan ani bir saldırı emri verdi. (s.7:c.60)

Sultan *Alparslan*, şanına yakışır bir hareketle Diyojen' i affetti. (s.7:c.64)

İşte ebedi yurdumuz olan güzel *Anadolu*'nun ilk macerası böyle başlamış evlat! (s.7:c.65)

Sanki tepeler asırlar öncesinin seslerini dinliyordu ve ürperen gelincikler de *Anadolu* yurt olurken şehit düşen askerlerin çiçeklenmiş kanlarıydı. (s.7:c.68)

“*Kuşpalazı.*” dedi. (s.18:c.118)*İlkbaharda* gelmiş olsaydı belki.(s.22:c.34)

Camı açık, perdeleri çekilmiş salon pencerelerinden sıcak bir ışıkla beraber *gökyüzüne* yayılan hoş sesler duyuyorum. (s.2:c.23)

Monte Kristolar, Hasan Mellahlar, Hüseyin Fellahlar ve adlarını şimdi unutmuş olduğum daha *birçok* roman...(s.11:c.26)

Annemin, babamın ve her bayram ama her bayram gurbetten kaçıp *ağabeyinin* evine koşan küçük amcamın ve tabi ondan sonra “Hadi bakalım, ben de senin büyüğünüm!” diye sana, benim biricik kardeşime elimi öptürmeyi özledim. (s.25:c 9)

4.2 SIFATLAR

4.2.1 Niteleme Sıfatları

140 tane niteleme sıfatı bulunmuştur.

Yaz akşamlarında *açık pencerelerin* önünde yahut balkonlarda oturmak ne güzel olur! (s.1:c.1)

Bir zaman var ki akşam vakitleri, şehri hemen hemen kuş bakışı gören balkonumda oturup yavaş yavaş kararan göğün altında *telaşlı bir parlaklığa* gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c.2)

Bu saatlerde öyle hissediyorum ki, aşağıda, karşıda görünen, benim dışımda, bana **yabancı bir alem**dir ve ben onu sanki bir bulut kenarından, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

Ardından caddeye iki sıra boyu dizilmiş kavuncuların **coşkun sesleri**... (s.1:c.6)

İşte bu kokuları, bu sesleri duyduktan sonradır ki yabancı bir diyara bir bulut kenarından bakan **dünya dışı bir varlık** olmadığımı anlıyor; **bereketli memleketimde**, sevgili evimde, balkonumda oturmuş, mahallemi seyrettiğimi fark ederek bundan büyük bir memnunluk duyuyorum. (s.1:c.7)

Belki **geniş bir nefes** alıyorum ve bu eylül akşamının ılıklığında onları biraz daha içime çekmek için balkonun demirlerine yaklaşıyorum. (s.1:c.8)

Yüksek binaların ardında bir yerlerden, bir alay kuş havalanıyor. (s.1:c.9)

İnsana alışkın, **yarı evcil şehir kuşları**, akşamlarla birlikte insanlar gibi evlerine çekiliyor. (s.1:c.12)

Açık mutfak pencerelerinden, bir ev kadını telaşını, gündüzün ayrılığında sonra bir araya gelen aile fertlerinin mutluluğunu, sofraya başındaki **sevimli yüzleri** düşündüren kokular yayılıyor. (s.1:c.15)

Bitişimizde **taze fasulye** pişti. (s.1:c.17)

Camı **açık, perdeleri çekilmiş salon pencerelerinden** sıcak bir ışıkla beraber gökyüzüne yayılan **hoş sesler** duyuyorum. (s.2:c.23)

Beki bir uğultu fakat **güzel sesler**... (s.2:c.26)

O sesleri sahiplerine, o **ışıklı odalara, kokulu mutfaklara** doğru gönlüm büyüdükçe büyüyor.(s.2:c.27)

Küçük bir şehirde, bu **telaşlı akşam vakitleri** beraberliğin, dostluğun, cemiyet olmanın tecessüm edip göze görüldüğü, elle tutulduğu, hazzını iliklere geçirdiği saatlerdir. (s.2:c.29)

Bir an insan hüviyetimi aşıp aşağıya inmek, bu **sevimli insanları** bir bir kucaklamak, alınlarından öpmek, yine öpmek,” Sizleri çok seviyorum.” diye haykırmak istiyor, bulut kenarında oturan bir **dünya dışı varlık** olmadığımı o zaman üzülüyorum. (s.2:c.36)

Akşamın sakinliğine hürmetle, beyaz bir ışık saçan **lüks lambaların** başında oturuyorlar. (s.3:c.43)

Ne **cazip buluşları** var! (s.3:c.45)

Onların rekabeti, öyle görüyorum ki en çok mal satmaktan öte ,**enilgi çekici sözlerle** bağırmakta, çığırkanlıklarında... (s.3:c.48)

Şimdi mutfaklarda **yeni bir telaş** hissediyorum. (s.3:c.56)

Şimdi park, sinema, misafirlik vaktidir veya yenilen yemeklerin hazmolunması için **küçük gezintiler...** (s.3:c.58)

İlerideki **havuzlu parktan** şarkılar duyuluyor. (s.3:c.59)

Komşu parkların karşılıklı salıverdikleri, çok kere birbirine benzeyen bu şarkılara, fiskyelerin şakırtıları da karışınca biraz garip ama insanı hiç rahatsız etmeyen, kulağı tirmalamayan bir ses yayılıyor. (s.3:c.62)

Ardından **yazlık sinemaların** önce şarkıları, reklamları, derken film başlıyor. (s.4:c.64)

Parkların şarkılarına, su seslerine bu defa filmin kimi acıklı, kimi **gülünç konuşmaları** karışıyor. (s.4:c.65)

Ana caddenin üzerini görür gibiyim. (s.4:c.67)

Yol boyunca **renkli ışıklar** yürür. (s.4:c.68)

Işıklı arabalar... (s.4:c.69)

Gezginci satıcıların mesai saati... (s.4:c.70)

Anne-babalarının elinden tutmuş **küçük çocuklar** seviniyor. (s.4:c.71)

Fakat o **küçük lüks lambaları** mahalle halkındadır. (s.4:c 77)

Ay, **limon renkli elbisesiyle** ilerliyor. (s.4:c.84)

Artık bütün bir günün artıklarının **ilk kontrolünü** yapmak üzere köpekler gündüzden çok geceye yakışan, kalabalıktan ziyade **tenhaları seven köpekler** gelebilir. (s.4:c.85)

Serin ırmaktan toprak testi ile içme suyu almaya giden küçük Alparslan, döndüğünde Emir dedeyi dalgın ve düşünceli görünce adımlarını kısarak uzaktan onu seyretti.(s.5:c 1)

Sonra yakınlaşıp **su dolu testi**yi saygıyla önüne bırakırken çekingen çekingen sordu:
(s.5:c.2)

Az sonra saçlarında sevgi ile gezinen **yumuşak bir elin** sıcaklığını hissetti. (s.5:c.11)

Deminki **dalgın bakışlarının** yerini şimdi **güven verici bir gülümseme** almıştı.
(s.5:c.14)

Sonra gelip küçük Alparslan'ın yeşil **çakıl taşı** rengindeki duru bakışlarında dinlendi
bir süre, nefes aldı. (s.6:c.23)

O **büyük zaferin** yarım gün evvelindeyiz.” diye söze başladı Emir dede. (s.6:c.28)

Ama dün kadar yakın, bugün kadar **sıcak, canlı asırlar!** (s.6:c.35)

İlk tekbirin, ilk süngünün coşkusu, heyecanı ile... (s.6:c.37)

-Yirmi beş Ağustos gecesi, **en uzun, en heyecanlı bir geceydi.** (s.6:c.40)

Çünkü ertesi gün, yani yirmi altı Ağustos 1071’de on birinci yüzyılın en **büyük savaşı**
başlayacaktı. (s.6:c.42)

Alparslan **apak elbiseler** giymişti. (s.6:c.45)

Gözlerinde bir müjde parıltısı, yüreğinde **tarifsiz bir kıpırdama** vardı. (s.6:c.46)

Gökyüzünde **sürü sürü kuşlar** dolanıyordu. (s.6:c.47)

Malazgirt Ovası'nın üzerinde **beyaz bulutlar** kümelenmişti ve cesur süvariler
sabırsızlıkla komutanları Alparslan'ın emirlerini bekliyordu. (s.7:c.48)

Bir an önce ,”Size **büyük bir zaferle** döneceğime söz veriyorum. (s.7:c.49)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya cesaret edemeyecekler!” diyerek iki yüz bin kişilik
ordusu ile Zeho Ovası'na gelmiş olan mağrur Romen Diyojen'e **iyi bir ders** vermek
istiyorlardı. (s.7:c.50)

Beyaz harmanisi içinde düşünceli durmakta olan Sultan Alparslan, **yüksekçe bir**
tepeye çıkarak merakla onu dinleyen askerlerine şu kısa konuşmayı yaptı: (s.7:c.51)

Cenkte ölürsem beni üzerimdeki bu **beyaz elbise** ile gömünüz! (s.7:c.54)

Emir dede, **aklaşmış sakallarını** sıvazlayarak sözlerini tamamladı. (s.7:c.57)

Alparslan **ani bir saldırı** emri verdi. (s.7:c.60)

Bizans ordusu ne yapacağını şaşırarak **büyük bir paniğe** kapıldı ve bozguna uğradı.(s.7:c.62)

Mesela Bursa'yı size **mor salkımların, yeşil asmaların** birbirine bağladığı ve türkülerde dile gelen “**ufak tefek taşlı**” sokakları söyler. (s.8:c.2)

Bütün mazi, **güzel hatıralar, tatlı maceralar** bu sokaklara sinmiş, bu sokakların şahsiyetini yapan belli başlı unsurlardandır. (s.8:c.3)

Sırtında **yüklü çantası**, sokağın **ufak tefek taşlarında** seke seke yokuşları çıkan, yokuşları inen şu postacıyı kim tanımaz? (s.8:c.4)

Yeni Bursa, **ufak tefek taşlı** değildir artık. (s.8:c.7)

Geniş asfalt caddeler, büyük modern binalar, son nakil vasıtaları da **yeni Bursa**'nın yeni şahsiyetini meydana getirir. (s.8:c.8)

Bunlardan biri **seyyar fotoğrafçı**lardır. (s.8:c.11)

Bursa'nın hemen her köşe başında sizi bir **seyyar fotoğrafçı** selamlar. (s.8:c.12)

Siyah nakışlı perdesinde “Bursa Hatırası” yazılı olan ve resminizi ille de bu perdenin önünde çekmek isteyen bu fotoğrafçılar hoşsohbet, tatlı, **nüktedan insanlardır**. (s.8:c.13)

Aralarında **tatlı bir rekabet** vardır ama bu duyguyu bir mücadeleye haline getirdikleri görülmemiştir. (s.8:c.16)

Sırtlarında **kocaman güğümleri**, ellerinde **pırl pırl pırl bardakları** ve zilli, **boncuklu ibrikleriyle** bu şerbetçiler ne kadar da güzeldir! (s.8:c.19)

Bu sefer “Diş donduruyor. Buz gibi!” değil, **”Sıcak salep**. Kaynar kaynar!” diye sizi kendine davet eden bu ses de Bursa sokaklarına aykırı değildir. (s.9:c.24)

+**İlk kitaplığım**, elime geçirebildiğim bir ayakkabı kutusu olmuştur. (s.10:c.2)

Daha sonraları, marangoz yapımı **ufak bir kitaplığım** olduğu vakit de oynarken içine girebilecek kadar küçüktüm. (s.10:c.4)

Ev yaşamımızın bendeki en **eski anıları**, gece okumalarıyla karışıktır.(s.10:c.10)

Annem, babam sessizce dinlerlerken ben hikayeyi izlemeye uğraşır; sonunda yorulup minderin üzerinde **derin bir uykuya** dalardım. (s.10:c.13)

Bu gece okumalarından hatırladığım *ilk roman*lardan biri,”Felatun Beyle Rakım Efendi”dir. (s.10:c.14)

Ahmet Mithat Efendi’nin romanları okunurken annemle babam arasında romanları daha çok ilgiyle *küçük tartışmalar* olurdu. (s.11:c.19)

Babamın *küçük kitaplığı*, aslında benim duyduğum gereksinmeyi karşılamaktan uzaktı. (s.11:c.31)

Sonunda bir gün, *kurşun kalemimi* elimde buldum. (s.11:c.37)

Yazık ki bu *üstün eserin* müsveddesi yırtılmıştır. (s.12:c.42)

O bana Ahmet Mithat Efendi’nin *bütün eserleri* sattı. (s.12:c.46)

Rafların *boş tarafları* içime *derin bir sıkıntı* verirdi. (s.12:c.49)

Kitapların *irili ufaklı düzensizliğine* de üzülürdüm. (s.12:c.50)

Beyazıt’ta Mürekkepeçiler Çarşısı’ndaki Ciltçi Sait Efendi, *kırmızı meşin üzerine yaldızlı en iyi ciltleri* gerçi beş kuruşa yapıyorsun ama hem kitap alabilmek hem onları ciltlemek, küçük bir öğrencinin *dar bütçesi* için çözülmesi en güç sorundu. (s.12:c.51)

Ben bozulduğumu belli etmemeye çalışarak hiç işitmemiş gibi davranır, gözlerim *kara tahtada* iken bir yandan da sıranın altındaki gazeteyi yavaşça toplar, gözün içine tıkdım.(s.13:c.66)

Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, *gümüş söğütler* altında görünmeyen derenin hazin şırıltısını işitirdik.(s.14:c.1)

Evimiz, iç çitin *büyük kestane ağaçları* arkasında kaybolmuş gibiydi. (s.14:c.2)

Bu adam, babamın seyisi, *ihtiyarca bir Çerkez*’di. (s.14:c.4)

En sevdiğimiz şey atlardı; Dadaruh’la beraber onları suya götürmek, *çıplak sırtlarına* binmek ne doyulmaz bir zevkti! (s.14:c.6)

Torbalar arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahırını süpürmek, gübreleri kaldırmak, en *eğlenceli bir oyundan* daha fazla bizim hoşumuza gidiyordu.(s.14:c.9)

Ahırın köşesinde Dadaruh ‘un penceresiz, *küçük odası* vardı.(s.15:c.37)

Yatağın yanında *yeşil tahtadan* bir sandık duruyordu. (s.15:c.41)

Gümüş gibi parlayan bu *güzel kaşağın* dişlerine baktım. (s.16:c.50)

Yerden kaldırabileceğim en **ağır bir taş** bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım.
(s.16:c.59)

İstanbul'dan gelen, ihtimal Dadaruh 'un kullanmaya kıyamadığı bu **güzel kaşağı**yı
ezdim; parçaladım. (s.16:c.60)

Gölgeli yoldan eve doğru koştum. (s.17:c.84)

Sarı saçlı başını sarsarak:

Minik kelebek kozasını erken deldi,(s.21:c.1)

İçime **tertemiz bir hava** dolsun

Bu ne mutluluk, bu ne güzellik Tanrı'm

Artık gezer dolaşır, dünyayı tanırım.”(s.21:c.9)

Böylece kapıldı **tarifsiz bir sevince**, der.,(s.21:c.10)

Durmadan **beyaz taneler** düşüyordu yere.,(s.21:c.16)

Üç odalı ev kiraladığım gün,

Kurtulacak kitaplarım,

Merdiven altındaki şeker sandığından. (s.24:c.1)

“Meşgul.” diyecek beni soranlara,

Güler yüzlü hizmetçim. (s.24:c.5)

Başka bir gün,

En **kalın kitabımı** okur görünürken

Bastırarak misafirlerim. (s.24:c.6)

En **yakın dostumun** bile

Dalgın dalgın bakıp yüzüne

Adını soracağım,

Çıkarırken gözlüğümü. (s.24:c.7)

Duvardaki **büyük adam** resimlerine bakarak

Eflatun'dan satırlar okuyacağım. (s.24:c.11)

Ülkemden, ailemden, sevdiklerimden ayrı **ilk bayramım** bu. (s.25:c1)

*Sıcacık yatağım*da, uykunun en *tatlı yerinde* kulağıma gelen o *kararlı sesi* özledim; babamın sesini... (s.25:c 6)

Küçük yaramazlıklar işe yarıyor bazen. (s.25:c 16)

Farklı bir ülkeye ilk defa gelen birinin şaşkınlığı ve hayranlığı ile yazmıştım *ilk mektubumu*. (s.26:c 24)

Şimdi ise o *ilk şaşkınlığı* atmış,vatan sevgisinin ne demek olduğunu gurbette anlamış birinin kaleminden dökülenleri okuyorsun. (s.26:c 25)

Yeni bir eve yerleşmek, *yeni bir semte* yerleşmek, *yeni bir düzen* kurmak; *yeni bir yaşama* başlamak gibidir.(s.27:c.1)

Eski eviniz artık, iyi kötü anılarda, geçmişte ve bir başka yerde kalmıştır. (s.27:c.3)

Şayet orada güzel, *anlamli anlamsız anularınız* varsa. (s.27:c.5)

Anılar ev renkleri, son eşya taşındıktan sonra *boş odalara* bakarken gözlerinin önündedir; taşınmalar, bazen mutlu, bazen de mutsuz “ayrılıklar” dır. (s.27:c.11)

Her zaman hüznün kokar kapıyı üzerine çekip artık *boş evi* kilitlemenin bir anlamı kalmadığı anda.(s.27:c.12)

Ne var ki o köşelerde *mutlu anılar* kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse sokak kapısından son kez çıkarken *buruk bir sesle* “işte hayat” demekten kendinizi alamazsınız. (s.27:c.16)

Belki o sırada yapılacak tek iş, *mor ampullü lambayı* yakıp bakmaktır. (s.27:c.19)

Acaba önemli ve anlamlı olan, *yeni renkler* mi bulmaktır yoksa var olanı yitirmemek midir? (s.28:c.21)

Bütün hayvanları çağırdılar. (s.32:c.64)

Sonra da *uçan bir kuşa* saldırıp yemiş. (s.32:c.68)

4.2.2 Belirtme Sıfatları

4.2.2.1 İşaret sıfatları

29 tane işaret sıfatı ayarlanmıştır.

Bu saatlerde öyle hissediyorum ki, aşağıda, karşıda görünen, benim dışımda, bana yabancı bir alemdir ve ben onu sanki bir bulut kenarından, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

Belki geniş bir nefes alıyorum ve **bu eylül akşamının** ılıklığında onları biraz daha içime çekmek için balkonun demirlerine yaklaşıyorum. (s.1:c.8)

Küçük bir şehirde **bu telaşlı akşam** vakitleri beraberliğin, dostluğun, cemiyet olmanın tecessüm edip göze görüldüğü, elle tutulduğu, hazzını iliklere geçirdiği saatlerdir. (s.2:c.29)

Bu akşam sakinliğinde yollar hareketten, o kalabalıktan, o gürültüden kurtulduğuna memnun, geniş geniş nefes alıyor. (s.2:c.40)

O kırmızı önlüklü, genç olanı ne güzel bağırıyor bütün gün! (s.3:c.44)

Komşu parkların karşılıklı salıverdikleri, çok kere birbirine benzeyen **bu şarkılara**, fiskiyelerin şakırtıları da karışınca biraz garip ama insanı hiç rahatsız etmeyen, kulağı tırmalamayan bir ses yayılıyor. (s.3:c.62)

Fakat **o küçük lüks lambaları** mahalle halkındadır. (s.4:c 77)

Bir çeşit yeniden **o anı** yaşamak desem yeridir. (s.5:c.19)

Sanki **o anı** yaşıyormuşuz gibi anlatıyorsun! (s.6:c.33)

Onu **bu sokak**larla beraber görmek, beraber düşünmek zaruridir; başka türlü olamaz. (s.8:c.6)

Hepsi birer birer, aile ocağımızın **o durgun, sessiz ve içten yaşamına** güzellik ve coşku kattılar. (s.11:c. 27)

O günlerde babam, görevle gittiği Selanik'ten dönerken bana Ahmet Mithat Efendi'nin "Hayret" romanını getirdiği vakit, akla gelebilecek bütün armağanlardan daha çok sevindirmişti beni. (s.11:c.28)

Çünkü **onun kitaplarının** hemen hiçbirinden bir şey anlamıyordum. (s.11:c.32)

O yıllarda yayımlanan romanlar on altışar sayfalık formalar halinde, haftada bir kez, Perşembe günleri çıkardı.(s.12:c.52)

Bu izni kötüye kullandığımız da olurdu.(s.13:c.63)

Bu söz üzerine, ön sıradaki arkadaşlar arkaya doğru bakışır; gülüşürlerdi.(s.13:c.65)

O vakit Dadaruh beni Tosun'un sırtına kor, elime kaşığı verir:

-Haydi yap, derdi.(s.14:c.13)

Tam tımar biteceğine yakın huysuzlanır; oynar;**o zaman** Dadaruh ,”Höyt,kereta!” diye sağrısına bir tokat indirir; sonra öteki atları tımara başlardı. (s.15:c.32)

Ben **o gün** ahırda yalnızdım. (s.16:c.63)

O gece uyuyamadım. (s.19:c.122)

Sıcacık yatağında, uykunun en tatlı yerinde kulağıma gelen **o kararlı sesi** özledim; babamın sesini... (s.25:c.6)

”Haydi, kalkın artık. Bayram sabahı **bu saate** kadar uyunur mu?” (s.25:c.7)

Şimdi ise **o ilk şaşkınlığı** yatmış, vatan sevgisinin ne demek olduğunu gurbette anlamış birinin kaleminden dökülenleri okuyorsun. (s.26:c.25)

Bu şehri ben sevdim. (s.26:c.29)

Belki bir yenisi eklenecek, belki **o rengi** yine bulacaksınızdır ama ton farkı her zaman olacak, oturduğunuz ev ve anılar bir kez daha yinelenmeyecektir. (s.27:c.7)

Yinelenmeyecektir çünkü **bu doğaya** ve insana aykırıdır. (s.27:c.8)

Adamın biri, bir köye gelip köylülere,” **Bu köyün** ağası kim?” demiş. (s.29:c.1)

Adam şaşırıp:

-**Bu sopal**ar da neyin nesi, diye sormuş. (s.29:c.12)

O sırada o ağacın tepesinde bulunan bir köylü “Eyvah!.. Bana geldi.” diyerek kendini ağaçtan aşağı atmış. (s.32:c.73)

4.2.2.2 Sayı sıfatları

4.2.2.2.1 Asıl sayı sıfatları

35 tane asıl sayı sıfatı tespit edilmiştir.

Bir zaman var ki akşam vakitleri, şehri hemen hemen kuş bakışı gören balkonumda oturup yavaş yavaş kararan göğün altında **telaşlı bir parlaklığa** gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c.2)

Bu saatlerde öyle hissediyorum ki, aşağıda, karşıda görünen, benim dışımda, bana yabancı **bir alem**dir ve ben onu sanki **bir bulut kenarından**, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

Daima fesleğen, yasemin, hanımeli kokularının eşliğinde, nisan ve mayısta kiraz, çilek; haziran ve temmuzda şeftali, kayısı, domates, salatalık; ağustosta incir, üzüm; böyle **bir eylül akşamı** ise kavun kokuları duyuyorum. (s.1:c.4)

Ardından caddeye **iki sıra** boyu dizilmiş kavuncuların coşkun sesleri... (s.1:c.6)

Yüksek binaların ardında bir yerlerden, **bir alay kuş** havalanıyor. (s.1:c.9)

Açık mutfak pencerelerinden, **bir ev kadını** telaşını, gündüzün ayrılığından sonra bir araya gelen aile fertlerinin mutluluğunu, sofraya başındaki sevimli yüzleri düşündüren kokular yayılıyor. (s.1:c.15)

Camı açık, perdeleri çekilmiş salon pencerelerinden sıcak **bir ışıkla** beraber gökyüzüne yayılan hoş sesler duyuyorum. (s.2:c.23)

Bir telaş, damakta lezzet bırakan, gönülde bir şeylerin yerini değiştiren, **bir kırı yıkayan**, **bir ağrıyı** dindiren, **bir susuzluğu** gideren koşuşma... (s.2:c.35)

Bir an insan hüviyetimi aşip aşağıya inmek, bu sevimli insanları **bir bir kucaklamak**, alınlarından öpmek, yine öpmek,” Sizleri çok seviyorum.” diye haykırmak istiyor, bulut kenarında oturan bir dünya dışı varlık olmadığımı o zaman üzüldüyorum. (s.2:c.36)

Şu cadde, ilerideki meydan, ara sokaklar **bir iki saat öncesine** kadar insanla kaynıyordu. (s.2:c 38)

Onlar, **iki sıra**, ağaçların üzerinden, kibirli, donuk, öylece bakarlar. (s.4:c.76)

Bir çeşit yeniden o anı yaşamak desem yeridir. (s.5:c.19)

Emir dedenin gururundan şimşeklenmiş bakışları, **bir ışık rüzgarı** gibi bir daha dolandı Zeho Ovası'nı. (s.5:c.22)

Tarihe,**1071 senesine** yol aradı oradan. (s.6:c.24)

Bir gün, ansızın içimde garip **bir istek** canlandı. (s.11:c.33)

Sonunda **bir gün**, kurşun kalemimi elimde buldum. (s.11:c.37)

Beyazıt'ta Mürekkepçiler Çarşısı'ndaki Ciltçi Sait Efendi, kırmızı meşin üzerine yaldızlı en iyi ciltleri gerçi **beş kuruşa** yapıyorsun ama hem kitap alabilmek hem onları ciltlemek, küçük bir öğrencinin dar bütçesi için çözümleri en güç sorundu. (s.12:c.51)

On adım ilerideki çeşmeye koştum. (s.16:c.57)

Üç odalı ev kiraladığım gün,

Kurtulacak kitaplarım,

Merdiven altındaki şeker sandığından. (s.24:c.1)

Belki gün geçtikçe

Bir kitaplığım olacak, tabanında halı döşeli. (s.24:c.2)

İlk defa **bir bayram sabahı** yabancı bir ülkede açtım gözlerimi. (s.25:c.2)

Vatan hasretini bu kadar derinden yaşadığım **bir günü** daha hatırlamıyorum. (s.25:c.3)

Burnumun direğini sızlatan **bir hasret...** (s.25:c.4)

Bu, **bir renktir** ve yaşamımızdaki bir rengi yitirivermişizdir. (s.27:c.6)

Adamın biri, **bir köye** gelip köylülere, " Bu köyün ağası kim?" demiş. (s.29:c.1)

Bir elleriyle yemek yerken bir elleriyle de sopaları tutuyorlar. (s.29:c.11)

Bir sıçrayışta kuyunun üzerindeki pöstekiye oturmuş. (s.33:c.84)

Köylüler sevinç içinde, o zamana kadar hep yanlış anladıkları kediyi alıp **birkaç gün** uzaklıktaki **bir köye** bırakmışlar. (s.33:c.86)

Meğer kediyi alıp **birkaç gün** uzaklıktaki bir köye bırakmışlar. (s.33:c.88)

4.2.2.2 Sıra sayı sıfatları

Hiç rastlanmamıştır.

4.2.2.3 Üleştirme sıfatları

1 tane üleştirme sıfatı tespit edilmiştir.

O yıllarda yayımlanan romanlar **on altışar sayfalık** formalar halinde, haftada bir kez, Perşembe günleri çıkardı.(s.12:c.52)

4.2.2.2.4 Kesir sayı sıfatları

1 tane kesir sayı sıfatı tespit edilmiştir.

O büyük zaferin **yarım gün** evvelindeyiz.” diye söze başladı Emir dede. (s.6:c.28)

4.2.2.3 Belgisiz sıfatlar

18 tane belgisiz sıfatı tespit edilmiştir.

Bir zaman var ki akşam vakitleri, şehri hemen hemen kuş bakışı gören balkonumda oturup yavaş yavaş kararan göğün altında **telaşlı bir parlaklığa** gömülen şehri seyretmeyi

adet edindim. (s.1:c.2)

Bu saatlerde öyle hissediyorum ki, aşağıda, karşıda görünen, benim dışımda, bana yabancı **bir alem**dir ve ben onu sanki **bir bulut kenarından**, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç İnemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

Şu cadde, ilerideki meydan, ara sokaklar **bir iki saat öncesine** kadar insanla kaynıyordu. (s.2:c 38)

Bir gün, ansızın içimde garip **bir istek** canlandı. (s.11:c.33)

Daima fesleğen, yasemin, hanımeli kokularının eşliğinde, nisan ve mayısta kiraz, çilek; haziran ve temmuzda şeftali, kayısı, domates, salatalık; ağustosta incir, üzüm; böyle **bir eylül akşamı** ise kavun kokuları duyuyorum. (s.1:c.4)

Sonunda **bir gün**, kurşun kalemimi elimde buldum. (s.11:c.37)

Bir kitaplığım olacak, tabanında halı döşeli. (s.24:c.2)

İlk defa **bir bayram sabahı** yabancı bir ülkede açtım gözlerimi. (s.25:c2)

Burnumun direğini sızlatan **bir hasret**... (s.25:c 4)

Adamın biri, **bir köye** gelip köylülere,” Bu köyün ağası kim?” demiş. (s.29:c.1)

Köylüler sevinç içinde, o zamana kadar hep yanlış anladıkları kediyi alıp **birkaç gün** uzaklıktaki **bir köye** bırakmışlar. (s.33:c.86)

Bütün köylü hemen o tarafa dönmüş.(s.31:c.45)

Bütün hayvanları çağırıyor. (s.32:c.64)

O kırmızı önlüklü, genç olanı ne güzel bağırıyor **bütün gün!** (s.3:c.44)

Bir şehri iyice tanıyabilmek, içini dışını görebilmek için **bütün kayıtlardan** azade ve avare avare onun sokaklarında dolaşmak, şehri kendi içinde hissetmek lazımdır. (s.8:c.1)

Bütün özen ve dikkatimle, burada sakladığım değerler de sanırım sokaklarda satılan destanlar, Aşık Garip ve Kerem hikayeleri idi. (s.10:c.3)

O günlerde babam, görevle gittiği Selanik'ten dönerken bana Ahmet Mithat Efendi'nin "Hayret" romanını getirdiği vakit, akla gelebilecek **bütün armağanlardan** daha çok sevindirmişti beni. (s.11:c.28)

Gündeliklerimden başka babamdan kopardığım **bütün paraları**, Babıali Caddesi'ndeki kitapçı Kirkor Efendi'ye verirdim. (s.12:c.45)

4.2.2.4 Soru sıfatları

2 tane soru sıfatı tespit edilmiştir.

-**Hangi kaşığı?** (s.19:c.130)

-**Hangi an** gökçe dedem? (s.5:c.21)

4.2.3 Unvan (San) sıfatları

14 tane unvan sıfatı tespit edilmiştir.

Sakine Hanım, az önce oğlunun köşeden aldığı kavunu kesti. (s.2:c.19)

Bu gece okumalarından hatırladığım ilk romanlardan biri,"**Felatun Beyle Rakım Efendi**"dir. (s.10:c.14)

Babam, yazarı **Ahmet Mithat Efendi**'ye çok değer verirdi. (s.10:c.15)

Ahmet Mithat Efendi'nin romanları okunurken annemle babam arasında romanları daha çok ilgiyle küçük tartışmalar olurdu. (s.11:c.19)

Mithat Efendi, anlattığı hikayeyi yarıda kesip başka konulara atlar, bilgiler vermeye girişirdi.(s.11:c.20)

Gündeliklerimden başka babamdan kopardığım bütün paraları, Babıali Caddesi'ndeki kitapçı *Kirkor Efendi*'ye verirdim. (s.12:c.45)

O bana *Ahmet Mithat Efendi*'nin bütün eserleri sattı. (s.12:c.46)

Beyazıt'ta Mürekkepeçiler Çarşısı'ndaki *Ciltçi Sait Efendi*, kırmızı meşin üzerine yaldızlı en iyi ciltleri gerçi beş kuruşa yapıyorsun ama hem kitap alabilmek hem onları ciltlemek, küçük bir öğrencinin dar bütçesi için çözülmesi en güç sorundu. (s.12:c.51)

Cebir öğretmenimiz *Boyacıyan Efendi*, ders anlatışının tek düzeliği içinde ,ara sıra kendi kendisiyle konuşur gibi şöyle derdi: "Altı yüz kırk Hüseyin Cahit Efendi gene siyasa ile uğraşiyor!"(s.13:c.64)

Boyacıyan Efendi de ders anlatımına devam ederdi.(s.13:c.67)

Torbamda bir *Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi* var . (s. 30:c.18)

Tilkiyi çağırıp "Git *Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi*'yi çağır. (s.31:c.51)

Tilki hemen koşa koşa köylülere gidip "Aman ha! *Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi* yolda tosbağa böceklerini, gökte uçan kuşları tek tek yedi. Beni de yiyecekti. Zor kaçtım. Siz de başınızın çaresine bakın." Diyerek bir ağaca tırmanmış. (s.32:c.69)

Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi'yi tuzağa düşürelim..." demiş.(s.32:c.77)

4.2.4 Karşılaştırma sıfatları

9 tane karşılaştırma sıfatı bulunmaktadır.

Onların rekabeti, öyle görüyorum ki en çok mal satmaktan öte, *en ilgi çekici sözlerle* bağırmakta, çığırkanlıklarında... (s.3:c.48)

-Yirmi beş Ağustos gecesi, *en uzun, en heyecanlı bir geceydi*. (s.6:c.40)

Ev yaşamımızın bendeki *en eski anıları*, gece okumalarıyla karışıktır.(s.10:c.10)

Beyazıt'ta Mürekkepeçiler Çarşısı'ndaki Ciltçi Sait Efendi, kırmızı meşin üzerine yaldızlı *en iyi ciltleri* gerçi beş kuruşa yapıyorsun ama hem kitap alabilmek hem onları ciltlemek, küçük bir öğrencinin dar bütçesi için çözülmesi en güç sorundu. (s.12:c.51)

Torbalar arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahır süpürmek, gübreleri kaldırmak, *en eğlenceli bir oyundan* daha fazla bizim hoşumuza gidiyordu.(s.14:c.9)

Yerden kaldırabileceğim en **ağır bir taş** bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım.
(s.16:c.59)

Sıcacık yatağında, uykunun **en tatlı yerinde** kulağıma gelen o kararlı sesi özledim;
babamın sesini... (s.25:c 6)

En kalın kitabımı okur görünürken

Bastıracağım misafirlerim. (s.24:c.6)

En yakın dostumun bile

Dalgın dalgın bakıp yüzüne

Adını soracağım,

Çıkarırken gözlüğümü. (s.24:c.7)

4.3 ZAMİRLER

4.3.1 Kişi Zamirleri

87 kişi zamiri bulunmuştur.

Bu saatlerde öyle hissediyorum ki, aşağıda, karşıda görünen, **benim** dışımda, **bana** yabancı bir alemdir ve **ben onu** sanki bir bulut kenarından, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

Bir an insan hüviyetimi aşip aşağıya inmek, bu sevimli insanları bir bir kucaklamak, alınlarından öpmek, yine öpmek, ”**Siz**leri çok seviyorum.” diye haykırmak istiyor, bulut kenarında oturan bir dünya dışı varlık olmadığımı o zaman üzülüyorum.
(s.2:c.36)

Ona bir diğerinki karışıyor. (s.3:c.60)

Onları sevindiren büyükler de seviniyor. (s.4:c 72)

Onlar, iki sıra, ağaçların üzerinden, kibirli, donuk, öylece bakarlar. (s.4:c 76)

Uzaktır ama **o** da bizdendir. (s.4:c 80)

Bir an önce ,”**Size** büyük bir zaferle döneceğime söz veriyorum. (s.7:c.49)

Beyaz harmanisi içinde düşünceli durmakta olan Sultan Alparslan, yüksekçe bir tepeye çıkarak merakla **onu** dinleyen askerlerine şu kısa konuşmayı yaptı: (s.7:c.51)

Ben sultanlığımı değil, şehadetimi düşünürüm. (s.7:c.53)

Cenkte ölürsem **beni** üzerimdeki bu beyaz elbise ile gömünüz! (s.7:c.54)

Ben de bir şey yazayım.” dedim ama daha bunu düşünürken utandım, vazgeçtim. (s.11:c.34)

Dileğim güçlendikçe “**Ben** nasıl yazabilirim?” diyerek **onu** susturmaya çalıştım. (s.11:c.36)

Ben o gün ahırda yalnızdım. (s.16:c.63)

-**Ben** kırmadım,dedi. (s.17:c.94)

O, bu sokakların bir parçası olmuştur. (s.8:c.5)

Onu bu sokaklarla beraber görmek, beraber düşünmek zaruridir; başka türlü olamaz. (s.8:c.6)

Bende kitap merakının ne zaman başladığını bulmak için gözlerimi geçmişe çevirdiğimde, çocukluğuma kadar inmek gereğini duyuyorum.(s.10:c.1)

Muhasebecilik göreviyle babam Serez’e giderken **bizi** de götürdüğü zaman sekiz yaşlarındaydım. (s.11:c.23)

Ogünlerde babam, görevle gittiği Selanik’ten dönerken **bana** Ahmet Mithat Efendi’nin “Hayret” romanını getirdiği vakit, akla gelebilecek bütün armağanlardan daha çok sevindirmişti **beni**. (s.11:c.28)

Babamın küçük kitaplığı, aslında **benim** duyduğum gereksinmeyi karşılamaktan uzaktı. (s.11:c.31)

O, **bana** başkaldırmış durumda, kendi kendine, ne olursa olsun bir şey doğurmak istiyordu. (s.12:c.38)

O bana Ahmet Mithat Efendi’nin bütün eserleri sattı. (s.12:c.46)

Benim de bir kitaplığım olmuştu. (s.12:c.47)

Ben bunların en bağılılarından biriydim.(s.13:c.57)

Artin **bana** güvendiği için bir alacak verecek hesabı açmıştı.(s.13:c.58)

Yağmurlu havalarda tramvayla geçerken bile pencereden **benim** romanlarımı uzatırdı.(s.13:c.59)

Ben bunların en bağılılarından biriydim.(s.13:c.57)

Ben bozulduğumu belli etmemeye çalışarak hiç işitmemiş gibi davranır, gözlerim kara tahtada iken bir yandan da sıranın altındaki gazeteyi yavaşça toplar, gözün içine tıkdım.(s.13:c.66)

Dadaruh **onu** kendi önüne alırdı. (s.14:c.8)

-**Ben** de yapacağım, diye tutturdum. (s.14:c.12)

Dadaruh, tımarı **ben** yapacağım, derdim. (s.14:c.20)

En sevdiğimiz şey atlardı; Dadaruh 'la beraber **onları** suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek ne doyulmaz bir zevkti! (s.14:c.6)

O, hastalandığından beri Pervin'in yanında yatıyordum. (s.19:c.121)

Ben de bir gün ahırda yalnız başıma kaldım.(s.15:c.33)

-**Ben** kırmadım, dedi. (s.17:c.94)

-**Ben** kırmadım. (s.18:c.96)

Biz yalnız kaldık. (s.18:c.113)

Geceleri yatakta atların ne yaptıklarını, tayların büyüüp büyümediğini **bana** sorardı. (s.18:c.115)

O, hastalandığından beri Pervin'in yanında yatıyordum. (s.19:c.121)

-**Ben** Hasan'ın yanına gideceğim, dedim. (s.19:c.125)

-Kaşağıyı **ben** kırmıştım, onu söyleyeceğim. (s.19:c.129)

Şimdi babama söylersem Hasan da duyacak, belki **beni** affedecekti. (s.19:c.136)

Ben içimdeki zehirden azabı boşaltmak için acele ediyordum. (s.20:c.148)

Onu öpersin. (s.19:c.142)

Hem **bizler** fazla kalamayız havada;

Yere düşer, kayboluruz bu arada.(s.22:c.21)

Sen, İyisi mi kozana dön geri;

Bahar gelince tanırsın, göğü yeri.(s.22:c.22)

İnan *seni* çok sevdim ama

Kelebekler giremezler ki dünyama.(s.22:c.20)

Benden söz açıldı mı

Önce kitaplarımın sayısı söylenecek;

Sonra, baremdeki derecem. (s.24:c.3)

Bense her şeyden uzak,

Kitaplarımın arasında, kendimi unutacağım. (s.24:c.4)

Evde bulunmadığım günler,

“Meşgul.” diyecek *beni* soranlara,

Güler yüzlü hizmetçim. (s.24:c.5)

Dalgınlığım *onları* güldürmeyecek, (s.24:c.10)

Alışageldiğimiz hatta sıkıldığımızı zannettiğimiz adetlerimizi, geleneklerimizi meğer ne severmişim *ben!* (s.25:c.5)

Annemin, babamın ve her bayram ama her bayram gurbetten kaçıp ağabeyinin evine koşan küçük amcamın ve tabi ondan sonra “Hadi bakalım, *ben* de *senin* büyüğünüm!” diye sana, *benim* biricik kardeşime elimi öptürmeyi özledim. (s.25:c.9)

Önceki mektubumdan sonra bu yazdıklarım *seni* şaşırtıyor eminim. (s.26:c.23)

Bu şehri *ben* sevdim. (s.26:c.29)

Ama anladım ki burada ne kadar mutlu olsam da bir yarım hep *sizin* yanınızda. (s.26:c.30)

Ayrılık *sizinle* ev arasında yaşanan. (s.27:c.10)

Siz evi bırakıp bir başka eve yol alırken terk etmişsinizdir ama aslında anılar da *sizi* terk etmiş ve yalnız kalmışsınızdır. (s.27:c.18)

-Ağam *ben* yolumu şaşırdı da buraya gelmedim. (s.29:c.3)

Beni bu gecelik misafir eder misin, demiş. (s.29:c.6)

-**Bizim** köyü fareler bastı.(s.30:c.13)

Onun bir şerefi, haysiyeti var. (s. 30:c.22)

-**O** öyle kolay kolay çıkmaz ortaya, **onun** şerefi, haysiyeti büyüktür. (s. 30:c.31)

-**Biz** ne yapacağız? (s.31:c.42)

-**O** ne yana giderse siz de o yana gideceksiniz, demiş sahibi. (s.31:c.43)

Ne olur ne olmaz, **o** acıkmadan **biz ona** ziyafet verelim.” demişler.(s.31:c.50)

Ona ziyafet hazırladık.” demişler. (s.31:c.52)

Ben onu getiremem.(s.31:c.57)

Sizi de şeref konuğu olarak davet ediyorlar. (s.32:c.65)

Tilki hemen koşa koşa köylülere gidip “Aman ha!Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi yolda toşbağa böceklerini, gökte uçan kuşları tek tek yedi. **Beni** de yiyecekti. Zor kaçtım.**Siz** de başınızın çaresine bakın.” diyerek bir ağaca tırmanmış. (s.32:c.69)

Siz de davetlisiniz, demiş.(s.32:c.80)

“**Siz** çok yoruldunuz. Zahmet etmeyin. **Siz** şu pöstekiye oturun. **Biz sizi** görürüz.” demiş. (s.33:c.82)

4.3.2 İşaret Zamirleri

8 tane işaret zamiri tespit edilmiştir.

Bu en zevkli şeydi. (s.14:c.11)

Ben de bir şey yazayım.” dedim ama daha **bunu** düşünürken utandım, vazgeçtim. (s.11:c.34)

Buraya girdim.(s.15:c.38)

Götür **bunu** eve. (s.18:c.101)

Onu açtım, azıcık daha sevincimden haykıracaktım. (s.15:c.42)

Adam bakmış sofraya oturan **herkesin** elinde bir sopa. (s.29:c.10)

Adam, “**Bunların** kediden haberleri yok herhalde, **bunlarla** biraz dalga geçeyim.” Diye düşünmüş. (s.30:c.15)

4.3.3 Belgisiz Zamirler

4 tane belgisiz zamir bulunmaktadır.

-Kimin gönlü savaşmak istemezse gitsin, üzerinizde kimsenin cebri yoktur. (s.7:c.52)

Hepsi birer birer, aile ocağımızın o durgun, sessiz ve içten yaşamına güzellik ve coşku kattılar. (s.11:c. 27)

Ama geç de kalıp **kimseyi** bekletmeyin.(s.23:c.38)

Hepinizi hasretle kucaklıyorum. (s.26:c31)

4.3.4 Dönüslülük Zamiri

13 tane dönüslülük zamiri belirlenmiştir.

Ciltsiz durumlarıyla birbirlerine dargın gibi,yan yana dizilmeleri pek zor olan bizim Türkçe kitapları, kitaplığımız boş raflarına aşıkça bir özenle dizip karşılıklarına geçer; mutlulukla **kendimden** geçercesine uzun uzun seyredirdim. (s.12:c.8)

Kitaplarımın arasında, **kendimi** unutacağım. (s.24:c.4)

O sırada o ağacın tepesinde bulunan bir köylü “Eyyvah!.. Bana geldi.” diyerek **kendini** ağaçtan aşağı atmış. (s.32:c.73)

Bunlar karpuzu, kavunu **kendi** isimleriyle satmazlar. (s.3:c.46)

Her Türk, bu muhteşem zamanı **kendi** yaşamış gibi yüzyıllardan yüzyıllara böyle taşıdı işte.(s.6:c.36)

Bu sefer “Diş donduruyor. Buz gibi!” değil,” Sıcak salep. Kaynar kaynar!” diye sizi **kendine** davet eden bu ses de Bursa sokaklarına aykırı değildir. (s.9:c.24)

Sonunda babam kitaplara zarar vermediğimi anlayınca **kendininkileri** de bana bırakmakta güven gösterdi. (s.10:c.9)

O, bana başkaldırmış durumda, **kendi kendine**, ne olursa olsun bir şey doğurmak istiyordu. (s.12:c.38)

Cebir öğretmenimiz Boyacıyan Efendi, ders anlatışının tek düzeliği içinde ,ara sıra **kendi kendisiyle** konuşur gibi şöyle derdi: ”Altı yüz kırk Hüseyin Cahit Efendi gene siyasa ile uğraşiyor!”(s.13:c.64)

Dadaruh onu **kendi** önüne alırdı. (s.14:c.8)

Düşündü, “Bulmalıyım.” dedi “**Kendime** bir eş.”(s.21:c.14)

Ne var ki o köşelerde mutlu anlar kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse sokak kapısından son kez çıkarken buruk bir sesle “işte hayat” demekten **kendinizi** alamazsınız. (s.27:c.16)

O sırada o ağacın tepesinde bulunan bir köylü “Eyvah!..Bana geldi.” diyerek **kendini** ağaçtan aşağı atmış. (s.32:c.73)

4.4 EDATLAR

44 tane edat tespit edilmiştir.

Kızıl **ile** sarı arasında gidip gelen gökyüzü, bir an kanat sesleriyle karışıyor; sonra yine sükunet buluyor. (s.1:c.10)

Serin ırmaktan toprak testi **ile** içme suyu almaya giden küçük Alparslan, döndüğünde Emir dedeyi dalgın ve düşünceli görünce adımlarını kısarak uzaktan onu seyretti.(s.5:c 1)

Sonra yakınlaşıp su dolu testiye saygıyla önüne bırakırken çekingen çekingen sordu: (s.5:c 2)

Az sonra saçlarında sevgi **ile** gezinen yumuşak bir elin sıcaklığını hissetti. (s.5:c.11)

İlk tekbirin, ilk süngünün coşkusu, heyecanı **ile**... (s.6:c.37)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya cesaret edemeyecekler!” diyerek iki yüz bin kişilik ordusu **ile** Zeho Ovası’na gelmiş olan mağrur Romen Diyojen’e iyi bir ders vermek istiyorlardı. (s.7:c.50)

Cenkte ölürsem beni üzerimdeki bu beyaz elbise **ile** gömünüz! (s.7:c.54)

Bursa, böylece eski **ile** yeninin kucak kucağa yaşayıp kaynaştığı bir güzellik diyarıdır. (s.8:c.9)

Ama kitaplarla oynamak **için** özendirilmeme pek gerek yoktu. (s.10:c.8)

Yaşım ilerledikçe **yalnız** geceleri okunan kitaplarla yetinmemeye başlamıştım.(s.11:c.29)

Okuduğum eserlerden aklımda kalmış bir cümle **ile** ”Afıtab-ı cihan-tab tulu etmiş. (Dünyaya sıcaklık **ve** ısı veren güneş doğmuş.)” diye başladığımı hatırlıyorum.(s.12

Kedi **ile** beraber yola çıkmışlar.(s.32:c.66)

Mevsimine **göre** limonata, nar şerbeti, vişne şerbeti satan bu insanlar, Bursa sokaklarının belli başlı hususiyetlerindedir. (s.9:c.23)

Şu cadde, ilerideki meydan, ara sokaklar bir iki saat öncesine **kadar** insanla kaynıyordu. (s.2:c 38)

Pikap, teyp, her ne ise sonuna **kadar** açılmış. (s.3:c.61)

Ama dün **kadar** yakın, bugün kadar sıcak, canlı asırlar! (s.6:c.35)

Sırtlarında kocaman güğümleri, ellerinde pırıl pırıl bardakları **ve** zilli, boncuklu ibrikleriyle bu şerbetçiler ne kadar da güzeldir! (s.8:c.19)

Bende kitap merakının ne zaman başladığını bulmak **için** gözlerimi geçmişe çevirdiğimde, çocukluğuma **kadar** inmek gereğini duyuyorum.(s.10:c.1)

Daha sonraları, marangoz yapımı ufak bir kitaplığım olduğu vakit de oynarken içine girebilecek **kadar** küçüktüm. (s.10:c.4)

Sabaha **kadar** yine gözlerimi kapayamadım.(s.20:c.145)

Ne **kadar** da güzel, sanki bir melek.(s.22:c.27)

Vatan hasretini bu **kadar** derinden yaşadığım bir günü daha hatırlamıyorum. (s.25:c3)

“Haydi, kalkın artık. Bayram sabahı bu saate **kadar** uyunur mu?” (s.25:c7)

Ama anladım ki burada ne **kadar** mutlu olsam da bir yarım hep sizin yanınızda. (s.26:c30)

Köylüler sevinç içinde, o zamana **kadar** hep yanlıştıkları kediyi alıp birkaç gün uzaklıktaki bir köye bırakmışlar. (s.33:c.86)

Artık bütün bir günün artıklarının ilk kontrolünü yapmak **üzere** köpekler gündüzden çok geceye yakışan, kalabalıktan ziyade tenhaları seven köpekler gelebilir. (s.4:c.85)

Olan olmuş, anılar, eviniz bir kez daha gelmemek üzere geride **ve** geçmişte kalmıştır. (s.27:c.20)

Emir dede, bir süre Alparslan’ın sözlerini duymamış **gibi** cevapsız ona baktı. (s.5:c.20)

Emir dedenin gururundan şimşeklenmiş bakışları, bir ışık rüzgarı **gibi** bir daha dolandı Zeho Ovası'nı. (s.5:c.22)

Sanki o anı yaşıyormuşuz **gibi** anlatıyorsun! (s.6:c.33)

Her Türk, bu muhteşem zamanı kendi yaşamış **gibi** yüzyıllardan yüzyıllara böyle taşıdı işte.(s.6:c.36)

Emir dede “Üzülecek bir şey yok.” demek ister **gibi** sözlerine kesintisiz devam etti. (s.6:c.39)

Bu sefer “Diş donduruyor. Buz **gibi!**” değil, ”Sıcak salep. Kaynar kaynar!” diye sizi kendine davet eden bu ses de Bursa sokaklarına aykırı değildir. (s.9:c.24)

Ciltsiz durumlarıyla birbirlerine dargın **gibi**, yan yana dizilmeleri pek zor olan bizim Türkçe kitapları, kitaplığımız boş raflarına aşıkça bir özenle dizip karşılıklarına geçer; mutlulukla kendimden geçercesine uzun uzun seyredirdim. (s.12:c.8)

Orası öteki dağıtıcıların da toplantı yeri **gibi**ydi.(s.12:c.55)

Hepsi Xavier de Montepin (Havyerdö Montepin)'in ,EmileGaborieau(Emil Gaboru)'nun ve bu **gibi** yazarların romanlarıydı.(s.13:c.60)

Ben bozulduğumu belli etmemeye çalışarak hiç işitmemiş **gibi** davranır, gözlerim kara tahtada iken bir yandan da sıranın altındaki gazeteyi yavaşça toplar, gözün içine tıkdım.(s.13:c.66)

Evimiz, iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş **gibi**ydi. (s.14:c.2)

Dadaruh eline kaşığı alıp işe başladı mı,tıkı tık,tıkıtık,tıpkı bir saat **gibi**, yerimde duramaz:

-Ben de yapacağım, diye tutturdum. (s.14:c.12)

Sanki kaşığının düzenli tıkırtısı Tosun'un hoşuna gidiyor, kulaklarını kısıyor, kuyruğunu kocaman bir püskül **gibi** sallıyordu. (s.15:c.31)

Gümüş **gibi** parlayan bu güzel kaşığının dişlerine baktım. (s.16:c.50)

Çelişiyor **gibi** görünse de her iki mektupta okudukların da tamamıyla gerçek. (s.26:c.26)

Yeni bir eve yerleşmek, yeni bir semte yerleşmek, yeni bir düzen kurmak; yeni bir yaşama başlamak **gibi**dir.(s.27:c.1)

Kedi, köydeki tüm fareleri temizleyecek **gibi** azgın. Köylüleri almış bir düşünce, ”Ya fareler biterse ne yiyecek?” diye.(s. 30:c.35)

4.5 BAĞLAÇLAR

47 tane bağlaç kullanılmıştır.

Daha sonraları, marangoz yapımı ufak bir kitaplığım olduğu vakit **de** oynarken içine girebilecek kadar küçüktüm. (s.10:c.4)

Bu sefer “Diş donduruyor. Buz gibi!” değil, “Sıcak salep. Kaynar kaynar!” diye sizi kendine davet eden bu ses **de** Bursa sokaklarına aykırı değildir. (s.9:c.24)

Hepsi Xavier de Montepin (HavyerdöMontepin)’in,EmileGaborieau(Emil Gaboru)’nun **ve** bu gibi yazarların romanlarıydı.(s.13:c.60)

Kızıl **ile** sarı arasında gidip gelen gökyüzü, bir an kanat sesleriyle karışıyor; sonra yine sükunet buluyor. (s.1:c.10)

Onların rekabeti, öyle görüyorum **ki** en çok mal satmaktan öte ,en ilgi çekici sözlerle bağırmakta, çığırkanlıklarında... (s.3:c.48)

Bir zaman var **ki** akşam vakitleri, şehri hemen hemen kuş bakışı gören balkonumda oturup yavaş yavaş kararan göğün altında telaşlı bir parlaklığa gömülen şehri seyretmeyi adet edindim. (s.1:c.2)

Bu saatlerde öyle hissediyorum **ki**, aşağıda, karşıda görünen, benim dışımda, bana yabancı bir alemdir **ve** ben onu sanki bir bulut kenarından, hiçbir zaman ulaşamayacakmışım, oraya hiç inemeyecekmişim gibi seyrediyorum. (s.1:c.3)

İşte bu kokuları, bu sesleri duyduktan sonradır **ki** yabancı bir diyara bir bulut kenarından bakan dünya dışı bir varlık olmadığımı anlıyor; bereketli memleketimde, sevgili evimde, balkonumda oturmuş, mahallemi seyrettiğimi fark ederek bundan büyük bir memnunluk duyuyorum. (s.1:c.7)

Biliyorum **ki** şu köşedeki üst katındaki patates, alt katta balık kızarıyor. (s.1:c.16)

Yazık **ki** bu üstün eserin müsveddesi yırtılmıştır. (s.12:c.42)

Hasan'a dedi **ki**:

-Eğer yalan söylersen seni döverim. (s.17:c.90)

Aylardan marttı, zannetti **ki** bahar geldi.(s.21:c.2)

Kelebekler giremezler **ki** dünyama. (s.22:c.20)

Çare yoktu **ki** artık neye yarardı(s.22:c.32)

Yaşayacaktı tabi eğer **ki**

İlkbaharda gelmiş olsaydı belki. (s.22:c.34)

Ama anladım **ki** burada ne kadar mutlu olsam **da** bir yarım hep sizin yanınızda. (s.26:c.30)

Ne var **ki** o köşelerde mutlu anılar kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse sokak kapısından son kez çıkarken buruk bir sesle “işte hayat” demekten kendinizi alamazsınız. (s.27:c.16)

Az sonra saçlarında sevgi **ile** gezinen yumuşak bir elin sıcaklığını hissetti. (s.5:c.11)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya cesaret edemeyecekler!” diyerek iki yüz bin kişilik ordusu **ile** Zeho Ovası'na gelmiş olan mağrur Romen Diyojen'e iyi bir ders vermek istiyorlardı. (s.7:c.50)

Cenkte ölürsem beni üzerimdeki bu beyaz elbise **ile** gömünüz! (s.7:c.54)

Alparslan saygı **ile** Emir dedeye bakıp,

-Sonra ne oldu dede, sonra ne oldu, dedi. (s.7:c.56)

Bursa, böylece eski **ile** yeninin kucak kucağa yaşayıp kaynaştığı bir güzellik diyarıdır. (s.8:c.9)

Okuduğum eserlerden aklımda kalmış bir cümle **ile** ”Afitab-ı cihan-tab tulu etmiş. (Dünyaya sıcaklık **ve** ısı veren güneş doğmuş.)” diye başladığımı hatırlıyorum.(s.12:c.41)

Komşu parkların karşılıklı salıverdikleri, çok kere birbirine benzeyen bu şarkılara, fiskiyelerin şakırtıları **da** karışınca biraz garip **ama** insanı hiç rahatsız etmeyen, kulağı tırmalamayan bir ses yayılıyor. (s.3:c.62)

Uzaktır **ama** o da bizdendir. (s.4:c 80)

Aralarında tatlı bir rekabet vardır **ama** bu duyguyu bir mücadeleye haline getirdikleri görülmemiştir. (s.8:c.16)

O zaman annem, "Buraları atlayalım ,içim sıkıldı." der **ama** babamı kandıramazdı. (s.11:c.21)

Ama kolayca uykum gelmediği için romanları daha çok ilgiyle izleyebiliyordum. (s.11:c.25)

"Ben de bir şey yazayım." dedim **ama** daha bunu düşünürken utandım, vazgeçtim. (s.11:c.34)

Beyazıt'ta Mürekkepçiler Çarşısı'ndaki Ciltçi Sait Efendi, kırmızı meşin üzerine yaldızlı en iyi ciltleri gerçi beş kuruşa yapıyorsun **ama** hem kitap alabilmek hem onları ciltlemek, küçük bir öğrencinin dar bütçesi için çözülmesi en güç sorundu. (s.12:c.51)

Ama ne çiçek vardı ortada ne de güneş. (s.21:c.15)

"Hey! Arkadaş nereye?

Yeni geldim dünyaya **ama** üşüdüm azıcık,

Arkadaş olur musun bana birazcık?" .(s.21:c.17)

İnan seni çok sevdim **ama**

Kelebekler giremezler **ki** dünyama. (s.22:c.20)

Annemin, babamın ve her bayram **ama** her bayram gurbetten kaçıp ağabeyinin evine koşan küçük amcamın **ve** tabi ondan sonra "Hadi bakalım, ben **de** senin büyüğünüm!" diye sana, benim biricik kardeşime elimi öptürmeyi özledim. (s.25:c 9)

Ama anladım ki burada ne kadar mutlu olsam **da** bir yarım hep sizin yanınızda. (s.26:c 30)

Çünkü ertesi gün, yani yirmi altı Ağustos 1071'de on birinci yüzyılın en büyük savaşı başlayacaktı. (s.6:c.42)

Çünkü onun kitaplarının hemen hiçbirinden bir şey anlamıyordum. (s.11:c.32)

Yinelenmeyecektir **çünkü** bu doğaya **ve** insana aykırıdır. (s.27:c.8)

Belki bir uğultu **fakat** güzel sesler... (s.2:c.26)

Fakat o küçük lüks lambaları mahalle halkındadır. (s.4:c 77)

Bu demir aleti, hayvanın çıdağısına sürter **fakat** o ahenkli tıkırtıyı çıkaramazdım. (s.14:c.14)

4.6 ÜNLEMLER

33 tane ünlem kullanılmıştır.

Yalnız olmadığını hissetmek ne güzel şey!(s2:c.28) Pazar, ne şenlikli oluyor!(s.2:c.39)

O kırmızı önlüklü, genç olanı ne güzel bağırıyor bütün gün!(s.3:c.44) Ne cazip buluşları var!(s.3:c.45)

Bana da anlatsana! (s.5:c.21) Buldu da! (s.6:c.25) Sanki o anı yaşıyormuşuz gibi anlatıyorsun! (s.6:c.33)

Ama dün kadar yakın, bugün kadar sıcak, canlı asırlar! (s.6:c.35)

Ordumuzun karşısına bile çıkmaya cesaret edemeyecekler!” diyerek iki yüz bin kişilik ordusu ile Zeho Ovası’na gelmiş olan mağrur Romen Diyojen’e iyi bir ders vermek istiyorlardı. (s.7:c.50)

Cenkte ölürsem beni üzerimdeki bu beyaz elbise ile gömünüz! (s.7:c.54)

İşte ebedi yurdumuz olan güzel Anadolu’nun ilk macerası böyle başlamış evlat! (s.7:c.65)

Sırtlarında kocaman güğümleri, ellerinde pırıl pırıl bardakları ve zilli, boncuklu ibrikleriyle bu şerbetçiler ne kadar da güzeldir! (s.8:c.19)

Biraz uzunca yürüyüp de “Dişleri donduruyor. Harareti söndürüyor. Buuz!” diye dikkatinizi çeken bu zarif şerbetçilere rastlamazsanız, insan içinde tuhaf bir eksiklik duyar; adeta bir huzursuzluk... (s.9:c.22)

Bu sefer “Diş donduruyor. Buz gibi!” değil, ”Sıcak salep. Kaynar kaynar!” diye sizi kendine davet eden bu ses de Bursa sokaklarına aykırı değildir. (s.9:c.24)

Cebir öğretmenimiz Boyacıyan Efendi,ders anlatışının tek düzeliği içinde ,ara sıra kendi kendisiyle konuşur gibi şöyle derdi: ”Altı yüz kırk Hüseyin Cahit Efendi gene siyasa ile uğraşiyor!”(s.13:c.64)

En sevdiğimiz şey atlardı; Dadaruh’ la beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek ne doyulmaz bir zevkti! (s.14:c.6)

Hele tımar! (s.14:c.10)

Tam tımar biteceğine yakın huysuzlanır; oynar; o zaman Dadaruh ,”Höyt,kereta!” diye sağrısına bir tokat indirir; sonra öteki atları tımara başlardı. (s.15:c.32)

-Çıkar bakayım şunu! (s.16:c.69)

“Acaba Dadaruh atlara ezdirmiş olmasın!” derdi. (s.18:c.111)

Dalar dalmaz Hasan’ın hayali gözümün önüne geliyor, “İftiracı, iftiracı!” diye karşımda ağlıyordu. (s.19:c.123)

-Pekala! (s.19:c.143)

“**Hey!** Arkadaş nereye? Yeni geldim dünyaya ama üşüdüm azıcık,

Arkadaş olur musun bana birazcık?” .(s.21:c.17)

Alışageldiğimiz hatta sıkıldığımızı zannettiğimiz adetlerimizi, geleneklerimizi meğer ne severmişim ben! (s.25:c 5)

Annemin, babamın ve her bayram ama her bayram gurbetten kaçıp ağabeyinin evine koşan küçük amcamın ve tabi ondan sonra “Hadi bakalım, ben de senin büyüğünüm!” diye sana, benim biricik kardeşime elimi öptürmeyi özledim. (s.25:c 9)

-Yok! demiş. (s. 30:c.21)

Bir yandan da “Hırdı hır, mırdı mır!” diye sesler çıkarıyor. (s.31:c.55)

Tilki gidip bakmış, kedi hala,” Hırdı hır, mırdı mır!” diye söyleniyor. (s.32:c.60)

Tilki hemen koşa koşa köylülere gidip “Aman ha! Yırtıcı İşkembe Çelebi Efendi yolda tosağa böceklerini, gökte uçan kuşları tek tek yedi. Beni de yiyecekti. Zor kaçtım. Siz de başınızın çaresine bakın.” Diyerek bir ağaca tırmanmış. (s.32:c.69)

O sırada o ağacın tepesinde bulunan bir köylü “Eyvah!.. Bana geldi.” diyerek kendini ağaçtan aşağı atmış. (s.32:c.73)

Meğer kediyi bıraktıkları köyde fareler cirit atmıyor muymuş! (s.33:c.90)

4.7 SÖZCÜK TÜRLERİ

4.7.1 İsimler

Tablo 1. İsimler Tablosu

Tür	Sayı
Özel isim	178
Cins isim	788

Soyut isim	105
Somut isim	683
Tekil isim	859
Çoğul isim	468
Basit isim	1077
Türemiş isim	165
Birleşik isim	17
Belirtili isim tamlaması	106
Belirtisiz isim tamlaması	70
Takırsız isim tamlaması	6
Zincirleme isim tamlaması	25

4.7.2 Sıfatlar

Tablo 2. Sıfatlar Tablosu

Tür	Sayı
Niteleme Sıfatları	140

Belirtme Sıfatları	
a.İşaret Sıfatı	29
b.Sayı Sıfatı	37
Asıl sayı sıfatı	35
Kesir Sayı Sıfatı	1
Üleştirme Sayı Sıfatı	1
Sıra Sayı Sıfatı	0
c.Belgisiz Sıfatlar	18
d.Soru Sıfatı	12
Unvan sıfatları	14
Karşılaştırma Sıfatları	9

4.7.3 Zamir

Tablo 3. Zamirler Tablosu

Tür	Sayı
Kişi zamiri	87

Soru zamiri	2
Belgisiz zamir	4
İşaret zamiri	8
Dönüştürme zamiri	13

4.7.4 Edat-Bağlaç-Ünlem

Tablo 4. Edat, Bağlaç, Ünlem Tablosu

Edat	44
Bağlaç	47
Ünlem	33

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırmaya yönelik sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1 SONUÇLAR

Türkçe öğretiminde üzerinde hassasiyetle durulması gereken en önemli husus; dil bilgisidir. Dili kuralları içselleştirerek kavrayan bireyler kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade ederler. Dilde kavramları karşılayan en önemli yapı olan sözcükler ve sözcük türleri büyük bir öneme sahiptir.

1.İlköğretim 6.sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerin taranması sonucu; metinlerde en çok kullanılan sözcük türünün isimler olduğu belirlenmiştir. İsimlerin yoğun kullanımı 6.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin yaş grubunun dil özellikleri göz önünde bulundurulduğunda kelime hazinesinin gelişimine de katkı sağlayacaktır. 6.Sınıf Türkçe ders kitabından seçilen metinler incelendiğinde; toplamda 3220 isim kullanıldığı belirlenmiştir.

2.İsim tamlamalarına da geniş yer verilmiştir. Özellikle daha karmaşık bir yapıya sahip olan, arasına sözcük girmiş zincirleme isim tamlamalarından da sık örneklerin yer alması öğrencilerin karmaşık yapıları çözmesine ve zihin gelişimine katkısı olacaktır.

3.En çok kullanılan ikinci sözcük türü; sıfatlardır. Sıfatlar incelendiğinde metinlerde 259 adet sıfat tespit edilmiştir. Özellikle niteleme sıfatlarına sık yer verilmiştir. Niteleme sıfatlarına sık rastlanması betimleme ve tasvirlerle geniş yer verildiğini gösterir. Metinler de unvan sıfatlarına da sıkça yer verildiği belirlenmiştir. Sayı sıfatları sınırlı saydadır. Sıra sayı sıfatı örneği ise hiç bulunmamaktadır.

4. Metinler incelendiğinde 114 tane zamir olduğu belirlenmiştir. Metinlerdeki zamir dağılımında en çok kullanılan türün; kişi zamirleri olduğu görülmüştür. Soru zamiri ise en az kullanılandır.

5.Metinlerde edatlara fazlaca yer verilmiştir. Özellikle benzetme edatlarına sıkça yer verilmesi altıncı sınıf öğrencilerinin dil becerilerinin gelişmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

6.Ünlemler metinde en az kullanılan sözcük türüdür. Ancak metinlerin çoğunsa az sayıda yer almaktadır. Ünlemlerin farklı işlevlerde kullanımlarına yer verilmesi metinlerdeki sözcük türlerinin zengin bir içeriğe sahip olduğunu belirtir.

5.2 ÖNERİLER

1.Öğrencilerin sözcük türlerini kavramasında 6. Sınıf Türkçe Dersi Çalışma Kitabı'nda ve öğretmen kılavuz kitabında verilen bağımsız örnekler yerine ders kitabında yer alan metinlerdeki örneklerin incelenmesi ve bu yönde etkinliklerin yapılması daha etkili olacaktır.

2.İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan dil bilgisi kazanımlarında sözcük türlerinin büyük bir bölümünün yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu dağılımın 5.,7. ve 8. Sınıflara düzeylerine uygun ve dengeli yapılması durumunda dersten alınan verimin artacağı düşünülmektedir.

3.Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan sözcük türleri örneklerinin bağımsız cümleler yerine ders kitabındaki metinlerden seçilmesi yaşantı kazandırma yoluyla dil edinimi güçlendirecektir.

4.Metinler içerik açısından yeterli oldukları sürece dilbilgisi uygulamalarında kullanılmalıdırlar. Metin seçiminde metinlerin bu kazanımlar açısından yeterliliğe sahip olmasına özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

Aksan, D.(2003).*Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK, Yayınları:439.

Atabay, N.,S. Özel ve İ. Kutluk (2003), *Sözcük Türleri*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

- Atabay, N. ,S. Özel ve A. Çam (1981).*Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2007).*Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları:528.
- Demirbüken, S. (2011). *İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Sözcük Türleri Bakımından İncelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirci, K.(2015). *Kelime Bilgisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deny, J. (1941).*Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Çev. Ali Ulvi Elöve. İstanbul: Maarif Vekâleti Yayınları.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi. *TÜBAR-Türklük Bilimi Araştırmaları*, 277.
- Dönmez, B. (2008). *Bolvadin İlçesi Merkez İlköğretim Okullarındaki 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Kompozisyonlarında Kullandıkları Sözcük Türleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Delice, H. İ. (2012). Sözcük Türleri Nasıl Tasnif Edilmelidir. *Turkish Studies*, 7(4), 31-32.
- Delice, H. İ. (2003). *Türkçe Sözdizimi*. İstanbul: Kitabevi.
- Ediskun, H. (2004), *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Ergin, M. (1998).*Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Fil, O. (2006). *İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarında Sözcük Türlerinin Öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gedizli, M. (2012). Türkçede Tek Şekilli ve Çok İşlevli Yapım Ekleri. *Turkish Studies*, 7(4),3352-3354.
- Gedizli, M. (2013). Türkçede Yardımcı Fiillerin Morfo-Semantiği ve İşlevi. *Turkis Studies*, 8/13, 902.
- Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara :Ayraç Yayınları.
- Gencan, T. N. (1995). *Dilbilgisi*. İstanbul: Kanaat Yayınları.

- Gül, M. (2008). *Türkiye Türkçesinde Sözcük Türlerinin Sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hengirmen, M. (1997). *Türkçe Dil Bilgisi*. Ankara: Ekip Grafik.
- Oğuzkan, A. (2001), *Örneklerle Türkçe ve Kompozisyon Bilgileri*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:3247.
- Uzun, N. E. (2006). *Biçimbilim, Temel Kavramlar*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Kaplan, F. (2015). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Öğün Yayınları.
- Karadüz, E. (2004). *İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sözcük Türlerini Öğrenme ve Kullanma Düzeyleriyle Kavram Edinimleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karahan, L. (2005). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koç, N. (1990). *Yeni Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları:827.
- Korkmaz, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK:575.
- MEB (2000). *İlköğretim Okulu Ders Programları Türkçe - Yazı Programı 6-7-8*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Saussure, de F. (1985). *Genel Dilbilim Dersleri*, (Çev: Berke Vardar) Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- TDK (1998). *Türkçe Sözlük*, 8. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Toparlı, R., Karataş, T. ve Vural, H. (2000). *Türk dili*. Sivas: Seyran Yayınları.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Yener, M.L. (2007). Türk Dilinde Sözcük Türleri Tasnifi Sorunu Üzerine. Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Volume 2/3 .
- Yersüren, N. (2009). *Türk Dil Bilgisinde Kelime Türleri (Ad ve Ad Soylu Kelimeler)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler

Enstitüsü.

Yılmaz, E. (2009) *.Türkiye Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Pegem Akademi

Yayıncılık.

ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ

Nihal BORA, 1987 yılında Kocaeli'nin Gebze ilçesinde doğdu. İlköğretimi 50. Yıl Chrysler İlköğretim okulunda, liseyi Gebze Lisesi'nde tamamladı. 2007 yılında Sakarya Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümünü bitirdi. 2012 Yılında

İstanbul Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümünden mezun oldu. 2014 yılında Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2013 yılında Kocaeli'nin Gebze İlçesinde Türkçe Öğretmenliği görevine başlayıp, halen Kocatepe Ortaokulu'nda görev yapmaktadır.

bora_nihal@hotmail.com

